

РІВНЕНСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ
ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ
ДОКУМЕНТАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
МЕНЕДЖМЕНТУ
ТЕХНОЛОГІЙ ТА ФІЗИКИ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

25 квітня 2024 року

УДК: 373.5.015.311:331

А 78

Затверджено і рекомендовано до друку рішенням вченої ради факультету документальних комунікацій, менеджменту, технологій та фізики РДГУ (протокол №5 від 28 травня 2024 р.).

А Актуальні проблеми модернізації професійно-педагогічної підготовки освіти в контексті євроінтеграційних процесів: матеріали Всеукраїнської Інтернет-конференції (25.04.2024 р.) / упорядники: С.В. Лісова, Ю.В. Фещук, О.А. Герасименко, Н.В. Дупак, Н.В. Симонович, О.І. Шурин. Рівне: РДГУ, 2024. 128 с.

До збірника матеріалів увійшли доповіді Всеукраїнської Інтернет-конференції з теми “Актуальні проблеми модернізації професійно-педагогічної підготовки освіти в контексті євроінтеграційних процесів”, яка була проведена 25 квітня 2024 року на кафедрі професійної освіти, трудового навчання та технологій РДГУ спільно з працівниками Сарненського педагогічного фахового коледжу РДГУ, ВКНЗ “Володимир-Волинський ПК ім. А.Ю. Кримського”, РМЦТУМ Рівненської міської ради, Комунального закладу “РОЦНТТУМ” Рівненської обласної ради.

Матеріали можуть бути корисними науковцям, практичним працівникам, вихователям, вчителям, викладачам та студентам закладів вищої, професійної, загальної середньої та позашкільної освіти.

Схвалено кафедрою професійної освіти, трудового навчання та технологій Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 5 від 14 травня 2024 р.).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей.

© РДГУ, СПК,
РМЦТУМ, 2024

УДК 377:004.92

*Івашко Олександр Георгійович,
викладач 1-ї категорії циклової комісії галузевого машинобудування
ВСП «Рівненський технічний фаховий коледж НУВГП»,
(м. Рівне, Україна)*

ВАЖЛИВІСТЬ ГРАФІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ В СУЧАСНІЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

Постановка проблеми. У сучасному світі, де технології швидко розвиваються і змінюються, графічна підготовка стає все важливішою складовою професійної освіти. Цей процес дозволяє студентам і майбутнім фахівцям отримати необхідні навички та знання для успішної роботи в різних галузях.

Постановка завдання. Одним з головних аспектів комп'ютерного проектування є використання систем автоматизованого проектування (САПР). Ці програми надають можливість створювати 3D-моделі деталей, виконувати аналіз їх функціональності та взаємодії з іншими компонентами системи. Це дозволяє студентам візуалізувати свої ідеї, виявляти можливі проблеми та вносити необхідні зміни ще до початку фізичного виробництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією з головних переваг комп'ютерного проектування є зменшення часу, затраченого на розробку та виробництво. Студенти можуть ефективно використовувати свій час, працюючи над вдосконаленням дизайну та функціональності деталей, швидше виявляти та вирішувати проблеми, а також прискорювати процес перевірки та затвердження проєктів. Крім того, комп'ютерне проектування деталей дозволяє заощаджувати кошти, оскільки уникнення помилок та недоліків на етапі проектування дозволяє уникнути зайвих витрат на виробництво та подальші модифікації.

Комп'ютерне проектування також сприяє розвитку творчих та інноваційних навичок студентів. Вони можуть експериментувати з різними матеріалами, вдосконалювати технічні характеристики та створювати нові рішення. Це сприяє креативному мисленню, пошуку нових ідей та розвитку інженерної інтуїції. Крім того, комп'ютерне проектування дозволяє студентам працювати в командній роботі, спілкуватися з іншими фахівцями та експертами, обмінюватися ідеями та знаннями. Це сприяє розвитку комунікаційних навичок, вмінню працювати у колективі та здійснювати успішну співпрацю.

Навички комп'ютерного проектування також є важливими для входження студентів на ринок праці. Багато сучасних професій вимагають знань у галузі CAD/CAM, де студенти можуть застосовувати свої навички у реальних проєктах. Знання комп'ютерного проектування робить студентів

більш залученими до потенційних роботодавців, оскільки вони можуть пропонувати ефективніші та інноваційні рішення.

У сучасній професійній освіті комп'ютерне проектування деталей є невід'ємною складовою навчального процесу. Воно допомагає студентам розвивати технічні, творчі, комунікаційні та інноваційні навички, які є ключовими у сучасному ринку праці. Крім того, воно дає можливості для практичного застосування знань та розвитку професійного потенціалу майбутніх фахівців.

Висновки з даного дослідження. Отже, важливість комп'ютерного проектування у сучасній професійній освіті не може бути недооцінена. Воно є ключовим інструментом для розвитку студентів і готує їх до успішної кар'єри у сфері розробки, виробництва та модифікації виробів. Поєднання технологій та творчого мислення створює незмінну основу для інноваційного прогресу та досягнення нових вершин у професійному світі.

Список використаних джерел:

1. Івашко О.Г., Климчук В.М. Івашко П.Г. Геометричне моделювання як засіб активізації пізнавальної діяльності студентів технічних коледжів // Проблеми технологічної освіти учнівської молоді: матеріали Всеукраїнської Інтернет-конференції (12.03.2020 р.) / упоряд.: М.С. Янцур, О.А. Герасименко. Рівне: РДГУ, 2020. 82 с.
2. Козяр М.М. Формування графічної діяльності студентів вищих технічних навчальних закладів освіти України засобами комп'ютерних технологій. Рівне: ВЦ НУВГП, 2009. 280 с.
3. Козяр М.М., Парфенюк О.В. Чотири вимірні графіка як засіб формування графічної компетентності майбутнього фахівця закладу вищої освіти. Підготовка майбутніх педагогів до використання інформаційно-комунікаційних технологій в професійній діяльності : монографія / за ред. : Войтовича І.С. / упоряд. Гнедко Н.М. Луцьк, 2021. С. 161-181.
4. Райковська Г.О., Головня В.Д. Геометричне моделювання – основа конструкторсько-технологічних здібностей // Нова педагогічна думка. Рівне, 2013. № 1: у II ч. – Ч. II. – С. 68-70.

УДК 378.147:004

*Микола Миколайович Козяр,
док. пед. наук, професор, завідувач кафедри
теоретичної механіки, інженерної графіки та машинознавства
Національного університету водного господарства та природокористування,
(м. Рівне, Україна)*

*Олександр Станіславович Тymoшук,
канд. пед. наук, доцент кафедри
теоретичної механіки, інженерної графіки та машинознавства*

*Національного університету водного господарства та природокористування,
(м. Рівне, Україна)
Олексій Володимирович Парфенюк,
канд. пед. наук, доцент кафедри
теоретичної механіки, інженерної графіки та машинознавства
Національного університету водного господарства та природокористування,
(м. Рівне, Україна)*

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКЛАДАННЯ ГРАФІЧНИХ ДИСЦИПЛІН В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ ЄВРОПИ

Постановка проблеми. Освіта стає значущим чинником інтеграції України в міжнародний простір за рахунок застосування передових, орієнтованих у майбутнє моделей, методів і технологій навчання, часткового або повного перенесення навчального процесу в Інтернет. Конвергенція педагогічної науки та інформаційних технологій ініціює новий етап розвитку дидактики вищої школи, розширення її понятійного апарату, врахування потенціалу трансфер-інтегративних зон, цінностей і методик навчання, що з'являються в педагогіці. Потреба в інтеграції освітніх процесів на державному та міжнародному рівні зумовлює звернення до відкритого інформаційно-освітнього середовища Європи, що дає змогу: виносити навчальний процес за межі освітнього закладу; будувати великі освітні консорціуми; створювати глобальні бібліотеки освітніх ресурсів; забезпечувати адаптацію майбутніх фахівців до нових умов роботи в глобальному інформаційному просторі.

Графічні дисципліни є базовою компонентою підготовки фахівців природничого й технічного напрямів. Сучасна графічна підготовка за своєю структурою відрізняється від графічної 30-50 річної давності, що пояснюється бурхливим розвитком ІТН. Необхідність аналізу методичного забезпечення викладання графічних дисциплін обумовлена динамічним розвитком ІТН та більшою потребою у кваліфікованих фахівцях, які володіють навичками роботи з графічними редакторами та спеціалізованим програмним забезпеченням. Інтеграційні прагнення України до Європейського освітнього простору (ЄОП) спонукає проведення модернізації методичного забезпечення викладання графічних дисциплін. Цифровізація їх в сучасних умовах потребує якісного переосмислення й гармонійного переходу від пояснювально-ілюстративної методики навчання до проблемно-ситуативної, професійно-орієнтованої парадигми.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретико-методологічні засади методичного забезпечення викладання графічних дисциплін досліджували А. Гедзик, В. Бойчук, О. Джеджула, М. Козяр, І. Нищак, В. Сидоренко, Г. Райковська, М. Юсупова. Окреслені дослідження

у переважній більшості стосуються концептуальних засад осучаснення графічної підготовки фахівців у ЗВО та її інформатизації. Окремі публікації, певною мірою, стосуються євроінтеграційних аспектів викладання графічних дисциплін, шляхом їх викладання англійською мовою [1]. Деякі присвячені інноваційним підходам візуалізації графічної інформації в професійній діяльності [2]. Незважаючи на значну кількість досліджень щодо окресленої проблематики, практично не дослідженим залишається аспект аналітично-порівняльного характеру сучасних практик викладання графічних дисциплін в країнах Європейського освітнього простору (ЄОП).

Постановка завдання. Метою написання роботи є дослідження методичного забезпечення викладання графічних дисциплін в Європейському освітньому просторі.

Виклад основного матеріалу дослідження. В процесі аналізу методичного забезпечення викладання графічних дисциплін в умовах ЄОП використано підхід [3, с. 11], який близький до загальноприйнятої дидактичної парадигми – «форми-методи-засоби». Тобто методичне забезпечення викладання графічних дисциплін це методичні підходи, різноманітні засоби їхньої реалізації, а також форми організації навчальної діяльності.

Сучасний європейський освітній процес стрімко й динамічно розвивається і викладання графічних дисциплін не є винятком. Помітними є тенденції, що в ЄОП набирають популярності інноваційні підходи, що сприяють кращому засвоєнню матеріалу та формуванню у студентів компетенцій, необхідних для успішного працевлаштування. Методичне забезпечення викладання графічних дисциплін дещо трансформоване й перебуває на перехідному етапі від традиційних парадигм до інноваційно-цифрових.

Серед ключових тенденцій удосконалення методичного забезпечення викладання графічних дисциплін в умовах ЄОП (Німеччини, Італії, Іспанії, Литви, Польщі) можна виділити такі [4]:

1. *Методи й форми групового навчання:* спільна робота над проєктами та завданнями стимулює комунікацію, співпрацю та обмін досвідом, а також сприяє розвитку навичок роботи в команді.
2. *Засоби адитивних технологій:* використання 3D-принтерів, віртуальної та доповненої реальності, а також програмного забезпечення для 3D-моделювання робить навчання більш наочним, динамічним та цікавим. Водночас гармонійно забезпечуються міжпредметні зв'язки й наступність підготовки фахівця.
3. *Проектний підхід:* орієнтація на практичні проєкти дозволяє студентам застосовувати теоретичні знання на практиці, розвивати креативність та критичне мислення. «Повний цикл» виконання проєкту дозволяє забезпечити цілісне формування професійних графічних навичок.

4. *Проблемне навчання*: розв'язання проблемних задач стимулює самостійне дослідження, пошук оптимальних рішень та прийняття обґрунтованих висновків. Крім того використання графічних пакетів детермінується прикладними завданнями, а не вимогами нормативної підготовки.
5. *Віртуальні лабораторії*: використання віртуальних лабораторій дає можливість проводити досліди та експерименти без ризику для здоров'я та довкілля, а також розширює доступ до лабораторного обладнання. Водночас це дозволяє забезпечити належну міжособистісну комунікацію та вміння працювати в умовах сучасного цифрового виробничого середовища.
6. *Засоби штучного інтелекту*: впровадження штучного інтелекту в освітній процес дозволяє персоналізувати навчання, надавати студентам індивідуальну підтримку та автоматизувати рутинні завдання. Варто зауважити, що цей аспект є мало дослідженим, а саме не достатньо вивченим є його вплив на когнітивно-пізнавальні можливості здобувачів освіти.

Висновки з даного дослідження. Адаптування методичного забезпечення викладання графічних дисциплін країн ЄОП ми вбачаємо через реалізацію низки завдань: підвищення кваліфікації викладачів, оновленні освітніх програм, забезпечення належною технічною базою та організація міжнародної співпраці.

Список використаних джерел:

1. Джеджула, О.М., Пришляк, В.М., Хом'яківська, Т.А. Методика викладання технічних дисциплін англійською мовою на основі використання мультимедійних засобів. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми, (37), 2014. С. 387-392.
2. Житеньова, Н.В. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін до використання технологій візуалізації в освітньому процесі: дис.... д-ра пед. наук / 13.00. 04. Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. Сковороди. Харків, 2020. 538 с.
3. Козяр М. М. Методичне забезпечення графічної підготовки спеціаліста у вищому закладі освіти (на прикладі не машинобудівних спеціальностей) : автореф. дис. на здобуття ступеня канд. пед. наук : 13.00.02. К., 2000. 20 с.
4. Козяр М.М., Тимошук О.С., Парфенюк О.В. Аналіз методичного забезпечення викладання графічних дисциплін в умовах Європейського освітнього простору. Інноваційна педагогіка. Науковий журнал. Випуск 70. Одеса : Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій, 2024.

УДК 377.016-047.37:74

*Наталія Леонідівна Неплюхіна,
викладач креслення та інженерної і комп'ютерної графіки
ВСП «Рівненський автотранспортний фаховий коледж НУВГП»,
(м. Рівне, Україна)*

ДОСЛІДНИЦЬКА І ПОШУКОВА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ КОЛЕДЖУ З ІНЖЕНЕРНОЇ ГРАФІКИ

Постановка проблеми. Система навчання у вищій школі повинна дати ґрунтовні знання, закласти основи самовдосконалення майбутнього спеціаліста, виховати його, але вона не може дати студентам запасу знань на всю трудову діяльність. Специфіка навчання у вищій школі полягає перш за все в тому, що воно вимагає продуманої організації самостійної роботи студентів, яка б забезпечувала успішне володіння не тільки програмовим матеріалом, але й навичками дослідження, творчої діяльності [1].

Постановка завдання. У світлі цього виключно важливе значення має такий вид наукової діяльності студентів, як дослідницька діяльність.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідницька діяльність – це інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання і використання нових знань, підвищення ефективності використання наукових досягнень [2].

Цей вид діяльності здобувачів освіти а є одним із важливих засобів підвищення якості підготовки фахівців, розширення загального та професійного світогляду. Організація такого типу робіт здобувачів освіти має поєднувати провідну роль викладача в плануванні та методичному керівництві діяльності з максимальною самостійністю здобувачів освіти у процесі безпосереднього проведення досліджень, підготовці масових заходів (конференцій, конкурсів, олімпіад, виставок тощо) та в інформаційно-просвітницькій роботі.

Метою дослідницької роботи здобувачів освіти коледжу з предмету «Інженерна і комп'ютерна графіка» є розвиток наукового мислення, набуття навичок дослідницької роботи, вироблення творчого підходу до застосування набутих знань під час розв'язання професійних проблем, підвищення якості підготовки спеціалістів, здатних активно впливати на виробничий процес.

Дослідницька діяльність у позанавчальний час організується у формі:

- роботи в студентських гуртках;
- олімпіади із предмету «Інженерна графіка»;
- наукових конференцій, симпозіумів тощо.

Дослідницька робота завершується:

- повідомленнями на засіданні гуртка, на студентському творчому семінарі або конференції;

- поданням звіту про дослідницьку діяльність;
- оформленням, підготовкою та подачею до друку статті, інформаційного листка тощо.

Дослідницька робота виконується здобувачами вищої освіти впродовж усього періоду навчання в ВСП «Рівненський автотранспортний фаховий коледж НУВГП» і є логічним продовження освітнього процесу.

З огляду на вище викладене в коледжі серед здобувачів освіти була проведена науково-пошукова робота з предмету «Інженерна і комп'ютерна графіка». Здобувачі освіти під керівництвом викладача досліджували застосування інженерної графіки в різних галузях сучасного життя і сферах виробництва. Результати своїх досліджень здобувачі освіти презентували на відео-конференції.

Теми виступів студентів: «Креслення навколо нас», «Креслення в коледжі», «Креслення в автомобілебудуванні», «Креслення і дизайн автомобіля», «Проекційне креслення в різних галузях», «Історія розвитку комп'ютерної графіки», «Використання програми AutoCAD в промисловості», «Види комп'ютерної графіки», «Креслення і архітектура», «Креслення і музика».

Висновки з даного дослідження. Отже, основними завданнями дослідницької роботи здобувачів освіти є:

- залучення талановитої молоді до наукових досліджень, організація участі здобувачів освіти в конкурсах студентських робіт, студентських наукових конференціях, олімпіадах;
- навчання методиці й засобам самостійного вирішення наукових і технічних задач, навичкам праці в колективах, ознайомлення з методами організації їх роботи.

Список використаних джерел:

1. Мороз Л.І., Мороз І.В., Литвиненко І.С., Прасол Д.В., Чугуєва І.Є. Науково-дослідна робота студентів у вищих навчальних закладах: навчально-методичний посібник. Миколаїв: Вид-во «Арнекс», 2017. 164 с.
2. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко; [гол. ред. С. Головка]. Київ: Либідь, 1997. 373 с.

УДК 378.147

*Зоя Костянтинівна Сасюк,
канд. сільськогосподарських наук, доцент кафедри
теоретичної механіки, інженерної графіки та машинознавства,
Національного університету водного господарства та природокористування,
(м. Рівне, Україна)*

*Кирил Олександрович Нечипорук,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти*

*спеціальності “Галузеве машинобудування”
Національного університету водного господарства та природокористування,
(м. Рівне, Україна)
Володимир Андрійович Волошин,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності “Галузеве машинобудування”
Національного університету водного господарства та природокористування,
(м. Рівне, Україна)*

СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО ІНЖЕНЕРНОЇ ПІДГОТОВКИ В ПРОЕКТУВАННІ ДЕТАЛЕЙ ДЛЯ ВЕРСТАТІВ З ЧПУ: ПЕРСПЕКТИВИ МОДЕЛЮВАННЯ

Постановка проблеми. Сучасна машинобудівна промисловість дедалі активніше переходить на інноваційне забезпечення технологічних процесів, особливо в області верстатобудування з числовим керуванням для обробки різних матеріалів. Впровадження інноваційних технологій ставить перед інженерами нові вимоги щодо фахової інженерної підготовки саме в конструюванні та проектуванні деталей для верстатів з ЧПУ. Традиційні методи проектування вже не відповідають вимогам швидкості, точності та інноваційності обробки, які потребує сучасне виробництво. Умови ринку вимагають зменшення часу від ідеї до виготовлення деталей. Тому інженери повинні з максимальною ефективністю, точністю та якістю деталей вміти оперативно моделювати та аналізувати деталі враховуючи особливості верстатів з ЧПУ, а також швидко адаптуватися до змін у вимогах ринку та технологій. З розвитком новітніх технологій, таких як штучний інтелект, аналіз даних, віртуальна реальність, інженери повинні бути готові впроваджувати їх у процес проектування деталей для верстатів з ЧПУ для підвищення продуктивності та якості. Задля вирішення вищезазначених вимог, забезпечення конкурентоспроможності та успіху в сучасному виробничому середовищі, саме інженерна підготовка здобувачів вищої освіти потребує нових підходів та методів навчання проектуванню та моделюванню деталей та механізмів, впровадженню в навчальний процес сучасних новітніх технологій, потужного та популярного програмного забезпечення для проектування та конструювання, адитивних технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В результаті аналізу останніх наукових досліджень в області інженерної підготовки в проектуванні та конструюванні деталей для верстатів з ЧПУ можна виділити кілька ключових напрямків.

Деякі дослідження [1] зосереджені на розробці адаптивних методів проектування, які дозволяють інженерам швидко реагувати на змінні вимоги ринку та технологічний прогрес. Це включає в себе розробку програмних засобів для автоматизації та оптимізації процесів проектування.

Окремі дослідження [2] присвячені можливості використання новітніх технологій, таких як штучний інтелект, машинне навчання та віртуальна реальність, для покращення процесів проектування та конструювання деталей. Наприклад, розробка систем автоматизованого аналізу та оптимізації конструкцій з використанням алгоритмів машинного навчання.

Ряд наукових досліджень [3] зосереджено на розвитку продуктивних та точних методів моделювання та симуляції процесів виробництва на верстатах з ЧПУ. Це включає в себе використання комп'ютерних програм для створення віртуальних моделей деталей та їхній аналіз в різних умовах експлуатації.

Останні дослідження [4, 5] також звертають увагу на екологічні та енергетичні аспекти проектування та конструювання деталей для верстатів з ЧПУ. Це включає в себе розробку нових матеріалів та технологій, спрямованих на зменшення витрат енергії та покращення екологічної стійкості виробництва. Дослідження підкреслює важливість врахування споживання енергії на етапі проектування для підвищення енергоефективності та екологічної сталості верстатів з ЧПУ.

Постановка завдання. З метою підвищення рівня практичної підготовки здобувачів інженерних спеціальностей галузі машинобудування, верстатобудування в даній роботі досліджуватимемо нові підходи до розвитку графічної підготовки, інженерного конструювання та моделювання деталей засобами САПР.

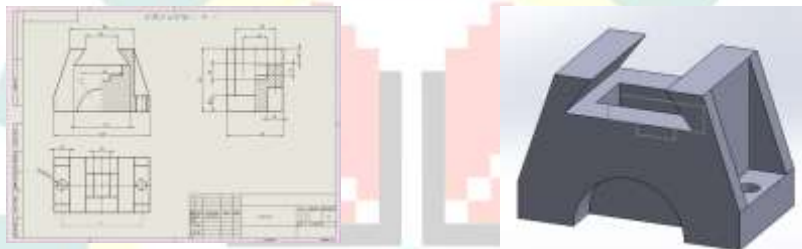
Виклад основного матеріалу дослідження. Для інженерної підготовки здобувачів вищої освіти в проектуванні деталей для верстатів з ЧПУ нами розроблено навчальні дисципліни, які передбачають поглиблене вивчення систем автоматизованого проектування для моделювання деталей та механізмів. На цих дисциплінах студенти вчать застосовувати різні методи проектування, включаючи параметричне моделювання. Вони також вчать розуміти вплив виробничого процесу на модель CAD або сам продукт.

Для успішного опанування здобувачами вищої освіти навчальних дисциплін з проектування, моделювання та реалізації деталей та механізмів пропонуємо такий поетапний алгоритм навчання:

Підготовка детального плану навчального курсу з графічної підготовки фахівців у галузі моделювання та конструювання деталей для верстатів з ЧПУ, включаючи визначення тем, змісту та структури курсу.

Вибір програмного забезпечення. Для вивчення і роботи здобувачам вищої освіти доступним є програмне забезпечення (Autodesk AutoCAD, Solidworks, Inventor) для моделювання та конструювання деталей, яке передбачає можливість параметризації, візуалізації, симуляції автоматичних та механічних процесів. Використовуючи це програмне забезпечення, студенти також створюють програми ЧПУ та проводять верифікацію моделей, щоб перевірити результати в реальних тестах на міцність. В подальшому навчанні студенти також застосовують програми-симулятори для перевірки властивостей різних видів матеріалів, які підлягають обробці.

Розробка методичних та навчальних матеріалів. Навчальні матеріали, такі як лекційні презентації, практичні завдання та вправи, демонстраційні відеоматеріали, що допоможуть студентам або учасникам курсу засвоїти необхідні знання та навички розроблено та розміщено на навчальній платформі Moodle. Здобувачі мають необмежений доступ до цього простого у використанні та зручного електронного навчального порталу. Також здобувачі мають доступ до великої бібліотеки курсів для самостійного навчання та оцінювання.

Рис. 1. Геометричне моделювання деталей машин в середовищі Solidworks

Проведення практичних та лабораторних занять. Передбачено практичні та лабораторні заняття, де здобувачі мають можливість виконати практичні завдання з моделювання (рис.1) та конструювання деталей на верстатах з ЧПК, а також ознайомитися з процесами обробки матеріалів, віртуальною візуалізацією моделей та анімацією механізмів. Важливим аспектом є також опанування здобувачами адитивних технологій, які дозволяють роздруковувати на 3D-принтері змодельовані деталі та механізми та навчають максимізувати ефективність проектування і виробництва.

Оцінка та звітність. Оцінка набутих компетентностей та навичок здобувачів курсу проводиться шляхом оцінювання виконаних завдань, змістовних модульних контролів та підсумкового контролю знань та навичок.

Виробниче навчання. Інженерна підготовка передбачає також тісний взаємозв'язок та співпрацю з виробництвом. Здобувачі неодноразово проходять виробничу практику, де безпосередньо знайомляться та вивчають технологічні процеси, роботу сучасних верстатів з ЧПУ, роботу конструкторських відділів на підприємствах, дізнаються як програмувати верстат безпосередньо на його людино-машинному інтерфейсі (НМІ). Починаючи з файлу, створеного за допомогою SolidWorks та ін., вони створюють прості об'єкти, такі як вали, втулки, зубчасті колеса та ін. Пізніше здобувачі використовують САМ програми для розробки постпроцесорів і створення програм для верстатів ЧПУ. Вони перевіряють результати своєї роботи за допомогою фактичної механічної обробки.

Висновки з даного дослідження. Узагальнюючи зазначимо, що сучасна машинобудівна промисловість переживає перехід до інноваційних методів та технологій у процесі проектування деталей для верстатів з ЧПУ.

Важливою складовою цього переходу є використання сучасних CAD / CAM систем, штучного інтелекту та аналітичних інструментів для підвищення ефективності та точності проектування. Дослідження в цій області підтверджують, що адаптивні методи проектування, використання новітніх технологій та точні методи моделювання допомагають інженерам швидше реагувати на зміни вимог ринку та підвищити якість виробництва. Для успішного навчання інженерів у галузі машинобудування важливо розробити програми навчання, що включають практичні завдання з використання сучасного програмного забезпечення, лабораторні заняття та оцінку компетентностей здобувачів. Ці підходи допоможуть підготувати кваліфікованих інженерів, які зможуть ефективно працювати у сучасному виробничому середовищі, забезпечуючи конкурентоспроможність та успіх підприємств у машинобудівній галузі.

Список використаних джерел:

1. Héctor Díaz, Luis F. Alarcón, Claudio Mourgues, Salvador García, Multidisciplinary Design Optimization through process integration in the AEC industry: Strategies and challenges. Automation in Construction. Volume 73. 2017. Pages 102-119. ISSN 0926-5805.
2. Martins, J. R. R. A. and Lambe, A. B., "Multidisciplinary Design Optimization: A Survey of Architectures". AIAA Journal. Vol. 51, No. 9. September 2013, pp. 2049–2075.
3. <https://resources.sw.siemens.com/en-US/case-study-ku-leuven?bc>
4. Wu, H.; Wang, X.; Deng, X.; Shen, H.; Yao, X. Review on Design Research in CNC Machine Tools Based on Energy Consumption. Sustainability 2024, 16, 847. <https://doi.org/10.3390/su16020847>.
5. Shailendra P., Kant G.G., Srikanta R. A novel approach to model the energy consumption of machine tools for machining cylindrical parts. J. Manuf. Process 2022, 84, 28-42.

УДК [37.091:005.336.4(100)]:338.488.2

*Надія Василівна Дунак,
канд. пед. наук, доцент кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ У СФЕРІ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

Постановка проблеми. Для підвищення якості вітчизняної освіти у сфері туризму і готельно-ресторанного обслуговування, необхідно проаналізувати, порівняти і зіставити тенденції розвитку світового туризму, досвід передових зарубіжних країн в навчально-освітньому процесі, який

перебуває у стані постійного пошуку шляхів вдосконалення підготовки кадрів для сфери гостинності.

Для вдосконалення існуючих програм підготовки фахівців, у коледжах і ВНЗ України, необхідно провести спеціальний аналіз світових тенденцій розвитку професійної освіти в сфері туризму і готельно-ресторанного обслуговування, виявити основні моделі навчання фахівців з метою можливого застосування у вітчизняній системі освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Кількість наукових доробок у галузі професійної освіти в готельному господарстві настільки незначна, що ми можемо говорити лише про окремі дослідження: вивчення особливостей цього процесу (М. Морозов, М. Немоляєва, І. Рябова); забезпечення принципів його неперервності та наступності (А. Віндюк); навчально-методичного забезпечення (І. Абдулліна); визначення сутності професійної компетентності цих фахівців та умов її формування (Д. Ем, М. Курдакова, Г. Наумова, В. Полуда, К. Стародуб, Т. Тимохіна, К. Трофімук та ін.); формування їхньої конкурентоспроможності (Н. Журанова, Н. Корнейченко); визначення змісту та організація їх практичної підготовки (Л. Поважна).

Вивчення зарубіжного досвіду засвідчує, що в останні тридцять років достатньо уваги приділяється різноманітним моделям, які використовуються для наочного й адекватного представлення майбутньої професійної діяльності спеціаліста та проектування ефективності спеціаліста, проектування ефективних технологій відповідної підготовки до неї.

Розвинені країни здійснюють цілеспрямовану і послідовну діяльність стосовно формування цілісної системи забезпечення сталого соціально-економічного розвитку, партнерських взаємовигідних відносин між різними сферами суспільства. Створення конструктивних механізмів взаємодії сфери праці і сфери освіти підвищують ефективність і знижують витрати (тимчасові, фінансові, людські та ін.). Процес підготовки і залучення професійних кадрів, є одним з елементів такої системи .

Постановка завдання. Метою статті є аналіз зарубіжного досвіду розвитку професійної освіти у сфері готельно-ресторанного обслуговування для подальшого удосконалення якості підготовки фахівців, формування ефективних механізмів її підтримки і підвищення, взаємодії сфери праці і сфери освіти, що набуває великого значення для України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвинені країни здійснюють цілеспрямовану і послідовну діяльність стосовно формування цілісної системи забезпечення сталого соціально-економічного розвитку, партнерських взаємовигідних відносин між різними сферами суспільства. Створення конструктивних механізмів взаємодії сфери праці і сфери освіти підвищують ефективність і знижують витрати (тимчасові, фінансові, людські та ін.). Процес підготовки і залучення професійних кадрів, є одним з

елементів такої системи.[4]

Професійні стандарти, що встановлюють вимоги до знань, умінь, компетенцій, досвіду, системи цінностей і особистих якостей, необхідних для виконання певної роботи чи професійних обов'язків, розглядаються зарубіжними експертами як один з інструментів, що дозволяють створити стійку і ефективну взаємодію сфери праці і сфери освіти, забезпечити раціональне використання людських ресурсів що, врешті решт, сприятиме сталому розвитку суспільства.[5]

Протягом останніх двадцяти років діяльність з розробки, вдосконалення і широкого впровадження в практику професійних стандартів розвивається у світі за наступними напрямками:

- відбувається рух від локальних галузевих систем стандартів до формування загальнонаціональних систем. Ця тенденція спостерігається в таких країнах як Австралія, Канада, Велика Британія, США, Німеччина, Японія, Нідерланди, Чилі, Малайзія, Філіппіни, Туреччина, Румунія та ін.;
- розробляються нові підходи і методи формування і використання професійних стандартів. Вони починають активно застосовуватися як у сфері праці, забезпечуючи кар'єрне зростання і професійний розвиток, так і у сфері освіти, де створюють основу для розробки програм професійної підготовки і більш ефективних методів оцінювання та атестації результатів професійного навчання;
- збільшується коло «користувачів» професійних стандартів. Воно охоплює не тільки співробітників кадрових установ, але й роботодавців і працівників, здобувачів професійної освіти різного рівня, викладачів і керівників навчальних закладів тощо;
- розширюється обмін досвідом з проблем формування та використання професійних стандартів. Все більше країн в різних регіонах світу починають розробляти і застосовувати загальнонаціональні професійні стандарти. У цей список входять розвинуті економічні країни, країни Азії і Латинської Америки, Центральної та Східної Європи, колишні радянські республіки.[3]

Проблеми забезпечення якості підготовки фахівців, формування ефективних механізмів її підтримки і підвищення, взаємодії сфери праці і сфери освіти мають велике значення для України

Використання професійних стандартів, на думку зарубіжних політиків, практиків, експертів і дослідників, вносить істотний (вагомий) внесок в розвиток і функціонування, як сфери праці, так і сфери освіти.[5]

У сфері праці професійні стандарти сприяють:

- формуванню і підтримці високого професійного рівня робочої сили, що найбільше відповідає потребам виробництва а, отже, забезпечує підвищення продуктивності та конкурентоспроможність;

- визначення і формулювання потреб в робочій силі і професійній підготовці;
- ефективному, обґрунтованому підбору кадрів і здійсненню професійного навчання на робочому місці;
- проведенню перевірки, атестації та сертифікації кваліфікацій;
- розвитку мобільності робочих кадрів тощо.[1]

У сфері освіти професійні стандарти використовуються при:

- розробці програм професійної підготовки, методів оцінки, сертифікації та акредитації всіх видів професійного навчання, що відповідають (найбільш повно) потребам економіки;
- забезпеченні наступності освітніх програм різного рівня, посилення цілісності усієї системи професійної підготовки а, отже, побудови ефективної і гнучкої системи, здатної швидко і адекватно відповідати на зміни і виклики в соціально-економічній сфері.[2]

Концепція освіти для підготовки фахівців у сфері гостинності, в розвинутих країнах спрямована на практичну компетентність, між тим як теоретичний аспект присутній меншою мірою.

Оригінальність і сильні переваги європейської освіти полягають, насамперед, у чергуванні теорії, що викладається в аудиторії або лабораторії (іноземні мови, науки, технології), та практики, яка проходить у майстернях, на виробництві.

Підготовка фахівців для сфери туризму і готельно-ресторанного обслуговування у різних країнах має свої властивості і відзеркалює вплив конкретних історичних, політичних, соціально-економічних та інших факторів.

У теперішній час підготовка фахівців туристично-готельного бізнесу здійснюється у світі за двома моделями, які досить сильно розрізняються та умовно називаються американською і європейською.

Американська модель. У США в основному навчаються у коледжі або в університеті, – так званих шкіл з вищою освітою немає. Навчання готельному менеджменту базується на принципах, загальних для всіх спеціальностей з урахуванням практичної спрямованості проведених занять (практична спрямованість методики підготовки фахівців). У США вважають, що управління готелем аналогічно управлінню будь-яким іншим діючим підприємством.

Проходження практики є частиною процесу навчання і становить від 40% до 60% від кількості теорії. У школах США базовим вважається ґрунтовне вивчення теорії, тому в американських навчальних закладах головний акцент, особливо на початковому етапі, зроблено на курс загальної теорії управління. Хоча в програму навчання і входить аналіз практичних ситуацій з практики готельної справи (case-studies), однак для майбутнього менеджера за американською моделлю не обов'язково досконало вникати в найдрібніші деталі діяльності нижчих ланок. Тому американські фахівці, в разі потреби, можуть

досить легко перекваліфікуватися, наприклад, в управлінців іншого напрямку .

На базі освітніх закладів створено спеціалізовані кадрові агентства, які мають єдину інформаційну систему з підприємством і які займаються регулярним моніторингом потреб ринку праці, працевлаштуванням молодих фахівців і регулюванням набору абітурієнтів за профільними спеціальностями. Отже, це дозволяє освітнім установам швидко реагувати на зміни потреб ринку в кадрах того чи іншого кваліфікаційного рівня і профілю. Також перевагою є тісна взаємодія з професійними організаціями.

Європейська модель. Зразком європейської моделі навчання готельно-туристичного бізнесу є швейцарські навчальні заклади. Швейцарія має досвід і переваги у глобальній індустрії гостинності.

В Європі у сфері гостинності застосовується професійний рух з самого нижнього рівня, тому навіть випускники університетів, які отримали бакалаврський диплом, зазвичай починають роботу на найнижчих позиціях. Вважається обов'язковим поєднувати теоретичні заняття з практичною роботою, в умовах реального часу – на базі діючого готелю. Більшість шкіл готельної справи у Швейцарії відкриті на базі діючих або колишніх готелів, де студенти і мешкають, що дозволяє їм отримувати професійні навички в обставинах, наближених до реальності .

Отже, менеджер готелю, який отримав європейську освіту, в одній з європейських шкіл, не тільки обізнаний у тому, чим зайнята кожна служба готелю, але і вміє працювати скрізь, де працюють його службовці.

Таким чином, в європейській моделі підготовки фахівців для сфери гостинності відсутній розподіл за спеціалізацію, як в Україні (готельний сервіс, організація обслуговування на підприємствах громадського харчування, технологія продукції ресторанного господарства). Випускник європейської школи, після її закінчення, може працювати в будь-якій службі готелю, включаючи ресторан, кухню, окрім технічних служб.

Зазвичай, навчальний рік складається з двох семестрів: у першому студенти навчаються в аудиторії, а в другому – на практиці, що утворює співвідношення навчального часу, як 50% теорії і 50% практики. Така організаційна система, ще до випуску, надає студентам життєво необхідний досвід, що і цінується в індустрії гостинності.

Незалежно від того, в якій країні знаходиться та чи інша готельна школа (Швейцарія, Німеччина, Франція), навчання з готельного менеджменту здійснюється за однотипними навчальними програмами. а саме: спочатку студенти вивчають правила функціонування готелю (прийом і розміщення гостей, обслуговування номерів, організація роботи ресторану, кухні), а згодом, за програмою – вивчення основ інформаційних технологій, бухгалтерії, маркетинг.

Навчальний рік включає два семестри – теорію і практику. мова навчання – англійська. Для проходження практики у престижних готелях, обов'язковою

умовою є знання на професійному рівні німецької та французької мов. Перший ступінь у бізнесі (впродовж року) закінчується отриманням сертифікату, який надає право на просту роботу (портє, покоївка, офіціант). Пройшовши ще один курс, можна отримати диплом, а продовжуючи навчання – вищий диплом (advanced Diploma) – аналог вітчизняного диплому про середню спеціальну освіту, за ним бакалаврат, магістратура. Після успішного закінченні курсу навчання, видаються відповідні дипломи.

Висновки з даного дослідження. Переваги європейської моделі професійної підготовки фахівців для індустрії гостинності:

- ✓ навчання здійснюється в реальному середовищі, на базі великих готельних комплексів і діючих готелів;
- ✓ основну частину навчального часу присвячено практичним навичкам, набутим впродовж практичних занять, стажувань і практик на підприємствах індустрії;
- ✓ студент поетапно проходить всі рівні професійної підготовки, постійно підвищуючи свою професійну кваліфікацію.
- ✓ увагу зосереджено на формуванні у студентів психології обслуговування клієнтів;
- ✓ при появі потреби в нових фахівцях на підприємстві, розпочинається їх навчання;
- ✓ навчальний план формується з урахуванням потреб підприємства – замовника і можливостей навчального закладу, яке буде виконувати цей план.

Отже, вивчення і адаптація світового досвіду буде сприяти розробці найбільш ефективних моделей навчання студентів у сфері туризму і готельно-ресторанного обслуговування у вітчизняних навчальних закладах; враховуючи своєрідність професійної підготовки фахівців в регіонах України, з урахуванням національних особливостей відносно туризму і готельно-ресторанного обслуговування.

Список використаних джерел:

1. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти). 2-е вид., перероб. та доп. Київ: “Альтерпрес”, 2003. 436 с.
2. Віндюк А.В. Професійна підготовка майбутніх фахівців з готельно-курортної справи в умовах ступеневої освіти: теорія та методика: монографія. Запоріжжя: КПУ, 2011. 340 с. URL: http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/1936/1/Vindyuk_Professional_preparation.pdf.
3. Сакун Л.В. Теорія і практика підготовки specialistов сфери туризму в різних країнах світу: [Монографія]. Київ: МАУП, 2004. 400 с.
4. Федорченко В.К., Лук’янова Л.Г., Дорошенко Т.Т., Мініч І.М. Уніфіковані технології готельних послуг: навч. посіб. Київ: Вища шк., 2001. 237 с.

5. Фоменко Н.А. Педагогіка вищої школи: методологія, стандартизація туристської освіти. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Видавничий Дім “Слово”, 2005. 216 с.
6. Фоменко Н.А. Педагогіка вищої школи: методологія, стандартизація туристської освіти. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Видавничий Дім “Слово”, 2005. 216 с.

УДК 37.016-057.86:338.488.2

*Світлана Валеріївна Лісова,
доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ НА ОСНОВІ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ

Постановка проблеми. У сучасних умовах сфера гостинності потребує професійної підготовки конкурентоспроможних фахівців, компетентних, відповідальних, професіоналів, готових до ефективної роботи в умовах застосування міжнародних стандартів, здатних до неперервного особистісного і професійного зростання, соціальної і професійної мобільності, здатних адаптуватися у мінливому середовищі.[7]

Проблема нестачі кваліфікованих кадрів актуальна для різних галузей, а для індустрії гостинності, що динамічно розвивається, ймовірно, найважливіша, при чому, вона виявляється не стільки в недостатній кількості випускників, скільки у відсутності практичної підготовки та відповідної кваліфікації. [3]

Аналіз потреб ринку праці вказує на невідповідність якості підготовки фахівців готельної індустрії потребам економіки в особі роботодавців - представників готельного бізнесу, а саме, спостерігається невідповідність між рівнем підготовки випускників ВНЗ готельно-ресторанного профілю і очікуваннями роботодавців, що виявляється у:

- 1) відсутності практичного досвіду виконання конкретних професійних завдань з урахуванням профілю професійної підготовки і кваліфікації;
- 2) невідповідності змісту освітніх програм вимогам роботодавців; [12]
- 3) переважаючої академічності по відношенню до практичного навчання у процесі реалізації освітніх програм вищої професійної освіти;
- 4) відсутність навчального та навчально-методичного забезпечення за профілем підготовки і кваліфікації майбутніх фахівців у сфері гостинності;

- 5) недолюдість, невідповідність матеріально-технічної бази процесу підготовки майбутніх фахівців у сфері готельного господарства, що не відповідає завданням формування у студентів професійних компетенцій, необхідних для розв'язання професійних завдань [1]
- 6) нерозвиненість системи підвищення кваліфікації викладачів в галузевих центрах, яка б передбачала їх сучасну міжнародну (або практику за міжнародними стандартами) практику роботи в готельному бізнесі, як однієї з умов підготовки конкурентоспроможного фахівця;
- 7) відсутність системи диверсифікованої і збалансованої професійної освіти у сфері гостинності. Відсутність тісної інтеграції науки і бізнес-структур, тобто, широкого спектру освітніх програм і освітніх установ, що здійснюють неперервну, багаторівневу, професійну діяльність з підготовки та перепідготовки кадрів у сфері гостинності, відповідно до міжнародних стандартів;
- 8) слабка залученість бізнесу до процесу підготовки кадрів, і відповідно, слабкий вплив на освітні програми через пред'явлення вимог до компетенцій фахівців. [4]

У теперішній час одним із шляхів модернізації системи освіти виступає компетентнісний підхід до професійної підготовки фахівців, мета якого - мінімізувати або ліквідувати розрив між результатами професійного навчання та сучасними вимогами роботодавців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури з проблем формування професійної компетентності засвідчує, що дослідженню окремих питань зазначеного предметного простору приділяли значну увагу такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як: Р. Гільмеева, Л. Даниленко, Н. Козлова, В. Олійник, М. Лобанов, В. Маслов, І. Жерносек та ін. Вони визначають професійну компетенцію як інтегральну якість особистості, що має свою структуру та дозволяє фахівцеві у найбільш ефективний спосіб здійснювати свою діяльність, а також сприяє його саморозвитку і самовдосконаленню. Розвитку професійно-педагогічної компетентності присвячені праці таких учених, як: В. Адольф, Н. Бібік, І. Ісаєв, І. Зимня, Н. Кузьміна, А. Маркова, О. Овчарук, О. Пометун, С. Ракова, О. Савченко, В. Сластьонін та ін.

Кількість наукових доробок у галузі професійної освіти в готельному господарстві настільки незначна, що ми можемо говорити лише про окремі дослідження: вивчення особливостей цього процесу (М. Морозов, М. Немоляєва, І. Рябова); забезпечення принципів його неперервності та наступності (А. Віндюк); навчально-методичного забезпечення (І. Абдулліна); визначення сутності професійної компетентності цих фахівців та умов її формування (Д. Ем, М. Курдакова, Г. Наумова, В. Полуда, К. Стародуб, Т. Тимохіна, К. Трофімук та ін.); формування їхньої конкурентоспроможності (Н. Журанова, Н. Корнейченко); визначення змісту

та організація їх практичної підготовки (Л. Поважна). Проблеми спілкування в галузі досліджувались у працях Н. Бабиц, А. Бодальова, В. Грехнева, О. Леонтєва, С. Макаренко, В. Сластьоніна та ін. Досвід використання тренінгових підходів вивчали такі вчені, як І. Вачков, Т. Григор'єва, Г. Ковальова, Л. Петровська, В. Семиченко, Є. Сидоренко та інші.

Вивчення зарубіжного досвіду засвідчує, що в останні тридцять років достатньо уваги приділяється різноманітним моделям підготовки майбутніх фахівців у сфері гостинності, які використовуються для проектування ефективності майбутньої професійної діяльності та відповідної підготовки до неї. [9; 10]

Основою більшості сучасних моделей, які представлені зарубіжними вченими, є поняття «ключові компетенції», введені в науковий обіг на початку 90-х років минулого століття Міжнародною організацією праці. [6] Це поняття тлумачиться як загальна здатність людини мобілізувати в ході професійної діяльності здобуті знання та вміння, а також використовувати узагальнені способи виконання дій.

Зокрема, підкреслюється, що ключові компетенції забезпечують універсальність і тому не можуть бути вузькоспеціалізованими. [11]

Постановка завдання. Мета статті обумовлена необхідністю вдосконалення професійної підготовки фахівців сфери гостинності в системі вищої професійної освіти.

Отже, головним завданням є аналіз компетентнісного підходу, як одного з шляхів модернізації системи освіти, зокрема, забезпечення якості професійної підготовки фахівців готельно-ресторанної справи, що означає розв'язання проблеми відповідності освіти сучасним потребам вітчизняної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. У понятті компетентнісного підходу закладена інтерпретація змісту освіти, який формується «від результату» («стандарт на вході»). Мета компетентнісного підходу – забезпечення якості освіти, яка розуміється як система властивостей і характеристик, що відображають відповідність освіти сучасним потребам і цінностям, а також уявленню про її майбутнє.

Компетенція проявляється в діяльності. Компетентності є динамічною комбінацією знань, умінь, навичок і здібностей. Формування й розвиток компетентностей є метою освітньої програми. Компетентності формуються в різних розділах курсу навчання і оцінюються на його різних стадіях. Вони можуть поділятися на компетенції, що відносяться до предмету навчання (професійні), й загальні компетенції (не залежні від змісту програми навчання). [5]

Рада Європи визначила п'ять груп ключових компетенцій, котрими в процесі здобуття освіти має оволодіти молодь:

- 1) політичні та соціальні компетенції, пов'язані із здатністю брати на себе відповідальність, бути активними учасниками спільного прийняття рішень, бути підготовленим до регулювання конфліктів ненасильницьким шляхом, брати участь у громадському житті, у функціонуванні демократичних інститутів;
- 2) компетенції, що визначають підготовленість до життя у полікультурному суспільстві, підтримувати і поширювати клімат толерантності, поваги до людей інших культур, мов і релігій, розуміння особистостей один одного;
- 3) компетенції, що визначають комунікативні вміння усного і письмового спілкування, в тому числі іноземними мовами, що набуває все більшого значення. Це забезпечує інтеграцію людини в суспільство, систему нових відносин, що виникають в ньому;
- 4) компетенції, пов'язані з появою інформаційного суспільства: володіння новими технологіями, розуміння їх застосування, здатність аналізу і відбору різної інформації, обсяги якої постійно зростають;
- 5) компетенції, що реалізують здатність і бажання неперервного здобуття освіти – освіти впродовж усього життя. Це є основною підтримкою професійної конкурентоспроможності, адаптаційного потенціалу людини до постійних змін у суспільстві. [2]

Під професійною компетентністю фахівців сфери гостинності розуміється інтегрована характеристика, що полягає у здатності фахівця готельного господарства знаходити рішення виникаючих проблем і завдань у процесі здійснення професійної діяльності в рамках готельного підприємства, з використанням знань, умінь і професійного досвіду.[8]

Висновки з даного дослідження. Розглядаючи компетентнісний підхід стосовно підготовки фахівців готельно-ресторанної справи, слід позначити низку питань, які потребують особливої уваги, а саме:

- перелік компетентностей, необхідних для майбутніх фахівців готельного й ресторанного сервісу, з урахуванням особливостей діяльності, як готелів та інших засобів розміщення, так і ресторанних підприємств різних категорій і різного призначення;
- співвідношення й взаємозв'язок загальних і спеціальних (фахових, предметних) компетентностей (частина компетентностей, віднесених до категорії загальних для інших спеціальностей, може виявляти фаховий характер у готельно-ресторанному обслуговуванні, наприклад, ефективно спілкуватися з колегами, клієнтами);
- структура й зміст модульних програм для різних рівнів фахової підготовки: курси, професійно-технічна освіта (адміністратор, портьє, офіціант, кухар), вища освіта (фахівець з готельної і ресторанної справи, менеджери (керівники) в готельному та ресторанному господарстві, керівники малих підприємств – готелів та закладів ресторанного господарства без апарату управління, тощо);

- необхідні умови формування професійних компетентностей;
- способи діагностики сформованих компетентностей. [8]

Наявність сформованих загальних компетенцій у випускників ВНЗ, наприклад, здатність ефективно спілкуватися з колегами, клієнтами, організувати робочий процес тощо, дозволить роботодавцям формувати професійні компетенції безпосередньо на робочому місці.

У процесі підготовки фахівців на рівні ВНЗ необхідно зробити акцент на розвиток загальних компетенцій в їх інтеграції з професійними компетенціями, тоді випускники зможуть бути конкурентоспроможними на ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Безрученков Ю. В. Формування професійної культури майбутніх фахівців сфери ресторанного господарства у вищому навчальному закладі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / Безрученков Юрій Володимирович ; Луганськ. ун-т імені Тараса Шевченка. Луганськ, 2014. 20 с.
2. Глоссарий терминов профессионального образования. Турин, 1998. 26 с.
3. Гринькевич О.С., Юнко М.М., Мацелюх А.В. Моніторинг професійних знань та навиків менеджерів у сфері готельно-туристичного бізнесу [Текст]. // Вісник Львівського інституту економіки і туризму: Збірник наукових статей. Львів, 2007. № 2. С. 92-96.
4. Жукова Т. Гостиничний бізнес: підбір сезонного персоналу / Татьяна Жукова [Електронний ресурс]. – Режим доступу до вид.: http://prohotelia.com.ua/2010/04/hotel_stuff/.
5. Звонников, В., Челышкова М. (2009) Контроль качества обучения при аттестации: компетентностный подход [Текст] : учеб. пособие. Москва: Университ. кн. : Логос. 272 с. (с.200)
6. Колер Ю. Обеспечение качества, аккредитация и признание квалификаций как контрольные механизмы Европейского пространства высшего образования //Высшее образование в Европе. № 3. 2003.
7. Круль Г. Я. Основи готельної справи: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 368 с.
8. Носова І.О., Хаєт Л.Г. Тренінгові методи у розвитку професійних компетенцій фахівців готельно-ресторанної справи / Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві, 2013, вип. 1(2) [Електронний ресурс] / Режим доступу <http://sbornik.college.ks.ua/downloads/sbornik2/pdf/38.pdf>
9. Подготовка специалистов для сферы туризма и готельно-ресторанного дела в профессиональных колледжах Германии // Режим доступа [http://www.bygeo.ru/strany/germaniya/1610-podgotovkaspecialistov-dlya-sfery-turizma-v-professionalnyh-kolledzhah-germanii.html]

10. Сакун Л.В. Теория и практика подготовки специалистов сферы туризма в развитых странах мира: [Монография]. Київ: МАУП, 2004. 400 с.
11. Федорченко В.К., Лук'янова Л.Г., Дорошенко Т.Т., Мініч І.М. Уніфіковані технології готельних послуг: навч. посіб. Київ: Вища шк., 2001. 237 с.
12. Федорченко В.К., Лук'янова Л.Г., Дорошенко Т.Т., Мініч І.М. Уніфіковані технології готельних послуг: навч. посіб. Київ: Вища шк., 2001. 237 с.
13. Черепко Н. Є. Фактори і показники якості послуг гостинності в ресторанному господарстві // Вісник Львівського інст-ту економіки і туризму: зб. наук. ст. / за ред. І. О. Бочана. Львів, 2006. № 1. С. 179-182.

УДК 373.5.016:331

*Олена Іванівна Шурин,
канд. пед. наук, доцент кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)
Микола Петрович Басюк,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНО- ПЕРЕТВОРЮВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ, ЯКА ФОРМУЄТЬСЯ НА ЗАНЯТТЯХ ТЕХНОЛОГІЙ

Постановка проблеми. Державний стандарт загальної середньої освіти стверджує необхідність якісного оновлення змісту освіти, забезпечення безперервного процесу становлення та розвитку гармонійної творчої особистості учня бере на себе місію створення нового освітнього середовища, де панує атмосфера педагогічної творчості вчителів – однодумців, учнів і батьків [2].

Зазначена мета досягається шляхом залучення учнів на уроках технологій до проектної діяльності як провідного засобу розвитку і навчання учнів, формування у них здатності до самостійного навчання, оволодіння засобами сучасних технологій, умінь конструювати власний процес пізнання і на практиці реалізувати заплановане.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Виявлено, що у сучасній науці приділено значну увагу теоретичним аспектам предметно-перетворювальної компетентності, їх складовим компонентам та особливостям. Ряд педагогів пропонують на уроках технологій формувати предметно-перетворювальну компетентність в процесі використання різноманітних дидактичних ігор та вправ, які, на їх думку, передбачають

цікавий для учнів процес виготовлення виробів. Також, пропонуються використовувати завдання, які спонукають до пошуку особистісно-значущих для учнів результатів.

О. Коберник стверджує, що важливою складовою технологічної освіти є позаурочна предметно-перетворювальна діяльність, яка передбачає організацію роботи гуртків, клубів за інтересами, студій художньо-прикладної творчості, проведення екскурсій на виробництво, до музеїв народного мистецтва тощо [4].

Постановка завдання. Незважаючи на значний внесок учених-методистів у теорію і практику навчання технологій у теоретико-методичних працях, спектр формування предметно-перетворювальної компетентності учнів залишається недостатньо вивченим. Мета нашого дослідження: з'ясувати теоретичні основи формування предметно-перетворювальної компетентності учнів старших класів, яка формується на заняттях технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. У Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти поняття компетенція та компетентність вживаються у такому значенні:

- компетентність – набута у процесі навчання інтегрована здатність учня, що складається із знань, умінь, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці [1];
- компетенція – суспільно визнаний рівень знань, умінь, навичок, ставлень у певній сфері діяльності людини [1].

У змісті навчальної програми предмету «Технології» основною метою технологічної освіти учнів, має стати не сума знань про певну технологію чи наперед визначені способи діяльності для їх вивчення і відтворення, а формування в учнів здатності до самостійного конструювання цих знань і способів діяльності через призму їх особистісних якостей, життєвих та професійно зорієнтованих намірів, самостійного набуття ними досвіду у вирішенні практичних завдань [5].

Суттєвою рисою предметно-перетворювальної компетентності є цілепокладання. Тому предметно-перетворювальна компетентність – це притаманна тільки особі здатність творити нові цінності, котрі є способом її самовираження і можлива лише за умови цілепокладальної активності свідомості та питань суспільно-історичної діяльності.

Навчальний модуль «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва», за своїм змістовим наповненням, є логічно завершеним навчальним (творчим) проектом. Структура модуля складається з очікувань навчально-пізнавальної діяльності учнів, алгоритму проектної діяльності учнів та орієнтовного переліку творчих проектів. До складових компонентів предметно-перетворювальної компетентності учнів старших класів з предмету «Технології» (навчальний модуль «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва») ми відносимо такі:

Знання: технологій і технік створення виробів; історії технік та технологій; значення символів притаманних видам декоративно-ужиткового мистецтва; традицій використання кольорової гами під час виготовлення

виробів; творчості народних майстрів України та майстрів інших народів, що проживають в Україні; структурних елементів власного проекту; чинників, які впливають на якість виконаної роботи за технологією; переліку інструментів та пристосувань необхідних для виготовлення виробів відповідною технологією; іноземної термінології в декоративно-ужитковому мистецтві.

Вміння: застосовувати методи проектування для створення виробів; добирати матеріали, інструменти та пристосування необхідні для виготовлення виробу; визначати необхідну кількість матеріалів; виготовляти виріб з дотриманням народних традицій (форма, кольорове рішення, символи); дотримуватись послідовності виготовлення виробу та безпечної праці при виконанні технологічних операцій; розраховувати вартість виробу.

Цінності: шанування традицій свого народу; шанобливо ставлення до творчості народних майстрів; усвідомлення необхідності збереження народних традицій, як автентичності народу та зв'язку поколінь; обґрунтування обраних технологій, які забезпечують якісне виконання проекту.

Одним із шляхів розвитку предметно-перетворювальної компетентності школярів може бути використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) [3].

Нами розроблено систему ІКТ для учнів старших класів із предмету «Технології» (навчальний модуль «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва»). Це показ слайдових презентацій, відео- та анімаційних фрагментів для постановки проблеми предметно-перетворювальної діяльності; демонстрації, процесів, об'єктів, явищ тощо; використання малюнків, моделей, схем, графіків як засобів віртуальних наочностей; проведення тестового контролю засвоєння предметно-перетворювального знань; звернення до електронних енциклопедій, пошук навчальної інформації в Інтернеті тощо. Використання ІКТ дозволяє учителю спілкуватися з учнями на сучасному технологічному рівні, робить навчальний процес більш привабливим і ефективним, а контроль навчальних досягнень школярів більш об'єктивним. На нашу думку, розроблена система ІКТ сприятиме формуванню предметно-перетворювальної компетентності в учнів старшої школи при вивченні предмету «Технології» (навчальний модуль «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва»).

Розроблені нами засоби ІКТ виступатимуть як засоби уаочнення, спілкування і створення проблемних ситуацій, інструментом пізнання і джерелом інформації, контролюючим засобом, і певною мірою партнером, що допомагає учням опанувати нові способи предметно-перетворювальної діяльності.

Висновки з даного дослідження. Розробляючи і впроваджуючи ІКТ у процес формування предметно-перетворювальної компетентності учнів старших класів на заняттях технологій, слід подбати про те, щоб:

- змінити ставлення учнів до праці;
- стимулювати позитивну мотивацію й прагнення займатися вказаним видом

- діяльності з повною віддачею сил і творчості;
- забезпечити ситуацію успіху для кожного старшокласника.

Перспективи подальших пошуків у зазначеному напрямку дослідження полягають у розробці методики розвитку предметно-перетворювальної компетентності в учнів старшої школи при вивченні предмету «Технології» з використанням ІКТ та перевірки її ефективності в одному із закладів загальної середньої освіти.

Список використаних джерел:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ, Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. 1440 с.
2. Державний стандарт загальної середньої освіти [Електронний ресурс] / Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. URL: <https://uk.wikipedia.org> (дата звернення 29.01.2024).
3. Гуревич Р.С., Кадемія К.Ю. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі і наукових дослідженнях. Київ: Освіта України, 2006. 366 с.
4. Коберник О.М. Модель організації предметно-перетворювальної діяльності учнів сільської школи. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/3/vu_rusk_6.pdf (дата звернення 30.03.2024).
5. Навчальна програма «Технології 10-11 класи. Рівень стандарту, академічний рівень» (авт.: А. Терещук та ін.). URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv> (дата звернення 20.03.2024).

УДК 373.5.091.33:331

*Світлана Валеріївна Лісова,
докт. пед. наук, професор кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

*Тайсія Григорівна Борисовець,
здобувач другого (магістерського рівня вищої освіти) спеціальності
014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОЕКТНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ НА ЗАНЯТТЯХ ТЕХНОЛОГІЙ З ВИКОРИСТАННЯМ МЕТОДІВ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ

Постановка проблеми. Запровадження у виробництво нової техніки й

технологій, становлення й розвиток ринкових відносин та нових форм господарювання, зростання обсягу знань про перетворення матеріалів, енергії й інформації в інтересах людини вимагають підвищення рівня технологічної культури підрастаючого покоління. Шлях до високої технологічної культури лежить через ефективну технологічну освіту.

Технологічна освіта підрастаючого покоління у третьому тисячолітті стала необхідною складовою загальної середньої освіти, необхідною умовою цілісного й гармонійного розвитку особистості школяра. Всі зміни у суспільстві вимагають докорінних змін у визначенні нових орієнтирів технологічної освіти та пошуку підходів до її організації в загальноосвітній школі. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти передбачає уведення освітньої галузі «Технології», в основі якої лежить перетворююча діяльність людини в матеріальному світі, спрямована на створення навчального середовища, для розкриття й розвитку в учнів здібностей в особистісно-зорієнтованій сфері проектування та виготовлення виробів і ознайомлення в процесі роботи з різними матеріалами [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою формування проектно-технологічної компетентності в учнів різних класів займалися такі науковці, як О.М. Коберник, В.В. Бербець, Н.В. Матяш, В.К. Сидоренко, В.Д. Симоненко, А.І. Терещук, С.М. Ящук та інші. Перевагою проектно-технологічної діяльності під час вивчення технологій є те, що учні активніше залучаються до самостійної, практичної, планової та систематичної роботи. У них виховується прагнення до пошуку нового або якісного вдосконалення об'єкту, формується уявлення про його застосування, розвиваються моральні та трудові якості. Особливу увагу слід приділяти ставленню учнів до цього процесу, пасивність учнів є сигналом вчителю про недоліки в роботі.

Проблему підвищення ефективності технологічної освіти в умовах, що динамічно змінюються на основі методів проблемного навчання, досліджували вітчизняні вчені Т.Л. Антоненко, Л.В. Барановська, А.С. Денисюк, Д.О. Тхоржевський та ін.

Постановка завдання. Незважаючи на значний внесок учених-методистів у теорію і практику технологічної освіти, у методичній науці питання формування проектно-технологічної компетентності учнів залишається недостатньо вивченим. Мета нашого дослідження: з'ясувати теоретичні основи формування проектно-технологічної компетентності учнів старших класів на заняттях технологій з використанням методів проблемного навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проектно-технологічний підхід дає змогу реалізувати варіативність у змісті трудової підготовки, тобто уникнути жорсткої регламентації наповнення змісту навчальної діяльності учнів і при виконанні ними творчих проектів набуває рис справжньої продуктивної праці. Останнім часом проект все частіше вживається у

загальнонауковому значенні, оскільки у більш широкому його розумінні слова це – обмежена часовими рамками діяльність, що має визначений початок та кінець, зазвичай обмежений датою, але також може обмежуватися фінансуванням або досягненням результатів, яка здійснюється для реалізації унікальних цілей та завдань, зазвичай, щоб привести до позитивних змін.

Діяльність, під час якої обґрунтовується і розробляється проект, називається проектуванням. Проектування – це комплекс робіт, який складається з пошуку, досліджень, розрахунків з метою отримання опису достатнього для створення нового об'єкта або виробу, його реконструкції, модернізації, що відповідає заданим вимогам [2].

Сучасний етап розвитку школи передбачає застосування в освітній галузі «Технологія» нової системи навчання, проектно-технологічної, мета якої полягає в розробці й виготовленні навчального творчого проекту, і передбачає самостійне розроблення та виготовлення учнем виробу від ідеї до її втілення в дійсність [4].

Існує декілька підходів до визначення основних етапів проектно-технологічної діяльності. Наприклад, Н.І.Шиян пропонує здійснювати проектування у п'ять етапів: пошуковий, аналітичний, практичний, презентаційний, контрольний [5]. О.М.Коберник, С.М.Яшук та інші пропонують проекту діяльність розглядати як таку, що виконується в чотири етапи, а саме: організаційно-підготовчий, конструкторський, технологічний, заключний [2].

Ми припускаємо, що процес формування в учнів проектно-технологічної компетентності буде ефективнішим, якщо його здійснювати з використанням методів проблемного навчання.

До цих методів можна віднести проблемний виклад (проблемно-інформаційний), частково-пошуковий (або евристичний метод), пошуковий та дослідницький, які різняться за рівнем самостійної розумової діяльності [3].

На нашу думку, формуванню проектно-технологічної компетентності учнів на заняттях технологій сприятимуть такі проблемні методи:

1) проведення проектних робіт, де учні самостійно вирішують практичні завдання з виготовлення виробів (наприклад, учні можуть створити дизайн і виготовити предмети одягу, декоративні вироби, або навіть робототехнічні конструкції);

2) розв'язання реальних проблем, які потрібно вирішити з використанням технологій (наприклад, вирішення проблеми енергозбереження в школі або розробка нового дизайну для місцевого парку);

3) проведення лабораторних досліджень з використанням різних технічних матеріалів і обладнання (наприклад, учні можуть досліджувати властивості матеріалів, ефективність конструкцій, або технологій виробництва);

4) проведення конкурсів, де учні повинні дослідити, розробити та виготовити технічні рішення для конкретної задачі (наприклад, змагання на

найефективніший дизайн вітряного млину або робототехнічних систем);

5) використання кейс-студій через розробку учнями реальних сценаріїв із виробництва або дизайну, де вони мають аналізувати проблеми та розробляти варіанти їх вирішення на основі знань та навичок, отриманих на уроках технологій.

Висновки з даного дослідження. Формування декоративно-ужиткових знань та вмінь в учнів старшої школи в процесі профільного навчання має суттєвий вклад у розвиток морально-естетичного та творчого світогляду учнівської молоді. Декоративно-ужиткове мистецтво становить собою величезний досвід розвитку народу та його культури, формує глибоку повагу до джерел, розвиває патріотичні почуття і переконання як результат розуміння своєї належності до нації.

Позитивною особливістю декоративно-ужиткового мистецтва є залучення молоді до прекрасного через різноманітні форми, які органічно вплітаються в повсякденне життя, побут, одяг, житло родини – розмальовані декоративні тарілки, різьблені з дерева речі, художні вироби з глини (гличики, миски, макітри, малі форми скульптури, кахлі), прикраси одягу, різні види тканини.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку полягають у розробці методики формування декоративно-ужиткових знань та вмінь в учнів старшої школи в процесі профільного навчання та перевірки її ефективності на практиці в одному з навчальних закладів.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт – запорука якісної освіти. Державний стандарт базової і повної середньої освіти. Освітня галузь „Технологія”. Трудова підготовка в сучасній школі. 2012. № 2-3. С. 2-9.
2. Коберник О.М., Бербець В.В., Дубова Н.В. [та ін.]. Трудове навчання в школі: проектно-технологічна діяльність. 5-12 класи. Харків: Вид. група «Основа», 2010. 256 с.
3. Павленко В.В. Методи проблемного навчання. Нові технології навчання: наук.-пед. зб. // Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. Київ, 2014. Вип.81 (спецвипуск). 84 с. С. 75-79.
4. Технології 10-11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Технологічний напрям. Технологічний профіль. Спеціалізація „Деревообробка“ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://osvita.ua/school/program/30993/>
5. Шиян Н.І. Профільне навчання у школах сільської місцевості: теорія і практика. Полтава: АСМІ, 2004. 442 с.

УДК [373.5.091.26:004]:331

*Юрій Вікторович Фещук,
канд. пед. наук, доцент кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

*Микола Мефодійович Волчецький,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДІАГНОСТИКИ ТА КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ УЧНІВ 11 КЛАСІВ НА ЗАНЯТТЯХ ТЕХНОЛОГІЙ ЗАСОБАМИ КОМП'ЮТЕРНОГО ТЕСТУВАННЯ

Постановка проблеми. Для закладів загальної середньої освіти на заняттях технологій завдання контролю якості навчальних досягнень учнів ускладнюється тим, що необхідно перевіряти не тільки теоретичну, але й практичну підготовку учнів, а це значно підвищує загальний обсяг заходів контролю навчальних досягнень і відповідно ускладнює саму процедуру контролю.

З метою підвищення якості технологічної освіти учнів варто скоротити загальну витрату навчального часу на всі види перевірки знань, щоб більше часу приділяти викладу й закріпленню нового матеріалу. В той же час, необхідно надати можливість вчителю інформувати учнів про результати їхньої роботи. Все це можливо реалізувати за умови забезпечення учнів 11 класів можливістю діагностики та контролю знань на заняттях технологій засобами комп'ютерного тестування [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нині, особливо у контексті реалізації концепції Нової української школи, найоптимальнішим вважають контроль знань за допомогою тестування [3]. Традиційні методи перевірки й оцінювання знань у поєднанні з новими технологіями відкривають перед учителями широкі можливості.

Проблема оцінювання навчальних досягнень учнів постійно перебуває у полі уваги науковців, методистів і педагогів. Проблемою дослідження критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів займалися: П. Атаманчук, В. Безпалько, В. Бербец, І. Дремова, В. Сидоренко, І. Солуха, О. Панчук, Л. Морська та інші.

В останні десятиріччя тестова система оцінки досягнень учнів стала частиною нових технологій навчання, вона знаходить все більше прибічників у навчальних закладах України, що підтверджується численними

публікаціями. Тестовий контроль широко розглянутий українськими науковцями Я. Болюбашем, І. Булах, Р. Гуревичем, Е. Гуцало, М. Кадемією. Ця система значною мірою відповідає новим соціально-правовим умовам, які мають переваги проти традиційних форм перевірки знань.

Постановка завдання. Незважаючи на значний внесок учених-методистів у теорію і практику технологічної освіти учнів ЗЗСО, у методичній науці спектр діагностики та контролю знань учнів залишається недостатньо вивченим. Мета нашого дослідження: з'ясувати теоретичні основи діагностики та контролю знань учнів 11 класів на заняттях технологій засобами комп'ютерного тестування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Діагностика і контроль знань учнів 11-х класів у процесі технологічної освіти дає можливість: дізнатися про наявність прогалин у знаннях учнів (оскільки вони є і прогалинами в діяльності педагога, то він має можливість дізнаватися про свої особисті недоліки); виявити помилкове або неточне розуміння вивченого; перевірити повноту знань, усвідомленість і міцність їх засвоєння, уміння їх застосовувати; засвоїти динаміку успішності; привчити учнів до самоконтролю і раціональної організації праці; стимулювати розумову активність учнів; виробити в них навички синтезування і систематизації навчального матеріалу; привчити учнів до наполегливості й відповідальності в навчальній діяльності; забезпечити оперативний зовнішній і внутрішній зворотний зв'язок у навчанні; визначити продуктивність використання педагогом навчального посібника, методу чи прийому навчання; зіставити ефективність праці вчителів, оцінити роботу навчального закладу за якістю навчання і підготовки учнівської молоді [5].

Тест – це система, що дозволяє об'єктивно оцінювати рівень і структуру знань учнів. Одиницями тестування служать тестові завдання – одиниці контрольного матеріалу, сформульовані у вигляді твердження, пропозиції [1].

При складанні тестових завдань враховуються:

- диференційована здатність (учні, які добре навчаються, повинні виконати завдання, ті, які не знають тему – його виконати);
- локальна незалежність (виконання завдань не залежить від результатів виконання інших форм роботи);
- інформативність завдань (кожне завдання виконує конкретну інформаційну функцію);
- однозначність і простота виконання (тестові завдання повинні бути по можливості короткими, без зайвих слів і пояснень, тобто лаконічними);
- відсутність двозначності завдань тесту;
- можливість виконання без звернення до конкретної довідкової літератури;
- доступна важкість виконання;
- відповідність джерел інформації, якими користуються учні;

- використання однакових і, безумовно, зрозумілих усім учням термінів, способів та їх позначень;
- граматична і логічна відповідність відповідей завданням тесту;
- відсутність абсурдних, неправильних відповідей [2].

Для проведення комп'ютерного тестування учнів необхідно мати наступні засоби:

1) комп'ютери або ноутбуки (ці пристрої повинні мати належну конфігурацію, щоб запускати програми тестування);

2) програмне забезпечення для тестування (це може бути спеціальна програма для тестування або функція в системі управління навчанням);

3) мережеве з'єднання (якщо використовується програмне забезпечення для тестування, яке вимагає мережевого підключення для запуску тестування або збереження результатів, то потрібна мережа з доступом до Інтернету або локальної мережі);

4) банк тестових завдань (підготовлені тести, які включають питання та відповіді, що будуть використовуватися під час діагностики та контролю знань учнів);

5) методика організації (важливо мати чітку методику організації процесу тестування, включаючи розподіл учнів за комп'ютерами, інструкції щодо запуску тестів та вирішення можливих проблем) [4].

Отже, завдання комп'ютерного тестування полягає в оцінці знань учнів, стимулюванні їх активної участі в навчальному процесі та забезпеченні ефективного контролю навчального процесу.

Висновки з даного дослідження. Мета діагностики та контролю знань учнів 11 класів на заняттях технологій за допомогою комп'ютерного тестування може бути різноманітною, в залежності від конкретних цілей педагога та програми навчання. Основними цілями цього процесу є: оцінка рівня засвоєння теоретичного матеріалу; перевірка рівня розуміння навчального матеріалу; стимулювання активної участі учнів; збір статистичних даних; підвищення ефективності методів оцінювання навчальних досягнень учнів.

Перспективи подальших пошуків у зазначеному напрямку дослідження полягають у розробці методики діагностики і контролю знань учнів 11 класів на заняттях технологій засобами комп'ютерного тестування та перевірки її ефективності на практиці.

Список використаних джерел:

1. Болюбаш Я.Я., Булах І.Є., Мруга М.Р., Філончук І.В. Педагогічне оцінювання і тестування: правила, стандарти, відповідальність. Київ: Майстер-клас, 2007. 272 с.
2. Кадемія М.Ю., Лящ О.П., Стець А.М. Комп'ютерна обробка тестів у професійній діагностиці: методичний посібник. Вінниця : НМЦ ПТО,

2004. 46 с.

3. Концепція Нової української школи [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/osvita/nush/>
4. Сергієнко В.П., Малезик М.П., Сіткар Т.В. Комп'ютерні технології в тестуванні: навч. посіб. Луцьк: СПД Гадяк Жанна Володимирівна, друкарня «Волинь поліграф»™, 2012. 290 с
5. Ткачук С.І., Коберник О.М. Основи теорії технологічної освіти: навчальний посібник. Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2014. 304 с.

УДК [373.5.02:331]:001.895:61

*Юрій Вікторович Фещук,
канд. пед. наук, доцент кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

*Юрій Степанович Делідон,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Постановка проблеми. Проблема формування здорового способу життя підростаючого покоління України належить до найактуальніших проблем, вирішення якої обумовлює майбутнє держави та подальше існування здорової нації. Одним із обов'язкових критеріїв конкурентоспроможного фахівця в галузі освіти є його знання, вміння та навички відновлювати, зберігати й зміцнювати здоров'я учнів, тобто рівень і якість оволодіння ним здоров'язберігаючою діяльністю.

Сьогодні сферою формування здорового способу життя дітей та підлітків є система освіти. Згідно державної програми «Освіта» (Україна XXI століття) та «Національної доктрини освіти України у XXI столітті» стратегічним завданням освіти є виховання освіченої, творчої та фізично здорової людини, становлення її духовного, психічного та фізичного здоров'я. Тому обов'язковим компонентом національної системи освіти мають бути знання про формування, збереження та зміцнення здоров'я [3].

Зазначена мета досягається шляхом залучення учнів на уроках

трудового й профільного навчання до проєктної діяльності як провідного засобу розвитку і навчання учнів, формування у них здатності до самостійного навчання, оволодіння засобами сучасних технологій, умінь конструювати власний процес пізнання і на практиці реалізувати заплановане.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Педагоги, зокрема вчителі профільного навчання, не виділяють здоров'я як пріоритетну особистісну цінність, невисоко оцінюють роль власних зусиль у збереженні та розвитку здоров'я, не знайомі з методами самодіагностики і саморегуляції станів, не володіють системою знань про здоров'я, комплексом навичок і технологій збереження і розвитку здоров'я учня і власного здоров'я.

Аналіз стану розвитку здоров'язбережної компетентності в учнів старших класів в процесі профільного навчання з деревообробки, ми з'ясували, що ця робота ведеться недостатньо через ряд причин. Однією із причин такої ситуації стала система шкільної освіти, орієнтована на інтелектуалізацію й інтенсифікацію навчального процесу. Інформаційна переважаність навчального процесу, його нераціональна з гігієнічної точки зору організація, недостатнє врахування вчителями індивідуальних можливостей учнів спричиняють погіршення стану здоров'я школярів.

Постановка завдання. Незважаючи на значний внесок учених-методистів у теорію і практику технологічної освіти учнів ЗЗСО, у методичній науці спектр формування здоров'язбережної компетентності в учнів залишається недостатньо вивченим. Мета нашого дослідження: з'ясувати теоретичні основи формування здоров'язбережної компетентності в учнів старших класів у процесі профільного навчання з використанням інноваційних педагогічних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. У Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти можемо знайти тлумачення поняття здоров'язбережної компетентності. Здоров'язбережна компетентність – здатність учня застосовувати в умовах конкретної ситуації сукупність здоров'язбережних компетентцій, дбайливо ставитися до власного здоров'я та здоров'я інших людей [1].

Зміст навчальної програми з профілю «Деревообробка» орієнтовано на формування в учнів ключових і предметних компетентностей, які покликані наблизити процес профільного навчання до життєвих потреб учня, його інтересів та природних здібностей. Однією з ключових компетентностей є екологічна грамотність і здорове життя.

Для формування ключових і предметних компетентностей у зміст кожного предмету закладено наскрізні змістові лінії, зокрема «Здоров'я і безпека», яка спрямована на формування особистості учня як духовно, емоційно, соціально і фізично повноцінного члена суспільства, здатного дотримуватися здорового способу життя і формувати безпечне життєве середовище [5]

Складові елементи здоров'язбережної компетентності, яка формується

в учнів 10-11-х класів в процесі профільного навчання такі: санітарно-гігієнічні знання; знання про організацію режиму праці та відпочинку; знання поведінки в умовах тиску; вміння безпечно організувати процес зміни навколишнього середовища для власного здоров'я та безпеки довкілля; вміння вирізняти можливий негативний вплив штучних матеріалів та володіти прийомами їх безпечного застосування; вміння безпечно користуватися інструментами та приладами; вміння рухової активності; вміння ефективного спілкування; вміння попередження конфліктів; вміння самоконтролю та самооцінки; вміння співробітництва; вміння управління стресами; навички мотивації успіху та тренування волі; навички співчуття (емпатії); дбайливе ставлення до життєвих цілей, власного здоров'я та здоров'я інших людей.

Одним із шляхів розвитку здоров'язбережної компетентності учнів старших класів в процесі профільного навчання може бути використання інноваційних педагогічних технологій, зокрема інтерактивних [2].

Інноваційні педагогічні технології як процес – це “цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів, педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчальний процес від визначення його мети до очікуваних результатів” [2].

Інтерактивне навчання – це навчання, яке відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учасників навчального процесу. Це співнавчання, взамонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де і учень і вчитель є рівноправними суб'єктами навчального процесу, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, вміють здійснювати. Безпосередньо, сама організація інтерактивного навчання передбачає моделювання різноманітних життєвих ситуацій, спільне вирішення проблем на основі аналізу обставин та відповідної ситуації, використання рольових ігор. Усі інтерактивні технології поділяються на чотири групи: фронтальні технології, технології колективно-групового навчання, ситуативного навчання та навчання у дискусії [4].

Досвід зарубіжних та українських науковців засвідчує, що інтерактивні технології сприяють інтенсифікації та оптимізації навчально-виховного процесу і спрямовані на формування в учнів таких умінь і навичок:

- аналізу навчальної інформації;
- творчого підходу до засвоєння навчального матеріалу;
- формулювання власної думки, правильного її висловлювання;
- доведення власних поглядів, аргументування й дискутування;
- розуміння слухати іншу людину, поважати альтернативну думку;
- моделювання різних соціальних ситуацій, збагачення власного соціального досвіду через включення у різні життєві ситуації і переживання їх;

- побудови конструктивних відносин у групі, визначення своєї ролі у ній, уникнення конфліктів, за потреби розв'язання їх, пошук компромісів, прагнення діалогу, спільного розв'язання проблем;
- здатності до проектної діяльності, самостійної роботи, виконання творчої діяльності [4].

Нами розроблено систему інтерактивних технологій для використання в процесі профільного навчання з деревообробки.

Інтерактивні технології кооперативного (колективного) навчання («Робота в парах», «Ротаційні трійки», «Карусель», «Робота в малих групах», «Діалог», «Спільний проект», «Коло ідей», «Акваріум» тощо) сприятимуть об'єднанню тих, хто навчається, з метою вирішення задач збереження здоров'я.

Інтерактивні технології колективно-групового навчання («Обговорення проблеми у загальному колі», «Мікрофон», «Мозковий штурм», «Навчаючись – учусь», «Мозаїка» тощо) передбачають фронтальну, спільну роботу всього класу з вирішення певної проблеми збереження здоров'я.

Інтерактивні технології ситуативного моделювання («Судове слухання», «Громадське слухання», розігрування ситуацій за ролями: «Рольова гра», «Відтворення сценки», «Драматизація» тощо) сприятимуть активізації учнів щодо пізнання, розвитку пізнавального інтересу до матеріалу, що вивчається, оволодіння знаннями, вміннями та навичками з збереження здоров'я.

Інтерактивні технології опрацювання дискусійних питань (метод «Прес», «Зайняти позицію», «Зміни позицію», «Дискусія» (дискусія в стилі телевізійного ток-шоу), «Дебати» тощо) сприятимуть продуктивному рішенню певного спірного завдання. Завдяки дискусійним технологіям учні навчаються чітко висловлювати і самостійно відстоювати власні погляди, прислухатися до думок оточуючих, наводити логічні аргументи на захист своєї позиції.

Саме завдяки інноваційним педагогічним технологіям є змога досягти високого рівня навчальної активності учнів, сформувані в школярів ключові компетентності, які можна застосувати в різних життєвих ситуаціях. Порівняно з традиційним навчанням, інноваційні методи дають змогу змінити взаємодію педагога та учнів: активність вчителя поступається активності учнів, а його завданням стає створення умов для розвитку ініціативи.

Висновки з даного дослідження. Порівняно з традиційним навчанням, інноваційні технології дають змогу змінити взаємодію педагога та учнів: активність вчителя поступається активності учнів, а його завданням стає створення умов для розвитку ініціативи. Зазначимо, що учитель виступає в інтерактивних технологіях у декількох основних ролях. У кожній із них він організовує взаємодію учасників з тією чи іншою ділянкою інформаційного середовища. У ролі інформатора-експерта вчитель викладає текстовий матеріал, демонструє відеоряд, відповідає на запитання учасників, відстежує результати процесу. В ролі організатора-помічника він налагоджує взаємодію учнів із соціальним та фізичним оточенням (розбиває на підгрупи,

спонукає їх самостійно збирати дані, координує виконання завдань, підготовку презентацій...). У такий спосіб змінюються функції вчителя на уроці – з передавача інформації він перетворюється на організатора навчальної діяльності, помічника, консультанта.

Перспективи подальшої роботи полягають у розробці методики розвитку здоров'язбережної компетентності в учнів старших класів у процесі вивчення профілю «Деревообробка» з використанням інноваційних педагогічних технологій та перевірі її ефективності на практиці.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт загальної середньої освіти [Електронний ресурс] / Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org>
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Практикум: навч. посіб. Київ: Видав. Дім «Слово», 2013. 448 с.
3. Закон України «Про освіту» (Прийняття від 05.09.2017. Набрання чинності 28.09.2017) / [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://osvita.ua/legislation/law/2231/>
4. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібник. Київ: А.С.К., 2004. 192 с.
5. Технології: 10-11 кл.: програма для профільного навчання учнів ЗОНЗ спеціалізації «Деревообробка»: технологічний напрям / В.В. Вдовченко, Н.Г. Левченко, В.П. Тименко [та ін.]; МОН України. Київ, 2010. 96 с.

УДК [373.5.016:331]:373.5.015.31-047.37

*Юрій Вікторович Фещук,
канд. пед. наук, доцент кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

*Тарас Олександрович Кватерчук,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ В УЧНІВ 8-9 КЛАСІВ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Постановка проблеми. Процеси модернізації середньої освіти вимагають на сьогодні визначення чітких векторів реалізації освітньої реформи [1]. Серед десяти ключових компетентностей, які визначені в

концепції запровадження «Нової української школи» в розділі «Природничі науки і технології» наголошено на здатності застосовувати наукове розуміння природи в практичній діяльності, на вмінні застосовувати науковий метод, спостерігати, аналізувати, формувати гіпотези, збирати дані, проводити експерименти, аналізувати результати [5].

Навчальний предмет «Трудове навчання» формує в учнів знання, уміння і навички, необхідні в процесі проектної діяльності; передбачає оволодіння учнями практичних умінь і навичок, необхідних для роботи на виробництві [4, 6]. У процесі навчання учні набувають навичок досліджувати технології виготовлення виробів проектної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Навчальна програма «Трудове навчання» в 8-9 класах має на меті формування в учнів дослідницьких вмінь. Зазначені вміння формуються шляхом залучення учнів на уроках трудового навчання до проектної діяльності як провідного засобу розвитку і навчання учнів, формування у них здатності до самостійного навчання, оволодіння засобами сучасних технологій, умінь конструювати власний процес пізнання і на практиці реалізувати заплановане [3].

Різні аспекти підготовки учнів на заняттях з трудового навчання та технологій досліджували Л. Денисенко, Д. Кільдеров, Г. Кондратюк, Г. Левченко, В. Мадзігон, Н. Одинець, О. Романчук, В. Сидоренко, В. Юрженко та ін. Однак, враховуючи існуючий досвід, можна однозначно стверджувати, що методика формування дослідницьких умінь в учнів основної школи при вивченні предмету «Трудове навчання» не є достатньо розкритою і потребує подальшого вивчення та впровадження результатів у навчальну практику.

Ця робота ведеться недостатньо через ряд причин:

1) традиційний підхід до навчання (методичні посібники з трудового навчання зорієнтовані на традиційні методи виготовлення конкретних виробів без акценту на стимулювання дослідницької активності учнів);

2) відсутність практичного досвіду (трудове навчання в школах зведене в основному до простого виконання завдань учнями без глибокого розуміння процесів та матеріалів, не надаючи учням можливості розвивати навички аналізу, критичного мислення та розв'язання проблем);

3) недостатність часу та ресурсів (кількість годин на вивчення трудового навчання в 8-9 класах: 1 год. на тиждень, що обмежує можливості вчителів і учнів для проведення досліджень та експериментів).

Постановка завдання. Незважаючи на значний внесок учених-методистів у теорію і практику технологічної освіти школярів у ЗЗСО, у методичній науці спектр формування дослідницьких умінь залишається недостатньо вивченим. Мета нашого дослідження: з'ясувати теоретичні основи формування дослідницьких умінь учнів 8-9 класів на уроках трудового навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. З'ясуємо сутність дослідницьких умінь учнів 8-9 класів на уроках трудового навчання.

Уміння – це здатність учнів свідомо, із знанням справи виконувати трудові дії, оволодіння яких супроводжується розвитком не тільки сенсомоторних, але й інтелектуальних, вольових, емоціональних і інших професійно важливих якостей особистості, що забезпечують досягнення поставленої мети діяльності в змінюваних умовах [2].

Дослідницькі уміння – це способи здійснення розумових і практичних дій (у тому числі творчих дослідницьких дій), складові дослідницької діяльності, успішність формування і виконання яких залежить від попередньо набутих умінь [2].

Дослідницькі уміння грають важливу роль у процесі навчання та вирішенні реальних проблем. На уроках трудового навчання, розвиток дослідницьких умінь учнів є критично важливим, оскільки вони допомагають учням здійснювати ефективну діяльність у різних аспектах проектування, виготовлення та аналізу різноманітних виробів. Ось деякі аспекти сутності дослідницьких умінь учнів на уроках трудового навчання у 8-9 класах:

1) аналітичні навички (учні повинні вміти аналізувати та розуміти вимоги конкретної задачі або проекту, що включає розгляд різних варіантів вирішення проблеми, оцінку їх переваг та недоліків, а також вибір оптимального рішення);

2) експериментальні навички (учні повинні мати можливість проводити експерименти, тести та випробування для перевірки різних концепцій або ідей, що допомагає їм зрозуміти, як працюють різні матеріали та технології);

3) проблемне мислення (учні повинні бути здатні визначати проблеми, що виникають у процесі вирішення завдань, та шукати ефективні шляхи їх вирішення, що може включати пошук альтернативних рішень, використання творчості та інноваційних підходів);

4) навички роботи в групах (співпраця з іншими учнями допомагає учням в розвитку комунікативних навичок, що включає обмін ідеями, взаємне навчання, розділення обов'язків та спільне досягнення цілей);

5) креативність (дослідницькі уміння також сприяють розвитку креативності учнів, оскільки вони стимулюють до винаходів, новаторського мислення та вирішення проблем за допомогою нетрадиційних підходів) [2].

На нашу думку, формування дослідницьких умінь учнів на уроках трудового навчання, може відбуватися за допомогою різноманітних методів, які стимулюють активну участь, дослідництво та творчість. Ось кілька методів, які можна застосовувати:

1) проектна діяльність (розробка та реалізація власних творчих проєктів, що може включати виготовлення різних виробів, роботу над тематичними виставками чи дослідницькі проєкти, де учні самостійно

вирішують питання та здійснюють експерименти);

2) рольові ігри та симуляції (організація ситуацій, де учні мають виконувати ролі, пов'язані з проєктуванням, виготовленням та вдосконаленням виробів);

3) самостійна робота та дослідження (надання учням можливостей самостійно вивчати певні аспекти трудового навчання, шукаючи інформацію, вирішуючи завдання та розробляючи власні проєкти).

Ці методи можуть бути використані разом або окремо для ефективного формування дослідницьких умінь учнів 8-9 класів на уроках трудового навчання. Важливо створювати стимулююче навчальне середовище, де учні можуть активно досліджувати, творити та вдосконалювати свої навички та знання.

Висновки з даного дослідження. Отже, загальною сутністю дослідницьких умінь учнів на уроках трудового навчання у 8-9 класах є розвиток їх здатності до критичного мислення, творчого вирішення проблем та ефективної співпраці, що є важливими навичками для успішного вирішення реальних завдань у сучасному світі. Головною умовою формування в учнів дослідницьким умінь є самостійність. Роль вчителя полягає, в першу чергу, у побудові низки завдань, що сприятимуть творчому використанню учнями раніше набутих знань, умінь, ідей, а також направляти їх діяльність, перевіряти результати роботи та організувати обговорення.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку полягають у розробці методики формування дослідницьких умінь учнів 8-9 класів в процесі трудового навчання та перевірки її ефективності на практиці в одному з навчальних закладів.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт – запорука якісної освіти. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. Освітня галузь «Технології»: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1393. Трудова підготовка в сучасній школі. 2012. № 2-3. С. 2-9.
2. Зайченко І. В. Педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. [2-ге вид.]. Київ: Освіта України : КНТ, 2008. 528 с.
3. Кoberник О. М. Проєктування на уроках трудового навчання. Трудова підготовка в закладах освіти. 2001. № 4. С. 12-14.
4. Лебедев Д.В., Гедзик А.М., Юрженко В.В. Трудове навчання: підручник для 8 класу закладів загальної середньої освіти. Київ: Освіта. 2016. 244 с.
5. Нова Українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>. (дата звернення 20.01.2024).
6. Трудове навчання 5-9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. URL:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/onovlennya-12-2017/2-trudove-navchannya-5-9.doc> (дата звернення 20.01.2024).

УДК [373.5.016:74]:004

*Юрій Вікторович Фещук,
канд. пед. наук, доцент кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

*Сергій Олексійович Савич,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Рівненського державного гуманітарного університету у,
(м. Рівне, Україна)*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ГРАФІЧНИХ ПОНЬЯТЬ УЧНІВ 11 КЛАСІВ НА УРОКАХ КРЕСЛЕННЯ ЗАСОБАМИ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Постановка проблеми. У зв'язку з підвищенням вимог до закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО), складаються більш сприятливі умови для різнобічної підготовки учнів. Внаслідок цього одним із актуальних питань залишається використання ресурсів мережі Інтернет у навчальному процесі ЗЗСО. А такі новітні технології, як віртуальні, веб, хмарні допомагають змінити навчальне середовище, а також зробити освіту більш доступною.

Учні все частіше користуються мобільними телефонами, планшетами та іншими гаджетами, головне призначення яких для названої категорії населення на сьогоднішній день полягає у розвагах та іграх, хоча можливості у використанні набагато ширші. Саме тому перед педагогами постає завдання забезпечити навчально-виховний процес якісними електронним засобами навчання, але не лише для комп'ютерів, а й для інших сучасних пристроїв, які можна було б використовувати для навчального процесу як у ЗЗСО, так і будучи в будь-якому іншому місці, чи то в місцях громадських зібрань чи то вдома [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ідея розробки методики формування графічних понять у навчанні креслення не є новою. Окремі рекомендації можна знайти в навчальних і методичних посібниках, статтях. В цьому аспекті слід відмітити праці С. Білевич, А. Верхоли, Л. Гриценко, О. Джеджули, М. Козяра, Т. Оліференка, В. Сидоренка, М. Юсупової та інші.

Проблемі впровадження хмарних технологій в навчальний процес займалися Т. Вакалюк, С. Литвинова, Н. Морзе, М. Сабліна та інші. Однак

проблема використання хмарних технологій на уроках предмету «Креслення», зокрема з метою розвитку графічних понять в учнів старших класів, дотепер не була предметом дослідження науковців.

Постановка завдання. Незважаючи на значний внесок учених-методистів у теорію і практику графічної підготовки учнів у ЗЗСО, у методичній науці спектр формування графічних понять учнів залишається недостатньо вивченим. Мета нашого дослідження: з'ясувати теоретичні основи формування графічних понять учнів 11 класів на уроках креслення засобами хмарних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зміст предмету «Креслення» орієнтовано на формування в учнів ключових і предметних компетентностей, які покликані наблизити процес навчання до життєвих потреб учня, його інтересів та природних здібностей. Інформаційно-цифрова компетентність є однією з ключових компетентностей в навчанні креслення учнів [5].

З-поміж усіх існуючих педагогічних засобів інформаційно-цифрової компетентності школярів ми зосередили свою увагу на використанні хмарних технологій в процесі розвитку графічних понять в учнів старших класів на уроках креслення.

З'ясуємо сутність графічних понять в учнів старших класів.

Поняття – це думка, яка фіксує ознаки відображуваних в ній предметів та явищ, що дозволяють відрізнити ці предмети та явища від суміжних з ними [3].

Графічне поняття – це продукт мисленнєвих дій, результат узагальнення знань про окремі речі і явища. В процесі цього узагальнення відображається найбільш суттєве в об'єктах, що вивчаються, і закріплюється спеціальним терміном або назвою, символом чи знаком [3].

Зміст предмету «Креслення» [5], передбачає формування в учнів 11-х класів графічних понять. Опанувавши цей курс, учні мають засвоїти «мову техніки», стануть компетентнішими у читанні креслень та інших графічних документів та зможуть виконувати графічні зображення виробів, які планують виготовити у процесі реалізації власних проєктів.

Одним із шляхів розвитку графічних понять в учнів старших класів на уроках креслення може бути використання хмарних технологій.

Хмарні технології (англ. cloud technologies) – це кардинально новий сервіс, який дозволяє віддалено використовувати засоби обробки і зберігання даних. Загальною перевагою для всіх користувачів хмарних технологій є те, що отримати доступ до «хмари» можна не лише з ПК чи ноутбука, але також з нетбука, смартфона, планшета, тому що головною вимогою для доступу є наявність Інтернету, а для роботи програмного забезпечення «хмари» використовуються потужності віддаленого серверу; споживачі використовують програми без їх установки. Слід зазначити, що доступ до

хмари можуть мати одночасно тисячі людей, що мають права доступу. Вчителі креслення можуть використовувати хмарні технології для дистанційного навчання, на уроках та позакласній діяльності, а також в методичній роботі [2].

Виходячи із змісту графічної компетентності, аналізу державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, навчальної програми з технологій (модуль «Креслення»), сутності та класифікації хмарних технологій, ми розробили систему хмарних технологій для формування графічних понять учнів старших класів, а саме: Google Презентація; Google Форми; Google Документ; Google Відео; Google Рисунок. Так, на уроках модуля «Креслення» предмету «Технології» хмарні технології слід використовувати таким чином: Google Презентація; Google Відео; Google Рисунок під час вивчення нового матеріалу, Google Форми для повторення раніше вивченого матеріалу та закріплення нового матеріалу; Google Документ для самостійної роботи учнів та при виконанні практичних робіт учнів. Позитивним моментом використання хмарних технологій є надання навчальному процесу властивостей адаптивності, гнучкості, відкритості та мобільності.

Висновки з даного дослідження. Для ефективного впровадження у навчально-виховний процес хмарних технологій необхідні:

- 1) матеріальне забезпечення: смартфони, планшети, ноутбуки;
- 2) постійний доступ до мережі Інтернет.
- 3) високий рівень компетентності вчителів у використанні засобів хмарних технологій.

На нашу думку, розроблена система хмарних технологій сприятиме розвитку графічних понять в учнів 11 класів, адже джерелом інформації тут є розумова й практична діяльність учнів.

Перспективи подальших пошуків у зазначеному напрямку дослідження полягають у розробці методики розвитку графічних понять в учнів старших класів на уроках креслення з використання хмарних технологій та перевірки її ефективності на практиці.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт – запорука якісної освіти (пост. КМУ від 23 листопада 2011р. № 1392). Трудова підготовка в сучасній школі. 2012. №2-3. С. 2-8.
2. Литвинова С.Г. Етапи, методологічні підходи та принципи розвитку хмаро-орієнтованого навчального середовища загальноосвітнього навчального закладу. Комп'ютер у школі та сім'ї. № 4 (116). 2014. С. 5-11.
3. Гриценко Л. О. Формування графічних понять в учнів 8-9 класів на уроках креслення (методичний аспект) [Текст]: дис... канд. пед. наук: 13.00.02;

- Полтавський держ. педагогічний ун-т ім. В.Г.Короленка. Полтава, 2003. 266 с.
- Петріченко О.А. Можливості хмарних технологій в професійній підготовці майбутніх учителів математики. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. Випуск 177, частина II. С. 54-58.
  - Навчальна програма «Креслення 11 клас. [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/programa-kreslennya-11-kl.pdf>

УДК [373.5.16:331]:004

*Юрій Вікторович Фещук,
канд. пед. наук, доцент кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*
*Олександр Святославович Савченко,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ КОМП'ЮТЕРНОГО ПРОЕКТУВАННЯ ВИРОБІВ В УЧНІВ 10-11 КЛАСІВ НА ЗАНЯТТЯХ ТЕХНОЛОГІЙ З ВИКОРИСТАННЯМ ПРОГРАМИ AUTOCAD

Постановка проблеми. Процес візуального спостереження в сучасному світі відіграє одну з найважливіших ролей. В процесі навчання візуальне сприйняття матеріалу забезпечує більш ефективнішого засвоєння. Комп'ютер виконує роль посередника у педагогічній взаємодії, що відкриває величезні можливості у поданні, сприйманні та засвоєнні інформації учнями. Нові технології навчання, нестандартні форми проведення уроку сприяють розвитку інтересу в учнів, суттєво підвищують їхню активність, сприяють до поглибленого самостійного навчання [1].

Актуальність теми дослідження зумовлена важливістю використання новітніх технологій, а саме технологій комп'ютерного проектування виробів у навчальному процесі. Актуальним є створення нових освітніх технологій, які мають сприяти загальному розвитку особистості, формуванню її світоглядної культури, індивідуального досвіду, творчості, розвиток сучасних освітніх технологій, поширення їх в сучасних закладах освіти України. Також важливим та актуальним залишається вивчення можливостей використання сучасних технологій навчання у закладах загальної середньої

освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На основі аналізу літературних джерел, практики роботи педагогів з'ясовано, що робота з формування вмінь комп'ютерного проектування виробів учнів закладів загальної середньої освіти у процесі навчання та технологій є недостатньою. Виявлено в цьому аспекті такі важливі фактори: 1) навчальні заклади, які мають доступ до сучасного обладнання, комп'ютерів та спеціалізованого програмного забезпечення для комп'ютерного проектування, зазвичай мають більше можливостей для формування відповідних умінь в учнів; 2) важлива наявність вчителів, які мають відповідну компетенцію та навички у комп'ютерному проектуванні, що визначає успішність навчання цьому учнів; 3) наявність методичних розробок, програм курсів із комп'ютерного проектування виробів та їх включення до навчальних планів може сприяти розвитку в учнів навичок комп'ютерного проектування виробів; 4) наявність онлайн-курсів, підручників, відеоуроків та інших навчальних ресурсів може допомогти учням самостійно вивчати комп'ютерне проектування виробів поза класними заняттями.

Постановка завдання. Незважаючи на значний внесок учених-методистів у теорію і практику технологічної освіти школярів у ЗЗСО, у методичній науці спектр формування вмінь комп'ютерного проектування виробів залишається недостатньо вивченим. Мета нашого дослідження: з'ясувати теоретичні основи формування вмінь комп'ютерного проектування виробів в учнів 10-11 класів на заняттях технологій з використанням програми AutoCAD.

Виклад основного матеріалу дослідження. З'ясуємо визначення сутності поняття «вміння комп'ютерного проектування виробів».

Вміння – це здатність належно виконувати певні дії, засновані на доцільному використанні людиною набутих знань і навичок [4].

Моделювання – це комплекс робіт який складається з пошуку, досліджень, розрахунків та розрахування з метою отримання опису достатнього для створення нового об'єкту або виробу, його реконструкції, модернізації, що відповідає заданим вимогам [4].

На нашу думку, вміння комп'ютерного проектування виробів полягає в здатності використовувати комп'ютерні програми та інструменти для створення моделей, креслень, та інших документів, що відображають технічні характеристики продукту.

Сутність цього вміння включає в себе наступні аспекти:

1) уміння використовувати спеціалізовані програми для комп'ютерного проектування, зокрема AutoCAD, з метою опанування знаннями та вміннями працювати з різними інструментами, функціями та можливостями програмного забезпечення для створення деталей виробу;

2) здатність створювати 2D або 3D моделі виробів з урахуванням

їхньої форми, розмірів, матеріалів і функціональних властивостей, візуалізувати та аналізувати конструкцію виробу перед тим, як почати його виготовлення на уроках технологій;

3) вміння розробляти оптимальні конструкції виробів, які відповідають функціональним, естетичним та ергономічним вимогам;

4) здатність генерувати технічну документацію, таку як креслення, специфікації матеріалів, інструкції зі збирання та інші документи, необхідні для виготовлення виробу;

5) вміння ефективно спілкуватися з іншими членами групи (якщо це груповий проект).

Зміст програми технологій для 10-11-х класів орієнтовано на формування в учнів ключових і предметних компетентностей, які покликані наблизити процес навчання технологій до життєвих потреб учня, його інтересів та природних здібностей. Інформаційно-цифрова компетентність є однією з ключових компетентностей в навчанні учнів [3].

3-поміж усіх існуючих педагогічних засобів формування інформаційно-цифрової компетентності школярів ми зосередили свою увагу на формуванні вмінь комп'ютерного проектування виробів в учнів 10-11-х класів на заняттях технологій при вивченні модуля «Комп'ютерне проектування».

Вивчаючи модуль «Комп'ютерне проектування», учні отримають знання про можливості та застосування автоматичного проектування різноманітних об'єктів, навчатися здійснювати добір комп'ютерних програм, що допоможуть у розробленні власного проекту та виконанні графічних зображень виробів, а також стануть компетентнішими у використанні комп'ютерної техніки для проектування нових виробів [3].

Зміст комп'ютерного проектування виробів в учнів старшої школи в процесі навчання технологій (модуль «Комп'ютерне проектування») наступний:

1) реєстрація, збір, накопичення, зберігання, обробка інформації про об'єкти, які вивчаються, та передавання достатньо великих обсягів інформації, яка може бути представлена у різноманітній формі;

2) інтерактивний діалог – взаємодія користувача з програмною (програмно-апаратною) системою, яка характеризується (на відміну від діалогового, що передбачає обмін текстовими командами і відповідями) реалізацією більш розвинених засобів ведення діалогу (наприклад, можливість ставити питання у довільній формі, з використанням «ключового» слова, у формі з обмеженим набором символів); при цьому забезпечується можливість відбору варіантів змісту навчального матеріалу, режиму роботи;

3) керування відображенням на екрані монітора моделей різних об'єктів, явищ, процесів, у тому числі і тих, які реально відбуваються;

4) автоматизований контроль (самоконтроль) результатів навчальної діяльності; корегування за результатами контролю, тестування.

Однією з найбільш популярних систем автоматизованого проектування, яка в порівняно з багатьма іншими програмами має ряд переваг є AutoCAD. AutoCAD – дво- і тривимірна система автоматизованого проектування і креслення розроблена компанією Autodesk. Перша версія була випущена в 1982 році. AutoCAD і спеціалізовані додатки на його основі знайшли широке застосування в машинобудуванні, будівництві, архітектурі та інших галузях промисловості [2].

Цей програмний засіб зручний для початківців, які малознайомі із тривимірним моделюванням, або просто для тих, кому потрібно вчитись користуватися складними професійними інструментами. Програма, з одного боку, унаочнюватиме процес функціонального аналізу майбутнього виробу, а з іншого – робитиме цей процес продуктивним. Тобто учень, перш ніж перейти до виготовлення виробу, спочатку має усвідомити як він проектується. Можливість наочного зображення моделі в 3D робить процес проектування прозорим та впевненим.

На нашу думку, програма AutoCAD цілком підходить для повноцінного моделювання та створення робочих проектів. Також вагомим аргументом є наявність безкоштовних версій програми для використання у навчальному процесі. Під час роботи із AutoCAD учень має можливість варіювати елементами виробу, підбираючи оптимальний остаточний вигляд. Тим самим створюється ігрова ситуація та з'являється інтерес до конструкторської діяльності.

Висновки з даного дослідження. Як показує практика, застосування нових інформаційних технологій зменшує в роботі вчителя процес одноманітних і стомлюючих дій щодо пояснення того самого матеріалу різним учням. Ці функції учителя формалізуються і передаються комп'ютеру, за рахунок чого з'являється більше можливостей для творчого ставлення до процесу навчання. Учитель застосовує комп'ютер як мультимедійний засіб, показуючи різні процеси та етапи виготовлення виробу, що дає змогу учням краще запам'ятовувати вивчений матеріал. Використання комп'ютерної техніки на уроках технологій значно збільшує активність учнів, та зацікавленість до об'єкта роботи. В цілому, вміння комп'ютерного проектування виробів відіграє важливу роль у всьому циклі розробки виробів, починаючи від концепції і закінчуючи виготовленням.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку полягають у розробці методики формування вмінь комп'ютерного проектування виробів в учнів 10-11-х класів на заняттях технологій при вивченні модуля «Комп'ютерне проектування» та перевірці її ефективності на практиці в одному з навчальних закладів.

Список використаних джерел:

1. Лозовий В.З. Особливості використання систем автоматизованого проектування у професійному навчанні. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 13: Проблеми трудової та професійної підготовки: зб. наук. праць. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. Вип. 9. С. 37-42.
2. Козяр М.М., Фещук Ю.В. Комп'ютерна графіка: AutoCAD: навчальний посібник. Херсон: Грінв Д.С., 2015. 304 с.
3. Технології (рівень стандарту): підручник для 10 (11) класу закладів загальної середньої освіти / В.І. Туташинський, І.В. Кірютченкова (за заг. ред. В.І. Туташинського). Київ: "Педагогічна думка". 2018. 216 с.
4. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко; [гол. ред. С. Головка]. Київ: Либідь, 1997. 373 с.

УДК [373.5.016:331.548]:674

*Володимир Миколайович Трофімчук,
канд. пед. наук, доцент кафедри
загально-технічних дисциплін, технологій та цивільної безпеки
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

*Роман Вікторович Трохлюк,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ НА ПРОФЕСІЇ ДЕРЕВООБРОБКИ В ПРОЦЕСІ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Постановка проблеми. Інтеграція України в світовий економічний простір та зростання конкурентної боротьби на глобалізованих ринках товарів, послуг та робочої сили, актуалізували проблему ефективного формування, відтворення й використання її трудового потенціалу, зокрема – кваліфікованих робітників, як фактору забезпечення конкурентоздатності вітчизняної економіки.

Законом України «Про освіту», рядом державних документів передбачено, що одним з головних завдань загальноосвітньої школи є забезпечення професійного самовизначення учнів [1].

Актуальність проблеми професійного самовизначення учнівської молоді полягає насамперед у тому, що випадковий вибір професії призводить в кінцевому випадку до небажаних наслідків, а саме: низька продуктивність

праці; помилки і брак в роботі; незадоволення і пригнічений стан людини; економічні витрати на перенавчання та перекваліфікацію [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема професійного самовизначення займалася в різні часи такі дослідники: В. Зінченко, Є. Клімов, Л. Отрощенко, Н. Побірченко, В. Синявський, М. Тименко та інші вчені.

На думку Терещука А.І. на професійне самовизначення старшокласників має значний вплив технологічна підготовка. Адже, на думку науковця, модернізація освітньої діяльності в технологічній освіті покликана готувати особистість з шкільного віку до навчання у продовж всього життя. Головним пріоритетом у цій справі є наближення навчання кожного учня до його індивідуальних здібностей та особливостей, що стає визначальним принципом, як для основної, так, і старшої ланки загальної освіти [3].

Однак питання професійної орієнтації учнів старшої школи на професії деревообробки в процесі профільного навчання розглянуто недостатньо. На нашу думку, основне завдання цієї роботи – допомогти сформувати у старшокласників ефективне рішення, яке вплине на вибір професії та буде віддзеркалювати як індивідуальні, так і суспільні потреби. Вибір професії – це не одномоментний акт, а процес, що складається з ряду етапів, тривалість яких залежить від зовнішніх умов та індивідуальних особливостей суб'єкта вибору професії.

Провівши аналіз стану професійної орієнтації учнів старшої школи на професії деревообробки (тесляр, столяр, бондар, паркетник тощо) в процесі профільного навчання, ми з'ясували, що ця робота ведеться недостатньо через ряд причин:

- небажання проводити ретельну підготовку до занять учителем;
- низький рівень відповідного матеріально-технічного та інформаційно-методичного забезпечення шкіл, зокрема кабінетів трудового (профільного) навчання;
- учні позбавлені можливості пошуку сучасних профорієнтаційних матеріалів в бібліотеках своїх шкіл тощо;
- недостатня профорієнтаційна підготовка педагогів;
- профорієнтаційні заходи, як правило, проводяться без урахування індивідуальності кожної особистості з орієнтацією на середнього учня, відсутній диференційований підхід у цій справі;
- використовуються, головним чином, пасивні, декларативні методи профорієнтації, без надання можливості кожному учню активно випробувати себе в різних видах професійної діяльності;
- низький рівень інформації про потреби суспільства в кадрах на перспективу.

Постановка завдання. Незважаючи на значний внесок учених-

методистів у теорію і практику професійної орієнтації учнівської молоді у ЗЗСО, у методичній науці питання самовизначення старшокласників залишається недостатньо вивченим. Мета нашого дослідження: з'ясувати теоретичні основи професійної орієнтації учнів старшої школи на професії деревообробки в процесі профільного навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важлива роль у вирішенні проблеми професійної орієнтації учнівської молоді належить організації навчання і виховання в ЗЗСО, які покликані забезпечити формування і творчій розвиток кожного учня для подальшого професійного спрямування. Але вчителі не завжди використовують можливості навчальних занять для розвитку індивідуальності учнів, їх самостійності, що особливо важливо в підлітковому віці, коли відбувається вибір певної соціальної позиції.

Однією з основних цілей освітньої галузі "Технологія" є забезпечення умов для їх професійного самовизначення учнів, здійсненні допрофесійної та професійної підготовки за їх бажанням і з урахуванням індивідуальних можливостей. Через зміст освітньої галузі "Технологія" забезпечується створення умов для професійного самовизначення, обґрунтованого вибору професії з урахуванням власних здібностей, уподобань і інтересів [2].

Стосовно старшої школи зміст освітньої галузі "Технологія" передбачає поглиблення в учнів знань про закономірності проектної, техніко-технологічної та побутової діяльності спираючись на знання з основ наук на рівні загальнонавчальних закономірностей; всебічне ознайомлення з професією, що відповідає індивідуальним можливостям учня; формування в учнів здатності мобілізувати свої потенційні творчі можливості в різних видах діяльності.

З-поміж усіх існуючих педагогічних засобів підготовки старшокласників до вибору майбутньої професії слід зосередити свою увагу на головний принцип, яким потрібно керуватися в роботі з професійної просвіти, – зв'язок її з життям.

Сутність професійної орієнтації учнів 10-11 класів на професії деревообробки полягає у сформованості готовності школярів до свідомого, вільного, мобільного вибору професій деревообробки в процесі профільного навчання.

Це досягається через формування моральної та психологічної готовності.

Моральна готовність передбачає формування: націленості на професії деревообробки; ідеалу особистості спеціаліста з деревообробки; потягу до самостійного вирішення ситуації вибору професій деревообробки серед інших професій

Психологічна готовність передбачає підведення школярів до розуміння загальних та спеціальних технічних здібностей у структурі особистості спеціаліста з деревообробки; розкриття школярам сутності знань про професійну придатність, ознайомлення їх з методами самовиховання; досягнення рівня адекватної самооцінки школярами своїх здібностей

(загальних та технічних) та рівня домагань; формування практичної готовності школярів до вибору професії деревообробки, формування спеціальних технічних та політехнічних умінь учнів; формування уміння вирішення ситуації вибору професій деревообробки.

Структурно система профорієнтаційної роботи з учнями 10-11 класів на професії деревообробки в процесі профільного навчання поділяється на ряд взаємопов'язаних компонентів, об'єднаних спільністю мети та єдністю управління: професійна просвіта (інформація), попередня профорієнтаційна психодіагностика, професійна активізація, професійна консультація, професійна адаптація.

Висновки з даного дослідження. Отже, пропонуємо наступний зміст професійної орієнтації учнів 10-11 класів на професії деревообробки в процесі профільного навчання:

- тестування професійної придатності особистості до професії;
- визначення морально-етичних норм професійної діяльності професії;
- побудова індивідуальної освітньої траєкторії професії.

Результатом запропонованого змісту є сформованість особистісно значимого смислу вибору професії деревообробки, стійкої професійної спрямованості (професійних намірів, планів оволодіння професією деревообробки, професійної перспективи), психологічної готовності до стану незайнятого і зміни професійної діяльності та переорієнтації на нову діяльність.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку полягають у розробці методики професійної орієнтації учнів старшої школи на професії деревообробки в процесі профільного навчання та перевірки її ефективності на практиці в одному з навчальних закладів.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>. – Назва з екрану.
2. Технології 10-11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Технологічний напрям. Технологічний профіль. Спеціалізація „Деревообробка“ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://osvita.ua/school/program/30993/>
3. Терещук А.І. Вплив технологічної підготовки на професійне самовизначення старшокласників. Трудова підготовка в сучасній школі. 2013. № 4. С. 17-20.
4. Фрадинська А.П. Свідомий вибір професії як головна проблема сучасної молоді. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету "Україна". 2010. № 2. С. 135-139.

УДК [373.5.016:331]:745/749

*Володимир Миколайович Трофімчук,
канд. пед. наук, доцент кафедри
загально-технічних дисциплін, технологій та цивільної безпеки
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

*Юрій Петрович Хильчук,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВИХ ЗНАТЬ ТА ВМІНЬ В УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Постановка проблеми. Сьогодні відбувається зростання популярності народної декоративної, ужиткової творчості. Сучасні тенденції до стандартизації й уніфікації промислових виробів призводять до того, що справжній твір народного майстра стає особливо цінним, бо він зроблений в індивідуальній, неповторній манері і яскраво відображує творче обличчя автора. Народне мистецтво зберігає багату, вироблену віками художню культуру [4].

Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах передбачає розв'язання ряду завдань, серед яких виділяється і завдання «формування творчої компетентності – здатності керуватися набутими художніми знаннями та вміннями, готовність використовувати готовий досвід у самостійній діяльності згідно з універсальними загальнолюдськими естетичними цінностями за власними духовно-світоглядними позиціями» [2].

Одним з найважливіших завдань, які стоять перед навчальними закладами, є відродження української народної творчості, художньої освіти та естетичного виховання молодого покоління. Необхідно формувати у них естетичні смаки, почуття прекрасного, вміння розуміти й цінувати твори декоративно-прикладної творчості, пам'ятки історії та архітектури, красу та багатство рідної землі. У цьому контексті важливим, на нашу думку, є формування декоративно-ужиткових знань та вмінь в учнів старшої школи в процесі профільного навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні декоративно-ужиткове мистецтво – складне, багатогранне художнє явище. Сучасні вчені-мистецтвознавці обґрунтовано виділяють три напрямки його розвитку: народне традиційне, професійне мистецтво і самодіяльна художня творчість.

Проблемам відродження народно-прикладного мистецтва присвячено праці Л. Баженова, П. Білецького, Л. Гриценко, О. Данченка, О. Коберника, Л. Оршанського, С. Павх, В. Радкевич, О. Соломченка, М. Станкевича, Є. Сявакко, В. Сидоренка, Т. Сиротенко, А. Терещука, Д. Тхоржевського, Г. Цибульової.

Розглядаючи естетико-виховні можливості функцій декоративно-ужиткового мистецтва, Є. Антонович вважає за доцільне виділити лише ті функції, які сприяють підвищенню рівня естетико-виховного впливу на особистість: комунікативну, пізнавальну, творчу [1].

Ми виявили такі проблеми формування декоративно-ужиткових знань та вмінь учнів на уроках профільного навчання:

1) недостатній практичний аспект (заняття профільного навчання з декоративно-ужиткових мистецтв занадто теоретичні, не надаючи достатньо часу для практичної роботи);

2) обмежений доступ до матеріалів і інструментів (деякі види декоративно-ужиткового мистецтва вимагають спеціалізованих інструментів та матеріалів, які можуть бути недоступними для учнів через фінансові обмеження навчальних закладів);

3) відсутність мотивації (для учнів декоративно-ужиткове мистецтво може здатися менш привабливими порівняно з іншими предметами або сферами діяльності, що може призвести до низької мотивації і, відповідно, до меншого бажання навчатися);

4) відсутність інновацій та сучасних підходів (заняття профільного навчання часто проводять з використанням традиційних методів навчання, не використовуючи сучасні технології та інноваційні підходи до навчання).

Постановка завдання. Незважаючи на значний внесок учених-методистів у теорію і практику профільного навчання учнівської молоді у ЗЗСО, у методичній науці питання формування декоративно-ужиткових знань та вмінь учнів залишається недостатньо вивченим. Мета нашого дослідження: з'ясувати теоретичні основи формування декоративно-ужиткових знань та вмінь в учнів старшої школи в процесі профільного навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття «декоративне», «декоративно-ужиткове», «ужиткове» невиважено часто вживаються як синоніми. Між ними є аналітичний поділ, що вказує на міру утилітарних та декоративно-виражальних якостей у творі [4].

Декоративна творчість – це світ навколо нас, світ культури, найближчий людині. Ця творчість включає в себе широкий спектр естетичних значень, вона пов'язана з життям речей, предметів у культурному контексті. Естетичні предмети несуть у собі зв'язки і відношення людини до світу в цілому, містять образи і модулі людського світу – сходинки його осмислення і духовно-практичного освоєння [1].

У процесі занять учням з профільного навчання прищеплюється любов до народної творчості, розуміння її художніх цінностей і необхідності бережливого до неї ставлення. Вивчення кожного виду декоративно-прикладного мистецтва включає теоретичну частину і практичну роботу в навчальних майстернях.

Вміння створювати своїми руками прекрасні речі було актуальним увесь час. Тож вивчення на уроках профільного навчання видів народно-прикладної творчості є чи не найголовнішою умовою для розвитку творчого мислення учнів. За допомогою опанування різних видів прикладної творчості в учнів можна виховувати любов до національної культури та традицій своєї країни, розвивати інтерес до вивчення нових, ще не відомих, закордонних видів народно-прикладного мистецтва. Таке виховання дасть можливість учням більш детально вивчити не тільки свої рідні традиції, а й дізнатися про традиції та надбання інших країн.

Види декоративно-прикладного мистецтва – художнє обробка дерева, художня обробка каменю, художня обробка кістки й рогу, художня кераміка, художнє скло, художній метал, художня обробка шкіри, художнє плетіння, в'язання, художнє ткацтво, килимарство, вишивка, розпис, батик, писанкарство, карбування, художнє кування, витинанки, мереживо, виготовлення виробів з бісеру, емалі, а також меблів, посуду, хатніх прикрас, іграшок, одягу. Одні види широко функціонують у сфері побуту (одяг, дерево, кераміка, ткацтво, художній метал). Інші – мереживо, батик, писанки – мають порівняно вузьке функціональне середовище.

На нашу думку, формуванню декоративно-ужиткових знань та вмінь учнів на заняттях профільного навчання сприятимуть такі методичні підходи:

- 1) систематичне виконання практичних робіт і проєктів (забезпечення можливості учням активно працювати з матеріалами і інструментами, створюючи власні проєкти, що дозволить їм отримати реальний досвід і вміння виконувати різноманітні завдання);
- 2) використання в навчальному процесі різноманітних технік і матеріалів (допоможе учням розширити свій арсенал декоративно-ужиткових знань і вмінь через знайомство з різними стилями і техніками);
- 3) запрошення на заняття майстрів декоративно-ужиткового мистецтва (професіонали і майстри своєї справи на заняттях профільного навчання нададуть учням можливість побачити реальний процес створення та отримання виробів);
- 4) зв'язок навчальних тем з культурним контекстом і історією мистецтв (допоможе учням краще зрозуміти значення та традиції декоративно-ужиткових мистецтв);
- 5) використання міжпредметних зв'язків (поєднання декоративно-ужиткових мистецтв з іншими предметами, такими як історія, література, географія тощо, допомагає учням бачити зв'язок між різними аспектами культури і

суспільства);

б) створення стимулюючого середовища (створення атмосфери толерантності, креативності і підтримки може стимулювати учнів до активного вивчення та вдосконалення своїх навичок у сфері декоративно-ужиткового мистецтва).

Висновки з даного дослідження. Формування декоративно-ужиткових знань та вмінь в учнів старшої школи в процесі профільного навчання має суттєвий вклад у розвиток морально-естетичного та творчого світогляду учнівської молоді. Декоративно-ужиткове мистецтво становить собою величезний досвід розвитку народу та його культури, формує глибоку повагу до джерел, розвиває патріотичні почуття і переконання як результат розуміння своєї належності до нації.

Позитивною особливістю декоративно-ужиткового мистецтва є залучення молоді до прекрасного через різноманітні форми, які органічно вплітаються в повсякденне життя, побут, одяг, житло родини – розмальовані декоративні тарілки, різьблені з дерева речі, художні вироби з глини (гличики, миски, макітри, малі форми скульптури, кахлі), прикраси одягу, різні види тканини.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку полягають у розробці методики формування декоративно-ужиткових знань та вмінь в учнів старшої школи в процесі профільного навчання та перевірки її ефективності на практиці в одному з навчальних закладів.

Список використаних джерел:

1. Антонович Є. А. Декоративно-прикладне мистецтво. Львів: Світ, 1992. 272 с.
2. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах. Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. 2004. № 10. С. 3-9.
3. Технології 10-11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Технологічний напрям. Технологічний профіль. Спеціалізація „Деревообробка“ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://osvita.ua/school/program/30993/>
4. Титаренко В.П. Методика вивчення декоративно-прикладної творчості: навчальний посібник. Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2020. 252 с.

УДК [378.016-057.86]:004.94

***Юрій Вікторович Фецук,
канд. пед. наук, доцент кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)***

*Ярослава Ярославівна Мотриниць,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 122 «Комп'ютерні науки»
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
мені академіка Степана Дем'янчука»,
(м. Рівне, Україна)*

ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМ 3D-МОДЕЛЮВАННЯ В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 122 «КОМП'ЮТЕРНІ НАУКИ»

Постановка проблеми. Динамічні зміни, що відбуваються у сфері інформаційних технологій, спонукають навчальні заклади оперативно реагувати на вимоги й потреби суспільства щодо підготовки компетентних фахівців, здатних орієнтуватися в спектрі професійних завдань і бути готовими виконувати їх у нових нестандартних умовах. Особливою актуальності набуває пошук напрямів удосконалення підготовки бакалаврів за спеціальністю 122 «Комп'ютерні науки» щодо формування у здобувачів вищої освіти інформаційно-графічної компетентності.

Постановка завдання. В процесі вивчення дисципліни „Комп'ютерна графіка” (II семестр, 3 кредити ECTS) [3] у здобувачів вищої освіти формуються теоретичні знання і практичні навички використання сучасних інформаційних технологій для роботи з комп'ютерною графікою. В результаті вивчення дисципліни студенти повинні одержати чітке уявлення про призначення, можливості, засоби, технології та сфери застосування комп'ютерної графіки, математичні основи комп'ютерної графіки, основоположні принципи створення, редагування та візуалізації 3D зображень. Одним з основних завдань вивчення дисципліни є підготовка студентів до роботи в умовах необхідності використання графічних редакторів. У зміст дисципліни „Комп'ютерна графіка” включені завдання, що спрямовані на засвоєння навичок виконання 2D і 3D контурів різноманітної конфігурації.

Виклад основного матеріалу дослідження. На заняттях із комп'ютерної графіки здобувачі вищої освіти використовують студентські версії програм 2D і 3D моделювання компанії Autodesk, зокрема AutoCAD. Вони призначені виключно для використання студентами та викладачами в освітніх цілях, доступні для безкоштовного завантаження з сайту освітньої спільноти компанії Autodesk. Функціонально студентська версія програми нічим не відрізняється від комерційної, за винятком обмеженого часу дії ліцензії (1 рік), але є можливість продовжити термін дії ліцензії. Об'єкти, створені в студентській версії не можуть бути використані для комерційного використання. Студентська спільнота надає зареєстрованим студентам

безкоштовний доступ не тільки до AutoCAD, а й до інших програм 3D моделювання компанії Autodesk (3ds Max, Maya, Fusion 360, Inventor та ін.).

Використання програм компанії Autodesk є також доцільним і дидактично виправданим під час вивчення вибіркової дисципліни «3D моделювання» (VI семестр, 4 кредити ECTS) та на завершальному етапі професійної підготовки бакалаврів за спеціальністю 122 «Комп'ютерні науки», а саме під час виконання курсової роботи (5 семестр) і випускової кваліфікаційної роботи (8 семестр) [3]. Графічна частина має ілюструвати та доповнювати основні розділи курсової або кваліфікаційної роботи і може виконуватися студентами за допомогою програми AutoCAD [1]. Допускається використання інших графічних систем.

Використання програм 3D моделювання дає змогу отримати не тільки певні практичні навички, але й розкрити творчі, інтелектуальні, проектні, технічні, конструкторські здібності, сформувати творчі якості студентів для ефективного вирішення стандартних і нестандартних завдань в професійній діяльності [2].

Важливою і затребуваною сьогодні якістю є розвиток у студентів здібностей діяти ефективно в стресових ситуаціях і приймати при цьому оригінальні та нестандартні рішення. Найбільш ефективною формою при цьому виступають предметні олімпіади, зокрема з геометричного моделювання. Як показує досвід, студенти, які брали участь в олімпіадах минулих років свою професійну діяльність, в подальшому в тій чи іншій мірі пов'язують з технологіями 3D-моделювання в різних галузях промисловості.

Загалом, слід відмітити, що використання систем 3D-моделювання в процесі фахової підготовки студентів спеціальності 122 «Комп'ютерні науки» сприяє:

- 1) поглибленому розумінню комп'ютерної графіки (3D-моделювання є важливою складовою комп'ютерної графіки, що дозволяє студентам зрозуміти основні концепції і техніки, які лежать в основі створення тривимірних зображень та об'єктів);
- 2) розвитку навичок програмування і алгоритмічного мислення (програми для 3D-моделювання мають інтерфейси для програмування, а вивчення цих інтерфейсів дозволяє студентам створювати скрипти та алгоритми для автоматизації процесу моделювання, що допомагає розвивати їх навички програмування);
- 3) створенню візуалізацій і анімацій (3D-моделі використовуються для створення візуалізацій об'єктів, процесів та даних, що може бути корисним для розуміння складних концепцій у різних галузях);
- 4) розробці ігор та симуляційних середовищ (вивчення 3D-моделювання дозволяє студентам створювати вражаючі візуальні ефекти, персонажів, об'єкти та середовища для своїх проектів);
- 5) підготовці до кар'єри в сфері інформаційних технологій (вивчення 3D-

моделювання може підготувати студентів до роботи в сферах візуалізації, комп'ютерної анімації, виробництва відеоігор, фільмів, реклами та інших візуальних сегментів промисловості, де використовуються тривимірні об'єкти).

Висновки з даного дослідження. Отже, важливим показником інформаційно-графічної компетентності майбутніх фахівців сфери інформаційних технологій є їх усвідомлене прагнення користуватися графічною інформацією у різних ситуаціях: при потребі зафіксувати нові для себе відомості, дізнатись про принцип дії технічного об'єкта за технічною документацією на нього, передати свою думку стисло і лаконічно у вигляді графічного зображення. Просторове мислення, сформоване в процесі вивчення систем 3D-моделювання, набуває загальнонаукового значення. Надійним помічником студентів при цьому є програми 3D моделювання компанії Autodesk.

Перспективи подальшої роботи полягають у розробці методичних рекомендацій для викладачів і студентів щодо використання системи 3D-моделювання в процесі написання курсових та кваліфікаційних робіт.

Список використаних джерел:

1. Козяр М.М., Фещук Ю.В. Комп'ютерна графіка: AutoCAD: навчальний посібник. Херсон: Грінь Д.С., 2015. 304 с.
2. Нищак І. Д., Шпильовий Ю. В. Навчання майбутніх учителів технологій систем автоматизованого проектування: інформатично-дидактичний аспект. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи: зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. Вип. 57. С. 121-128.
3. Освітньо-професійна програма підготовки бакалаврів за спеціальністю 122 «Комп'ютерні науки». URL: https://www.megu.edu.ua/sites/default/files/2021-07/OPP_122_BAKALAVRAT.pdf (дата звернення 20.02.2024).

УДК 378:37.013-057

*Володимир Миколайович Трофімчук,
канд. пед. наук, доцент, зав. кафедри
загальнотехнічних дисциплін і технологій та цивільної безпеки
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)
Аміна Федорівна Балдич,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ЗПТО З ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ КОЛЕКТИВНОГО ПОШУКУ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ВАРІАНТІВ РОЗВ'ЯЗКУ

Постановка проблеми. В умовах реформування освітньої галузі до вимог сучасного суспільства розвиток творчої особистості є вкрай затребуваною необхідністю. Вирішення такого завдання ми вбачаємо, в чіткій організації освітнього процесу, побудованого на засадах компетентнісного підходу та розвитку здібностей до різних видів предметно-перетворювальної діяльності. Підтвердження цьому знаходимо у новій парадигмі професійно-технічної освіти орієнтованої на компетентнісний підхід, як вектор на європейські стандарти освіти (де на першому плані вмотивований фахівець, здатний творчо підходити до розв'язку професійних завдань та уміє орієнтуватися в нестандартних ситуаціях).

Аналіз досліджень і публікацій. Питання компетентнісного підходу у підготовці майбутніх фахівців знайшли своє відображення у наукових працях як вітчизняних так і зарубіжних вчених, де розкрито підходи щодо формування професійної компетентності фахівців різних галузей знань (П. Атаманчука, С. Бондар, Н. Бібік, Н. Брюханова, І. Зязюн, О. Пометун, В. Свистун, В. Хатмачер (W. Nutmacher), В. Ягупов).

Постановка завдання. Проаналізувати теоретичні підходи щодо формування технологічної компетентності учнів ЗПТО з використання методів колективного пошуку альтернативних варіантів розв'язку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз психолого-педагогічної літератури показує, що не існує єдино правильного напрямку розгляду цього питання. Так, зокрема одні дослідники (І. Зязюн) потрактовують компетентність, як здатність вирішувати професійні задачі на основі теоретичних знань, умінь і навичок практичної діяльності, та власного досвіду, що забезпечує готовність до реалізації в діяльності [2, 14]. Інші (В. Ягупов, В. Свистун) – розглядають згадану дефініцію, як систему професійно важливих якостей фахівця, що забезпечують ефективність та підготовленість у здійсненні діяльності [5, 6]. Ще інші (О. Пометун), розглядають компетентність, як розвивальну здатність особистості, що забезпечує адекватну поведінку у конкретній ситуації; сукупність вузькопредметних знань, умінь, навичок практичної діяльності, які можуть бути застосовувані в тій чи іншій галузі знань [4, 17]. Як бачимо погляди вчених на поняття «компетентність» є дуже різноманітними. Проте, у спеціалізованій літературі досить часто зустрічається ототожнення понять «компетентність» та «компетенція». Це ототожнення понять, на думку науковців значною мірою пов'язано з процесами євроінтеграції та неточності перекладу. Так, зокрема Н. Нагорна [3] зазначає, що невідповідність між

поняттями «компетенція» і «компетентність» виникла після перекладу Рекомендацій Ради Європи, коли англійське «competence» переклали як «компетенція». Тому і виникають суттєві розбіжності у поглядах деяких вчених, які й акцентують увагу на диференціації цих понять.

Під компетенцією, у загальному сенсі, науковці розуміють створену заздалегідь вимогу до освітньої діяльності, а під компетентністю – сукупність відповідності цій вимозі, ступінь засвоєння компетенції, особистісну характеристику особистості. Справедливо, з цього приводу зазначає І.Вакуленко (ми підтримуємо таку позицію), що компетенція – це об'єктивна категорія, суспільно визнаний рівень знань, умінь, навичок, ставлень у певній сфері діяльності людини як абстрактного носія, а компетентність – це інтегрована характеристика якості особистості, результативний блок, сформований через досвід, знання, уміння, ставлення, поведінкові реакції [1, 26]. Тому технологічну компетентність доречно визначати як здатність особистості застосовувати знання, уміння та досвід у предметноперетворювальній діяльності. Формування технологічної компетентності учнів ЗПТО закономірно відбувається в процесі їхньої проектної діяльності. Разом з тим, результати експериментальних досліджень свідчать про певні труднощі, що виникають у вчителів при виборі методів та методичних прийомів. колективного пошуку творчих ідей

У спеціалізованій літературі знаходимо безліч розроблених фахівцями методів та методичних прийомів колективного пошуку творчих рішень. Велика кількість їх утруднює орієнтацію та вибір найбільш ефективних із них для конкретного заняття або його фрагменту. Саме тому, у дослідженні ми робимо спробу проаналізувати лише ті, які, в нашому розумінні, дали б змогу учням повноцінно долучитися до проектної діяльності та ефективно розвивати їх технологічну компетентність.

Грунтовний аналіз наукових праць Л. Арчера (Archer L.), Дж. Джонса (Jones J.), Дж. К. Пейджа (Page J.K.), дав можливість зрозуміти, що методи колективного пошуку творчих рішень побудовані на режимі колективної роботи, а точніше на колективному спонтанному мисленні.

Спроби розробки творчих концепцій методом колективного спонтанного мислення (**brainstorming**) вперше здійснювалися у США. Головною метою *брейнштормінгу* є вихід за межі стереотипу та пошук єдиної ідеї, яку неможливо згенерувати будь-яким іншим чином, перебираючи велику їх кількість. Стиль мислення різних членів команди та їх компетенції переплітаються у творчому процесі та дають бажаний результат.

Техніка та правила проведення успішного *брейнштормінгу* (мозкового штурму) запропоновані американським рекламистом та засновником фонду «Творчої освіти» Алексом Осборном (Osborn A.), докладно описані у його книзі «Прикладна уява» [9], виданій ще у минулому столітті (1953 р.). Проте, вони залишаються актуальними і сьогодні. А от

рекомендації щодо кількості учасників, їх компетентності та досвіду, попередньої підготовки дещо видозмінилися.

Так, зокрема, фахівці в галузі теорії та практики інженерного та архітектурного проектування Л. Арчер [6], Дж. Джонс [8] обґрунтували основні передумови, які лежать в основі упровадження цієї креативної техніки:

- спонтанне мислення сприяє збільшенню кількості ідей, а швидкість тут є найважливішим фактором;

- щоб забезпечити найбільшу свободу в обміні думками, потрібно забезпечити повну відсутність критики будь-яких ідей. Обговорення повинно проходити в атмосфері взаємопідтримки та взаєморозуміння;

- мета пошуку концепцій повинна бути конкретною та зрозумілою;

- потрібно підібрати «ідеальну» групу експертів та створити психологічну атмосферу;

- всі пропозиції записуються у тому порядку, в якому обговорюватимуться з подальшою критикою та аналізом [6; 8];

- здійснюється синтез відібраних варіантів та їх класифікація. Безпосередньою цінністю є не самі ідеї, а категорії, на які вони класифікуються [8];

- досягнуті результати та прийняті рішення доводяться до відома учасників мозкового штурму.

Метод *синектики* (Вільям Гордон, Gordon WJ.J) спрямовує спонтанну активність мозку на дослідження і перетворення проектної проблеми. Основний та важливий фактор креативності, на переконання автора методики – це у першу чергу, пошук аналогій [7]. Аналіз методу синектики дає можливість зрозуміти, що в нього частково інтегровані елементи *брейнштормінгу*. Саме тому, він вибудовується за тією ж схемою, що й *мозковий штурм*, з певною відмінністю – пошук ідей обмежується двома-трьома варіантами з подальшим аналізом під наглядом спікера [7, 32]. Як засіб для орієнтування спонтанного мислення на поставлену проблему група синектики використовує обговорення асоціативних аналогів. Психологи виділяють такі види асоціацій:

- асоціації за суміжністю – відображають взаємозв'язок між предметами або явищами на основі їх просторової або тимчасової близькості;

- асоціації за подібністю – утворюються на основі виділення істотних ідентичних та подібних ознак предметів і явищ;

- асоціації за контрастом – встановлення взаємозв'язків предметів або явищ, що виникають в результаті, на основі суперечностей їх істотних ознак [7, 172].

Залежно від видів асоціацій, механізм їх утворення визначають як встановлення взаємозв'язків між предметами або явищами на основі

подібності та відмінності їх істотних ознак, що розглядаються в контексті дизайнерської діяльності.

Метод **комбінування або морфологічного аналізу**. Автором методу є засновник і президент Товариства морфологічних досліджень, американський астроном Ф. Цвіккі (F. Zwicky). Ця креативна техніка вперше була упродовжена для вирішення технічних завдань, коли Ф. Цвіккі був науковим консультантом та проектував ракетні двигуни на фірмі «Аероджет Дженерал корпорейшн». Як згадував сам Фріц Цвіккі у виданій книзі «Морфологія реактивного руху», присвяченій розробці морфологічного аналізу, завдяки упродовженню методу він зміг за короткий час отримати значну кількість оригінальних технічних рішень в ракетобудуванні. У 60 роках минулого століття Фріц Цвіккі розробив узагальнену форму морфологічного аналізу, який дозволяє знаходити нові рішення проблеми шляхом комбінації вже існуючих та заново визначених характеристик досліджуваного предмета чи засобу. Для цього характеристики упорядковують за різними класифікаційними ознаками. Отримане рішення вважається новим з точки зору нового способу сполучення визначених параметрів.

Висновки з даного дослідження. Глибокий аналіз змісту та суті методів показав, що у своїй більшості вони побудовані на режимі колективної діяльності. За оцінкою авторів та розробників, методи колективного пошуку розв'язків творчих ідей сприяють ефективній активізації пізнавальної діяльності на початкових етапах роботи та дозволяють сформулювати певні способи творчого та критичного мислення.

Список використаних джерел:

1. Вакуленко І.О. Психолого-педагогічні характеристики компонентної структури компетентностей». Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Сер.: Психологічні науки, 2015. № 126. С. 26-30.
2. Зязюн І.А. Філософія педагогічної якості в системі неперервної освіти. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2005. № 25. С. 13-18.
3. Коберник О., Сидоренко В. Концепція технологічної освіти учнів загальноосвітніх навчальних закладів України //Трудова підготовка в закладах освіти. 2010. № 6. С. 3-11.
4. Нагорна Н.В. Формування у студентів понять компетентності й компетенції. Виховання і культура. 2007. №1-2. С. 266-268.
5. Пометун О.І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. Київ: «К.І.С.», 2004. С. 15-25.
6. Ягупов В.В., Свистун В.І. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти. Наукові записки НаУКМА. Сер.: «Педагогічні,

- психологічні науки та соціальна робота». 2007. Т. 71. С. 3-8.
7. Archer L.V., 1965, *Systematic Methods of Design*, London, Council of Industrial Design.
  8. Gordon W.J.J., *Synectics: the development of creative capacity*, Harper & Row, New York, 1961.
  9. Jones J.C., *Design Methods Reviewed*, см. *The Design Method* (Ed. S. Gregory), London, Butterworths.
  10. Osborn A. F. *Applied imagination* – New–York, Scibner's Sons, 1953.

УДК [37.035.3:373.6] - 053.6

*Володимир Миколайович Трофімчук,
канд. пед. наук, доцент, зав. кафедри
загальнотехнічних дисциплін і технологій та цивільної безпеки
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)
Віталіна Петрівна Григорчук,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОТРУДОВИХ УМІНЬ СТАРШОКЛАСНИКІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Постановка проблеми. Євроінтеграційні процеси вимагають значних соціально-економічних зрушень, що зумовлюють необхідність суттєвого реформування діяльності усіх соціальних інститутів суспільства і, передусім, системи освіти. Провідним завданням цих інституцій має стати пошук шляхів розвитку особистості учня на основі розкриття його внутрішнього потенціалу у співвідношенні з кращими культурно-історичними досягненнями людства. В реалізації зазначених ідей істотна роль належить профільній технологічній підготовці старшокласників, яка покликана забезпечити глибоке оволодіння знаннями про закономірності (сутність) технологічних перетворень матеріалів, енергії, інформації; всебічне ознайомлення з професією, що відповідає індивідуальним можливостям, формування здатності мобілізувати свої потенційні творчі можливості в різних видах здійснюваної діяльності з урахуванням природо- і культуродоцільності.

Для вирішення цих завдань вчителю професійного навчання необхідно розуміти сутність та зміст творчих умінь, чітко знати основні етапи розв'язування проектних завдань, вікові особливості навчання проектуванню учнів, бути компетентним організації навчального проектування

старшокласників у процесі профільного навчання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Важливою для нас є актуалізація положень наукових досліджень з психології творчості В. Зінченка, В. Роменця, Є. Мілеряна та інших. Формування загальнотрудових умінь учнів під час вивчення різних шкільних предметів знайшли відображення у працях Й. Гушулея, Г. Левченка, В. Мадзігона, Б. Терещука, Д. Тхоржевського. Крім того, цей процес ґрунтується на новітніх теоріях особистості – «психології особистісних конструктів» (Дж. Келлі), «теорії поля» та концепції динамічної системи поведінки особистості, про прагнення особистості до рівноваги із оточуючим довкіллям (К. Левін), послідовність процесуального розгортання наочно-конструктивного мислення і уявлень (Ф. Клікс).

Постановка завдання. На основі аналізу наукових положень розкрити теоретичні аспекти формування загальнотрудових умінь старшокласників у процесі профільної підготовки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процес формування загальнотрудових умінь базується на науково-обґрунтованій психологічній основі. У психології характеризуються різновиди знань та умінь, дається розгорнуте формулювання зазначених дефініцій. Зокрема, для нашого дослідження важливим є положення Є. Мілеряна про умови формування умінь, яке здійснюється через «сенсорну, інтелектуальну, мотиваційну, волюву і емоційну сфери особистості...» [5, 51].

Досліджуючи проблему впливу емоційної сфери, образного мислення на формування умінь П. Лузан зазначає: «Якщо правильно поєднувати діяльність понятійно-логічної і образної сфер мислення, враховуючи особливості їх властивостей, то образна сфера суттєво допомагає... краще зосередитись під час навчальної роботи і певною мірою стимулює діяльність понятійно-логічної сфери» [4, 82].

В наукових дослідженнях В. Семиченка встановлено, що для досягнення найвищого результату у формуванні умінь є небажаними і занадто слабкі, і надмірно високі емоційні навантаження. Навчання повинне бути особистісно зорієнтованим, враховувати оптимум навантаження для досягнення максимальних результатів [7, 6].

Вивчаючи основи творчого мислення В. Моляко дійшов висновку, що його розвиток відбувається на основі почуттєвого сприйняття [6]. На основі досліджень Ю. Гільбуха, Є. Верещака, які стосуються рухових дій, сьогодні змінені уявлення про психологічну сутність живого людського руху. Для успішного розвитку руху необхідно збагнути складну фізику конкретної ситуації і упорядкувати її з тілесною біомеханікою [2].

Психолого-педагогічні особливості формування загальнотрудових умінь старшокласників у процесі профільної підготовки ґрунтуються на новітніх теоріях розвитку особистості, які пов'язані з предметно-

перетворювальною діяльністю людини (наукові дослідження Ф. Клікса [10, 270], К. Левіна [11, 49] та ін.). Зазначені теорії є взаємодоповнюваними в аспектах наукового і пізнання. Так, згідно «психології особистісних конструктів» організація психічних процесів особистості визначається тим, як особистість передбачає («контролює») майбутні події. За Дж. Келлі, кожна людина – дослідник, який проектує власний образ реальності через посередництво індивідуальної системи «особистісних конструктів», із цілісного образу яких виникають гіпотези про майбутні події [9, 74]. Підтвердження гіпотез (простих моделей) зумовлює перебудову у системі конструктів, що дозволяє спроектувати наступну модель адекватну очікуванню. Зазначений шлях проектування пов'язаний з активізацією уяви, а отже із творчістю художника-конструктора (дизайнера), якими є учні за своїми природними прагненнями у художньому пізнанні довкілля.

Особливий інтерес, з огляду на проблему формування загально трудових умінь, викликають положення праць В. Клименка, які стосуються втілення психомоторних здібностей у предмет дії [3]. У механізмі психомоторики особистості він вбачає спільномірність будови тіла і психомоторної дії, завдяки гармонії яких досягаються вершини досконалості, в тому числі і в загально-трудої підготовці старшокласників. На думку вченого, механізм психомоторики є предметом дослідження, а наукові методи дозволяють розкрити його зміст і способи функціонування в процесі розвитку. Для цього треба розглядати сутність поняття «діяльність» як предмет проектування. За умови проектувальної, а значить творчої діяльності особистість виконує своє природне призначення – створює те, що існувало потенційно в сутності предметно-практичної діяльності. Особливістю психічного відображення особистості є не лише пізнавальна функція (здібність), але й упорядкування рухів – живої тілесної біомеханіки (механізму) з предметною ситуацією [3, 12].

Проблема формування загально трудових умінь пов'язана з питанням загальнотехнічної освіти, яку Й. Гушулей [1, 132] визначає як частину загальної освіти, спрямовану на теоретичне і практичне вивчення учнями основ техніки, її соціально-економічних, історичних і економічних аспектів.

Виходячи з предмета дослідження, певний інтерес для нас складає питання класифікації умінь, зокрема, тих, що формуються у старшокласників у процесі їх загально трудової підготовки. У зв'язку з цим, було проаналізовано основні систематизації видів і властивостей умінь, які представлені в дослідженнях Є. Мілеряна, Д. Тхоржевського та інших вчених [8].

Знання та уміння професійного навчання Д.О. Тхоржевський, поділяє на чотири групи:

- загально трудові знання та уміння про суть технічної творчості, раціоналізації та винахідництва, їх роль у розвитку особистості, у створенні нової техніки та технології, а також знання з автоматизації виробничих

процесів;

- міжгалузеві знання та уміння, які охоплюють матеріалознавство, технології, технологічну документацію;

- галузеві знання та уміння стосуються одночасно споріднених професій;

- спеціальні знання та уміння, призначені для оволодіння певною професією, яка вибрана старшокласниками в певній галузі [8].

Є.О. Мілерян зазначає, що створення науково обґрунтованої класифікації спеціальних знань та умінь можливо здійснити лише на основі аналізу загальної структури спеціальної діяльності людини. В структурі трудової діяльності він виділяє такі види умінь: конструктивно-технічні, характерною особливістю яких є мисленнева побудова образу того об'єкту, який повинен бути виготовлений; організаційно-технологічні, які пов'язані з вибором інструментів праці, пошуком необхідних матеріалів, визначенням технологічних способів їх обробки, плануванням роботи і т.д.; операціонально-контрольні уміння, пов'язані з уміннями виконувати виробничі операції, регулювати, керувати і контролювати виробництво [5]. Крім того, у практиці трудової підготовки старшокласників до загальнотрудових умінь відносять вміння планування майбутньої діяльності, організації робочого місця, самоконтролю у процесі діяльності. Оскільки загальнотрудові вміння є складним утворенням, вони передбачають розумові та практичні дії, в основі яких є операції й елементарні нескладні дії, що забезпечують формування конкретних умінь.

Висновки з даного дослідження. Формування загальнотрудових умінь є невід'ємною складовою допрофесійної підготовки старшокласників. Проаналізувавши навчально-трудова діяльність, ми під загальнотрудовими вміннями розуміємо складні вміння організації робочого місця, планування праці, що є загальними для будь-якої трудової діяльності і суттєвими для її результатів, які межують з трудовою спрямованістю особистості: сенсорні, які здійснюються на основі зорових, слухових і тактильних дій; рухові, які потребують рухових навичок; розумові, які включають різні розрахунки, читання креслень, навички рішення виробничих завдань. Знання психолого-педагогічних особливостей організації навчального процесу дозволить створити оптимальні умови для формування вище згаданих дефініцій у процесі профільного навчання та дає великий простір для виявлення творчих здібностей старшокласників.

Список використаних джерел:

1. Гушулей Й. М. Загальнотехнічна підготовка учнів у процесі трудового навчання: дидактичний аспект; за ред. Г.В. Терещука. Тернопіль : Вид-во Терноп. держ. пед. ун-ту, 2000. 312 с.

2. Гільбух Ю.З. Верещак Е.П. Психологія трудового виховання школярів. Київ, Рад. шк., 1987. 255 с.
3. Клименко В.В. Механізми психомоторики людини. Київ, 1997. 192 с.
4. Лузан П.Г. Формування активності студентів у навчанні. Київ, Вища школа, 1998. 192 с.
5. Мілерян Є. О. Загальнотрудові політехнічні вміння та їх формування в учнів. Київ: Знання, 1970. 208 с.
6. Моляк В.О. Психологія творчості – нова парадигма дослідження конструктивної діяльності // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992. Частина 1. Харків: “ОВС”, 2002. С. 481-491.
7. Семиченко В. Психологія емоцій. Київ: „Magіstr-S”, 1998. С. 6.
8. Тхоржевський Д.О. Методика трудового і професійного навчання та викладання загальнотехнічних дисциплін: навч. посібник. [3-тє вид., перер. і доп.]. Київ: Вища шк., 1992. 334 с.
9. Kelly, G. A. *The psychology of personal constructs: Vol. 1. A theory of personality*. L.: Routledge.,1991., (Original work published 1955).
10. Klix Friedhart. *Erwachendes Denken. Eine Entwicklungsgeschichte der menschlichen Intelligenz* Hardcover – 1 Jan. 1983.
11. Lewin, K., *Resolving social conflicts: selected papers on group dynamics [1935-1946]*. New York: Harper and Brothers.

УДК 373:36

*Олена Іванівна Шурін,
канд. пед. наук, доцент кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

*Владислав Олегович Гречко,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ТЕХНОЛОГІЙ

Постановка проблеми. Сучасний технологічний етап розвитку людства висуває особливі вимоги до змісту та організації навчально-виховного процесу в загальноосвітній школі. У зв'язку з цим виникає необхідність науково обґрунтованого підходу, в основі якого лежить принцип імітаційного моделювання змісту майбутньої діяльності. Таке завдання, у нашому розумінні, може ефективно вирішитись завдяки

застосуванню ігрових методів навчання. Опорою для нас є висновки науковців, які розглядають ігрові технології як «навчальний полігон» для відпрацьовування (в умовах аудиторії) практичних умінь і навичок, що надають змогу наперед, ще до безпосередньої практики трансформувати отримані знання під час вивчення окремих дисциплін у системний комплекс професійних дій [1]. Так, зокрема, проблемі застосування ігрових технологій у навчально-виховному процесі присвячено дослідження науковців, які вивчали теоретичні та практичні (педагогічні, психологічні, соціально-психологічні, методологічні) аспекти цих інновацій. Особливої уваги заслуговує педагогічна спадщина А.Макаренка, В.Сухомлинського та інших педагогів-новаторів, які підкреслювали значення гри як методу навчання та виховання. Зокрема, А.Макаренко відмічав, що є «... важливий метод – гра... Треба насамперед сказати, що між грою і роботою немає такої великої різниці, як дехто думає... В кожній хорошій грі є насамперед робоче зусилля та зусилля думки... Дехто гадає, що робота відрізняється від гри тим, що в роботі є відповідальність, а в грі її немає. Це неправильно: у грі є така сама велика відповідальність, як і в роботі...» [3, 367-368].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Певний інтерес мають дослідження швейцарського психолога Ж.Піаже, щодо аналізу розвитку мислення під час гри. За його визначенням, гра – це насамперед звичайна асиміляція, функціональна або відтворююча. Учений дає інтерпретацію гри, виходячи із структури мислення особистості. Ж. Піаже виділяє ігри-вправи, символічні ігри та ігри за правилами. За його твердженням, ігри мають риси подібності та відмінності. Ігри подібні тим, що є формами поведінки, у якій переважає асиміляція, а їх відмінність полягає у тому, що на кожному етапі розвитку дитини дійсність асимілюється за різними схемами. Ж. Піаже вказує на те, що вправа, символ і правило є трьома послідовними етапами, які характеризують групи ігор за їх змістовою структурою. Учений стверджує, що гра залежить від структури мислення дитини на тому чи іншому етапі розвитку [7].

Заслужують на увагу положення класичної психології, які розглядають гру через призму творчості, де створюються усі умови для творчого саморозвитку та самовираження. Творчість може проявитися у виборі ролі, сюжету, в ігрових діях, у ставленні до гри і т.п. Зокрема, на думку В.Роменця гра займає головне місце в соціальному формуванні творчої особистості, як суб'єкта пізнання і діяльності. У штучно відтворених умовах людина програє різні життєві і професійні ситуації, що необхідно для її творчого розвитку, зміни соціальних позицій, ролей у суспільстві, для формування професійних інтересів, потреб та навичок [4].

Постановка завдання. У розрізі згаданої проблеми цікавими для нас є наукові праці нідерландського філософа, автора ігрової концепції культури Хейзінги Йохана. Зокрема, у книзі Homo Ludens (1938), що в перекладі означає «Людина, що грає» він обґрунтував теоретичну концепцію гри,

дослідив її генезис, основні ознаки та культурну цінність. Крім того науковець досить ґрунтовно описав такі необхідні функції гри в життєдіяльності людини, як розрядка життєвої енергії, один зі способів відпочинку, тренування перед серйозною справою, керування у прийнятті рішень, реалізація прагнень до змагання та суперництва й підтримки ініціативи [6].

Виклад основного матеріалу дослідження. На думку багатьох педагогів-практиків, ігрові технології використовуються з метою забезпечення цікавості та тривалості уваги, пізнавальної активності учнів. Проте, неозброєним оком видно, що на фоні сучасних технологій педагогічний інтерес до ігор «згасає». На глибоке переконання вчителів-новаторів навчальні ігри покликані сприяти досягненню цілей виховання, формуванню професійної спрямованості. Разом з тим, науковці розглядають різні аспекти підвищення ефективності навчання технологій як за допомогою окремих видів ігор, так і їх комплексів. Зокрема, Н. Слюсаренко вважає що гра має чітко поставлену мету навчання і відповідний педагогічний результат, які можна обґрунтувати, виділити в явному вигляді та охарактеризувати навчально-пізнавальною спрямованістю [5].

Наш небагатий досвід показує, що при теоретичному поданні матеріалу здобувачами освіти засвоюється близько 30% інформації, у той час як в ігровій діяльності – 70%. А отже, уведення та широке застосування ігрових методів на заняттях з технологій дозволить зменшити час, відведений на вивчення дисципліни та підвищити ефективність засвоєння навчального матеріалу. Цей чинник є дуже важливим при постійному дефіциті часу. Тому, цією можливістю не варто на заняттях з технологій. Адже, відомо, що на заняттях з технологій багато уваги приділяє вивченню питань організації робочого місця, дотримання правил техніки безпеки, безпечного виконання робіт, усуненню шкідливого впливу технологічних процесів. За браком часу засвоїти такий об'єм інформації у повній мірі, використовуючи при цьому традиційні методики, неможливо. Тому, арсенал вчителя повинен включати різноманітні форми та методичні прийоми, такі що зможуть забезпечити реальні умови для оволодіння учнями способами трудової діяльності в ігровій формі. Одним з таких методичних прийомів є *імітаційні вправи*. Вони дають можливість слухачам, у творчій обстановці, закріпити певні навички та акцентувати увагу на якомусь важливому понятті чи категорії. Проте, більша цінність їх полягає в тому, що вони дозволяють відтворювати певні аспекти реальності, щоб учасники змогли краще розібратися в тих чи інших питаннях та навчилися приймати оптимальні рішення в «майбутніх» подібних ситуаціях.

Ще одним важливим методичним прийомом, яким не варто нехтувати при вивченні технологій є *ігрова дискусія*. Вона передбачає обговорення суперечливих питань, обмін думками та ідеями між кількома учасниками.

Важливою особливістю дискусії в ігровій формі є виявлення відмінностей у тлумаченні проблеми та встановлення істини у процесі саме товариської суперечки. В основі такого типу дискусії лежить принцип діалогічного спілкування та взаємодії партнерів. Як показала практика, систематичне застосування дискусій на уроках охорони праці, як необхідна умова виконання навчальних завдань, сприяє розвитку пізнавальної мотивації здобувачів професійної освіти та забезпечує умови появи їх професійної мотивації.

Варто відмітити доцільність використання *ігрових ситуаційних завдань*, в основі яких лежить принцип відтворення проблемних ситуацій, типових для певної трудової діяльності. Це, свого роду проблемні ситуації, що містять деякі протиріччя та зорієнтовані на встановлення зв'язку теорії й практики з теми, що вивчається або вивчалася: вміння аналізувати, робити висновки, приймати рішення у нестандартних ситуаціях. Як показує практика, цей методичний прийом спонукає учнів до діяльності на основі певної проблемної ситуації, що ґрунтується на необхідній сукупності знань, умінь та навичок творчої діяльності.

Найефективнішим методичним прийомом на заняттях з технології є *аналіз конкретних виробничих ситуацій*, де здобувачі освіти ознайомлюються з фактами та явищами, що характеризують конкретну подію, яка виникає у професійній практиці й потребує відповідного розв'язку. Як показала практика, саме у процесі ігрових ситуацій на уроках технології здобувачам освіти доводиться приймати непрості рішення та шукати компромісні варіанти. Аналізуючи ці ситуації, вони асоціюють себе з певною особою, роль якої виконують, це допомагає набутти практичних навичок з фаху та збагачує життєвий досвід у прийнятті індивідуальних і колективних рішень [2].

Висновки з даного дослідження. Таким чином, питання підготовки вмотивованих всебічно розвинених здобувачів кваліфікацій, які прагнуть неперервного професійного розвитку, самореалізації та кар'єрного зростання пов'язане з необхідністю їх практичної підготовки конкретним видам майбутньої професійної діяльності. Таке завдання, в умовах аудиторії, успішно вирішується моделюванням змісту майбутньої професійної діяльності із застосуванням ігрових методів навчання. А тому, доцільність їх застосування, зокрема, при вивченні охорони праці очевидна.

Список використаних джерел:

1. Інноваційні педагогічні технології у трудовому навчанні: навч.-метод. посібник (пробне видання) / за заг. ред. О.М. Коберника, Г.В. Терещука. Тернопіль-Умань, 2007. 208 с.
2. Кравченко Т., Коберник О. Використання інтерактивних методик на уроках трудового. Трудова підготовка в закладах освіти. 2003. №2. С. 28-

- 31., 2003. № 3. С. 9-12.
3. Макаренко А.С. Гра. Твори в 7 томах. Т 4. Київ, 1954. С. 367-368.
  4. Роменець В.А. Психологія творчості [Текст] : навч. посіб. Київ: Вища шк. Головне вид-во, 1971. 248 с.
  5. Слюсаренко Н.В. Розвиток творчих здібностей учнів 5-9 класів на уроках обслуговуючої праці засобами ігрової діяльності: навч.-метод. посібник. Херсон: Айлант, 2002. 148 с.
  6. Хейзінга Йохан Homo Ludens людина, що грає. Досвід визначення ігрового елемента культури. Пер. з англ. О. Мокровольського. Київ: Основи, 1994. 250 с.
  7. Piaget J. Psychologie et épistémologie, Gonthiers Denoël, 1970, coll. Médiations, Paris.

УДК 373.5.015.31:331

*Олена Іванівна Шурин,
канд. пед. наук, доцент кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій,
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

*Дмитро Васильович Ярмолович,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Постановка проблеми. Сучасне оновлення системи освіти передбачає формування творчої особистості, здатної до самореалізації та відповідальності за власний розвиток і суспільство, а, зокрема, потребу в розвитку творчих здібностей особистості учнів.

Постановка завдання. У складних ситуаціях сьогодення, які постійно змінюються, найкращі люди вміють орієнтуватися, адаптуватися, приймати рішення, працювати, бути креативними, гнучкими, винахідливими, генерувати та використовувати нове. Ви можете: ідеї, нові підходи, рішення.

Тому питання розвитку творчої особистості, збагачення інтелектуального та культурного потенціалу молодого покоління набуло особливого значення в контексті зміцнення Української держави.

Це потребує вдосконалення та впровадження інноваційних технологій і запровадження нових підходів до розвитку креативності учнів в умовах сучасного освітнього середовища. У сучасному українському суспільстві

відбуваються значні економічні, політичні та соціальні зміни, відповідних змін потребує й освітня діяльність.

Виклад основного матеріалу дослідження. Правовими зусиллями країни створено парадигму особистісно-орієнтованого навчання та розвитку в школах країни, розроблено сучасні методики навчання, удосконалено форми, методи та засоби навчання, зміст шкільних програм і підручників. У зв'язку з цим особливого значення набуло питання професійної підготовки студентів у сфері домашнього навчання.

Профільне навчання – це форма диференційованого навчання старшокласників відповідно їх освітніх потреб, зумовлених майбутньою професійною спрямованістю. Це передбачає такий план навчання, за якого, за умов його впровадження, зміст однієї (рідше двох) освітніх галузей розглядається глибше і ширше, ніж змістова частина рівня загальної середньої освіти. Це забезпечується збільшенням у типовому навчальному плані кількості навчальних годин на вивчення груп предметів профільного навчання (спеціальних загальноосвітніх предметів) та введенням у навчальний план додаткових (нових) предметів.

Витрати часу на варіативні частини основного навчального плану.

Спроби розмежувати освіту та професійну освіту в старших школах робилися в минулому, враховуючи освітні потреби, схильності, здібності та інтереси студентів, і хоча є певний досвід, такої системи не існувало. Тому необхідний новий підхід до реалізації диференціації та спеціалізації навчання в старшій школі на основі стандартизації змісту.

Психологи наголошують, що учні відрізняються спочатку за якісним складом здібностей, а лише потім за кількісними характеристиками. Як найважливіший елемент особистісно-орієнтованої освіти саме якісні характеристики особистості необхідно враховувати в науковому обґрунтуванні диференціації.

Запровадження професійного навчання в сучасних умовах вимагає створення системи професійного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах. Ця система визначає профіль навчання, встановлює дидактичні принципи формування його змісту, забезпечує оптимальні умови для навчання старшокласників відповідно їх професійного самовизначення і, перш за все, для розвитку їх технічної організації та реалізації (організаційних форм і методів професійного навчання).

Концепції професійної педагогіки у вищій школі пропонують загальні підходи, багато з яких мають характер структурних інновацій. Відсутність систем профільного навчання в сучасних загальноосвітніх навчальних закладах довела, що зміст сучасної шкільної освіти в теорії та практиці освіти недостатньо адаптований до майбутніх потреб учнів. Актуальним питанням педагогіки залишається пошук конкретної організаційної форми професійної підготовки, яка регулює діяльність суб'єктів освітнього процесу в системі

спеціалізованих загальноосвітніх навчальних закладів, створюючи умови для реалізації її цілей і завдань.

Залежно від типу взаємодії суб'єктів профільного навчання виділяють наступні організаційні форми: внутрішні та зовнішні. Суть кожної розкривається в концепції професійної освіти в середній школі.

Вибір методу професійної підготовки, який буде використовуватися в освіті, визначається, насамперед, його метою, функціями, завданнями та принципами, на яких він базується. Врахування індивідуальних особливостей старшокласників при виборі спеціальних методів навчання полягає в забезпеченні можливості вибору таких методів навчання, які повною мірою гарантують розвиток учнів відповідно їх навчальних здібностей. Також важливо враховувати причини, які спонукали учнів до вибору того чи іншого профілю навчання.

Науковці [10] вважають, що сутність поняття «творча особистість» – це цілісна людська особистість, яка має розвинуті творчі здібності, творчі мотиви та здібності.

Г. Уоллес запропонував розглядати творчість як чотириетапний процес: підготовка, дозрівання (ідея), просвітлення (інсайт) і перевірка [6].

Термін «творча здатність» визначається в психології як «сукупність властивостей особистості, що характеризують ступінь відповідності вимогам того чи іншого виду творчої діяльності та визначають ступінь її ефективності». Це тлумачиться як «щось». [6, с.11]. Творчу особистість Ю. Бабанський [3] розуміє як виявлення внутрішньої оригінальності, індивідуальності, неповторності, таланту, цілісності, недвозначності. На думку вчених, цей тип особистості характеризується креативністю, мотивацією, стійкою і високою спрямованістю на творчу діяльність, проявляється як органічна єдність з високим рівнем творчих здібностей, характеризується прогресивністю, тобто є типом особистості, який може досягати соціальних і особистісних результатів, які мають суспільно важливі наслідки.

В. Моляко [8] наголошує, що творчі можливості – це саме системи, повністю приховані від зовнішнього спостереження. Більш того, творчі потенційні особи можуть мало знати або зовсім не знати про свій власний творчий потенціал. Про справжні творчі здібності людини можна говорити лише на основі виконуваної діяльності та досягнутих результатів.

Вчені (Дж. Гілфорд, П. Торренс, В. Дружинін) [7] у структурі творчих можливостей основним елементом вважали креативність, здатність до творчості. Як правило, здатність до творчості трактується як створення чогось нового та оригінального. Креативність, як особистісна властивість, виявляється в прагненні розв'язувати проблеми новими засобами і способами. Тобто найбільше розкриття творчого потенціалу відбувається в ситуаціях, коли людина намагається використовувати нетипові засоби чи способи

вирішення проблеми.

Для ефективного розвитку творчої індивідуальності учнів у навчально-виховному процесі закладів загальної середньої освіти неодмінною умовою є створення комфортних умов навчання, зокрема: забезпечення повної індивідуалізації навчального процесу, співпрацю між учасниками освітніх просторів, освіти, що сприяє саморозвитку творчих особистостей.

Створення середовища співтворчості та співпраці вчителя і учнів на засадах педагогіки партнерства вважається однією з найважливіших умов у процесі формування творчої особистості учнів. Педагогіка партнерства наголошує на спільному дослідженні, взаємній довірі між викладачами та студентами, глибокій вірі викладачів і студентів в успіх, праві на помилку та праві самостверджуватися шляхом дослідження й успішного подолання викликів. Недарма В. Шомлінський закликав учителів звертатися до учнів «як до однодумців, як до рівних». Цінною для нашого дослідження є думка А. Макаренка про те, що «авторитет визначається не формальною позицією вчителя, а його вченістю, тактовністю, близькістю до колективу учнів і дружніми стосунками з учителем».

Суть педагогіки партнерства полягає в тому, що вчителі, учні та батьки об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними та зацікавленими сторонами, беруть рівноправну участь у навчальному процесі, несуть відповідальність за результати. Це постійне спілкування, обмін та кооперації [4]. Вчителі мають бути наставниками та порадиниками, а родини мають брати участь у навчанні їхньої дитини.

Педагогіка партнерства встановлює демократичну форму співпраці педагогів і дітей. Це не відкидає відмінностей у життєвому досвіді чи знаннях, а передбачає повагу, довіру, доброзичливість, безумовну рівність у праві на взаємні вимоги.

Висновки з даного дослідження. В освітньому просторі сучасних загальноосвітніх навчальних закладів актуальним питанням став розвиток творчої особистості учнів.

Аналіз досліджень науковців психологів та педагогів з проблеми формування творчої особистості студентів показує, що в умовах реформування навчально-виховного процесу оптимальну творчу самореалізацію та самоствердження особистості студентів можна досягти. Було показано, що це можливо забезпечити у співтворчості та співпраці між наставниками та студентами на основі педагогіки партнерства.

Список використаних джерел:

1. Бабанський Ю.К. Оптимізація навчально-виховного процесу: методичні основи. Москва: Педагогіка, 1982. 192 с.
2. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: посібник [для студентів вищих навчальних закладів]. Дрогобич: Коло,

2006. 326 с.
3. Зязюн І. А. Гуманістична стратегія теорії і практики навчального процесу // Рідна школа. 2000. № 8. С. 8-13.
  4. Калошин В.Ф., Гоменюк Д.В., Сушенцева Л.Л. Розвиток творчості учнів: методичний посібник. Харків: Основа, 2008. Вип. 8 (68). 112 с.
  5. Медведєва Н. Виявлення творчого потенціалу. Стратегії реалізації задуму // Психолог. 2006. № 40. С. 12-15.
  6. Моляко В. О. Психологічна теорія творчості // Обдарована дитина. 2004. № 6. С. 2-9.
  7. Сухомлинський В.О. Розумове виховання і освіта підлітка. Київ: Радянська школа, 1977. Т. 3. 670 с.
  8. Творча особистість – головна мета виховання [Електронний ресурс] // Освіта ua : освітній портал. Режим доступу: <http://osvita.ua/school/method/upbring/1476/>
  9. Про освіту: Закон України [Електронний ресурс]: затверджений Верховною Радою України від 13 травня 1999 (в редакції від 28.09.2017, підстава [2145-19](#)). Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/651-14>.
  10. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти "Нова українська школа" на період до 2029 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80>.

УДК [373.5.015.31:331]:373.5091.33-027.22

*Олександр Анатолійович Герасименко,
канд. істор. наук, доцент кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

*Валентин Петрович Бірук,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
014.10. Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ КОНСТРУКТОРСЬКО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ В УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ НА ЗАНЯТТЯХ ТЕХНОЛОГІЙ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ МЕТОДІВ ПРАКТИЧНОЇ РОБОТИ

Постановка проблеми. Україна на шляху до ринкової економіки потребує стрімкого розвитку науки та техніки, впровадження новітніх

технологій та новаторських рішень, щоб створювати конкурентоспроможну продукцію.

Зростаюча складність науки й техніки, виснаження природних ресурсів та екологічні проблеми висувають людству глобальні виклики, які можуть вирішити лише високоінтелектуальні й творчі особистості.

У контексті відновлення економіки, національної культури та самосвідомості народу, розвиток конструкторсько-технологічних здібностей учнів на уроках технології стає надзвичайно актуальною проблемою.

Діяльність вчителя технологій спрямована на розвиток пізнавальних здібностей та технічного мислення сучасних учнів, а також на їх виховання в дусі праці та визначення професійних інтересів за допомогою технологічної підготовки. Ефективне вирішення учнями технологічних, конструкторських та технічних завдань значною мірою залежить від рівня їх знань у цій галузі, вмінь і методичної організації включення таких завдань у процес навчання з подальшим послідовним вирішенням [2, с. 18].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема здібностей знайшла своє відображення в дослідженнях багатьох вчених. Ними вивчалися такі аспекти: природа здібностей (Б.М. Теплов, С.Л. Рубінштейн, В.Д. Шадриков); структура здібностей та їх класифікація (Б.Г. Ананьєв, В.П. Зінченко, Є.С. Ігнат'єв, А.Г. Ковальов, В.А. Крутецький, В.С. Кузін, О.М. Леонтьєв, Б.Г. Мещеряков, К.К. Платонов), взаємозв'язок здібностей, знань, умінь та навичок (Б.Г. Ананьєв, А.Г. Ковальов, В.Н. Мясіщев, Б.М. Теплов); особливості формування та розвитку здібностей (Ю.З. Гільбух, А.Г. Ковальов, Н.П. Лінькова, К.К. Платонов, С.Л. Рубінштейн, Б.М. Теплов), розвиток здібностей у трудовому навчанні та технологіях (В. Борисов, В. Гетта, В. Головня, Я. Матвісів, Л. Оршанський, А. Терещук, Д. Тхоржевський, М. Янцур, В. Яшник та ін.) [1; 3].

Постановка завдання. Проаналізувати й розкрити аспекти конструкторсько-технологічних здібностей та особливості їх розвитку в учнів старших класів на заняттях з предмету «Технології» з використанням методів практичної роботи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стрімкий розвиток технічного оснащення у всіх сферах виробництва та обслуговування обумовлює постійне зростання обсягу знань, необхідних для успішного функціонування в сучасному світі.

Це, у свою чергу, вимагає трансформації освіти, роблячи її ширшою, практичнішою та фундаментальнішою. Така освіта має бути тісно пов'язана з майбутньою професійною діяльністю учнів, готуючи їх до вирішення реальних проблем, з якими вони зіткнуться в житті.

З огляду на ці вимоги, а також на актуальні тенденції розвитку конструкторсько-технологічних здібностей та змісту навчального предмету «Технології», стає очевидною необхідність його суттєвої переорієнтації й оновлення у відповідь на нові освітні реалії та виклики.

Розберемо для початку дефініції понять: «здібності», «конструкторські здібності», «технічні здібності» та «конструкторсько-технічні здібності».

Отже, за М. Янцуром *здібності* – це сукупність індивідуально-психічних якостей особистості, які виражають її готовність до оволодіння певними видами діяльності й до їх успішного виконання та свого вдосконалення в них. Під здібностями розуміють високий рівень інтеграції й генералізації психічних процесів, властивостей, дій та їх систем, що відповідають вимогам діяльності [8, с. 91-94]

Формування та розвиток здібностей значною мірою залежать від зовнішніх умов, навчання, виховання й різноманітних видів діяльності. Особистість активно формує та розвиває свої здібності в процесі набуття та усвідомлення досвіду минулих поколінь [8, с. 91-94].

В науці існує безліч методів класифікації людських здібностей, які ґрунтуються на різних критеріях. Один із поширених підходів полягає у виокремленні здібностей на основі розвитку певних психічних процесів. До таких здібностей належать: сенсомоторні (пов'язані з координацією рухів, сприйняттям простору та часу), перцептивні (відповідають за сприйняття інформації органами чуття), мнемічні (пов'язані з пам'яттю, запам'ятовуванням та відтворенням інформації), імажинативні (дають можливість уявляти, творити образи та фантазувати), мислительні (відповідають за логічне мислення, аналіз, узагальнення та вирішення проблем), комунікативні (пов'язані із здатністю спілкуватися, налагоджувати контакти та співпрацювати з іншими людьми).

Інший підхід до класифікації здібностей ґрунтується на їх предметній спрямованості. Так, виділяють: наукові здібності (математичні, лінгвістичні, гуманітарні тощо), творчі здібності: (музичні, літературні, художні), інженерні здібності (технічні, конструкторські, технологічні).

Окрім того, здібності поділяють на пізнавальні, які, у свою чергу, включають: здібності до набуття знань (навчальність або здатність швидко та легко засвоювати нову інформацію), здібності до перетворення знань (креативність тобто здатність генерувати нові ідеї, знаходити нестандартні рішення проблем), здібності до застосування знань (інтелект та здатність використовувати знання на практиці, вирішувати складні завдання).

Залежно від широти застосування, здібності бувають: загальні (проявляються в різних видах діяльності) та спеціальні (пов'язані з певною сферою діяльності) [1; 5].

Здібності можна розвивати впродовж життя у тому виді діяльності, яким Ви займаєтеся. Наприклад, математичні здібності зазвичай розвиваються у систематичних заняттях математикою, художньо-творчі – у заняттях малюванням, технічно-конструкторські – у процесі конструювання. Здібності формуються на основі анатомо-фізіологічних особливостей людини – задатків, які даються від природи [7].

Конструкторські здібності – це комплекс психічних властивостей особистості, що визначають її схильність до конструювання, проектування, створення нових об'єктів.

До компонентів конструкторських здібностей можна віднести:

- *просторове мислення*: здатність уявляти просторові об'єкти, їх форму, розміри, співвідношення, переміщення у просторі;
- *технічне мислення*: здатність розуміти принципи роботи технічних пристроїв, їх конструкцію, матеріали, з яких вони виготовлені;
- *креативність*: здатність генерувати нові ідеї, знаходити нестандартні рішення проблем;
- *винахідливість*: здатність знаходити способи реалізації нових ідей, використовувати доступні матеріали та інструменти;
- *уява*: здатність уявляти кінцевий результат роботи, передбачати можливі проблеми;
- *увага*: здатність зосереджуватися на деталях, бути наполегливим у роботі;
- *логічне мислення*: здатність аналізувати інформацію, робити висновки, приймати логічні рішення;
- *дрібна моторика*: здатність виконувати точні рухи руками та пальцями.

Конструкторські здібності – це цінна якість, яка може бути корисною в багатьох сферах життя. Люди з розвиненими конструкторськими здібностями зазвичай успішні в технічних професіях, але вони також можуть бути успішними в дизайні, архітектурі, мистецтві та інших сферах, де потрібна творчість та креативність.

Конструкторські здібності проявляються в різних видах діяльності, наприклад: у технічній творчості під час виготовлення саморобних пристроїв, моделей, механізмів; в процесі навчальної діяльності у ході виконання практичних завдань, проектів і дослідів; у повсякденному житті приймаючи участь у вирішенні побутових проблем, ремонті чи благоустрої.

На жаль у науці поняттю «технологічні здібності» було приділено мало уваги, зазвичай дослідники розглядали у більшості поняття «технічні здібності». Наприклад, М. Янцур констатує, що **технічні здібності** – це сукупність особистих якостей та психологічних характеристик, які дають людині схильність до швидкого та легкого засвоєння знань, умінь і навичок у технічній сфері. Завдяки цьому, людина може успішно оволодіти однією чи декількома технічними професіями та досягти значних результатів у цій галузі [8, с. 97].

Враховуючи підходи до формування поняття «технічні здібності» ми пропонуємо власне тлумачення **«технологічних здібностей»** – як комплекс навичок, знань та особистих якостей, які дозволяють людині ефективно використовувати технології для досягнення поставлених перед собою цілей. Ці здібності є важливим фактором особистого успіху в сучасному світі, де технології відіграють провідну роль у повсякденному житті.

На нашу думку до ключових компонентів технологічних здібностей можна віднести:

- *знання*: розуміння принципів роботи технологій, їх можливостей та обмежень;
- *навички*: вміння використовувати різні технологічні інструменти та платформи;
- *ставлення*: позитивне ставлення до технологій та готовність до їх вивчення і використання;
- *критичне мислення*: здатність оцінювати інформацію, отриману з технологічних джерел, та формувати власну думку;
- *творчість*: використання технологій для нових та інноваційних цілей;
- *вирішення проблем*: використання технологій для вирішення проблем та прийняття рішень;
- *спілкування*: ефективне спілкування за допомогою технологій;
- *етика*: відповідальне та етичне використання технологій.

У сучасному світі технологічні здібності стають все більш важливими для успіху в особистому та професійному житті. Люди з розвиненими технологічними здібностями мають більше можливостей для навчання, роботи, спілкування і творчості. Вони також краще підготовлені до того, щоб адаптуватися до змін у технологічному ландшафті.

Згідно думки А. Терещука, конструкторсько-технологічна підготовка учнів має на меті сформувати в них систему політехнічних знань та практичних навичок. Це включає вміння: виконувати вимірвальні, розрахункові, монтажні та технологічні операції; проектувати, конструювати й моделювати нескладні деталі та конструкції; планувати технологічні процеси; Вчений зазначає, що важливим аспектом також є розвиток у дітей: самостійності, техніко-технологічного мислення, інтересу до техніки, здібностей до розв'язання творчих технічних задач [6].

Аналіз Державного стандарту базової середньої освіти (ДСТУ БСО, 2020), шкільних програм технологічної освітньої галузі (Програма навчання технологій, 2017; програма трудового навчання, 2017), а також модельних навчальних програм (2022 р.) рядом науковців свідчить про те, що їх структура, логіка та зміст спрямовані на організацію процесу формування в учнів певної системи розумових і практичних дій. Ці дії необхідні для планування та здійснення їхньої діяльності при розробці творчих навчальних проєктів [4, с. 148].

Отже, *конструкторсько-технологічні здібності* – це комплекс особистих якостей, знань, умінь та навичок, які дають можливість людині: розуміти принципи роботи механізмів, пристроїв, технологічних процесів; конструювати й проектувати нові вироби, прилади, системи; використовувати різні інструменти та матеріали для виготовлення виробів; впроваджувати нові технології у практично-перетворювальній діяльності;

ремонтувати та обслуговувати техніку.

Іншими словами, **конструкторсько-технологічні здібності** – це: здатність до логічного мислення, аналізу та синтезу інформації; просторове мислення та уява; технічна кмітливість та креативність; дрібна моторика та координація рухів; акуратність, відповідальність та працьовитість.

Зовнішні чинники, освіта, виховання та різноманітні види діяльності відіграють ключову роль у формуванні й розквіті конструкторсько-технологічних здібностей людини. Тому, кожна особистість формує і розвиває свої таланти протягом життя, засвоюючи та накопичуючи досвід попередніх поколінь [8, с. 92].

Вважаємо, що для успішного розвитку здібностей учнів важливо організувати їх практичну діяльність з предмету «Технології» у старших класах таким чином, щоб вона відповідала наступним принципам:

1. Творчий характер: Діяльність не повинна бути одноманітною та репродуктивною. Натомість вона має стимулювати до творчості, пошуку нових рішень і самостійного вивчення. Це можна досягти за допомогою проектної роботи, дослідницької діяльності, проблемного навчання тощо.

2. Розвивальне навчання: Важливо використовувати принципи розвивального навчання, яке йде попереду розумового розвитку та веде його за собою. Це дозволяє активувати ті компоненти здібностей, які ще знаходяться у стадії формування. Це можна зробити, пропонуючи учням складні завдання, які потребують нестандартного мислення, аналізу та синтезу інформації.

3. Позитивна мотивація: Діяльність має бути цікавою і захопливою, щоб учні відчували радість від навчання та усвідомлювали його важливість. Це можна досягти за допомогою використання ігрових елементів, змагань, заохочення успіхів, створення атмосфери співпраці та взаємодопомоги в класі.

4. Усвідомлення результатів: Важливо, щоб учень чітко розумів результати своїх дій, бачив свої успіхи, помилки та недоліки, а також об'єктивно оцінював свій прогрес на кожному етапі навчання. Це можна зробити, надаючи учням зворотний зв'язок у формі коментарів, оцінок, самооцінки, портфоліо тощо.

Практичні методи відіграють важливу роль у розвитку конструкторсько-технологічних здібностей учнів. Використання цих методів на основі етапів проектної діяльності дозволяє учням не лише отримувати теоретичні знання, а й застосовувати їх на практиці, розвивати свої навички та вміння, вирішувати реальні проблеми. У сучасній педагогіці до практичних методів навчання відносяться: вправи, лабораторні, практичні, графічні та дослідні роботи.

Пропонуємо систему розвитку конструкторсько-технологічних здібностей з використанням практичних методів, орієнтовану на базові етапи проектної діяльності:

1. Під час організаційно підготовчого етапу учням пропонується провести дослідження зразків аналогів запропонованого виробу, вивчення особливостей орнаментів, технологій виготовлення й конструкційних особливостей типових виробів.
2. У ході конструкторського етапу пропонуємо виконувати графічні роботи з розробки ескізів, креслень, технологічних карток; також використовуватимемо практичні роботи з розробки економічного обґрунтування проекту та міні-маркетингове дослідження.
3. На технологічному етапі учні будуть виконувати практичні роботи на засвоєння вправ з технології оздоблення матеріалу, практичні роботи на виготовлення основи конструкції виробу, практичні роботи на оздоблення і опорядження виробу.
4. Заключний етап включатиме дослідження виконаної роботи за критеріями та порівняння її зі зразками аналогами; практична робота з розробки презентації виробу і проекту.

Висновки з даного дослідження. Розвиток конструкторсько-технологічних здібностей учнів на заняттях з технології є важливою складовою сучасної освіти, цінним активом у сучасному світі. Вони дають можливість людям працювати в цікавих та затребуваних професіях, створювати нові продукти й технології, робити світ кращим.

Важливо зазначити, що запропоновані практичні методи можна використовувати в комплексі, на різних етапах проектної діяльності. Це допоможе учням максимально розвинути свої конструкторсько-технологічні здібності та створити цікаві й корисні проекти.

Список використаних джерел:

1. Бодашко А., Сингаївський Д. Теоретичні основи розвитку творчих здібностей учнів 5-7-х класів в процесі гурткових занять з використанням методів вирішення конструкторських задач. *Проблеми технологічної освіти учнівської молоді*: матеріали Всеукраїнської Інтернет-конференції (12.03.2020 р.) / упорядники: М.С. Янцур, О.А. Герасименко. Рівне: РДГУ, 2020. С. 3-6.
2. Борисов В.В. Формування конструкторсько-технологічних знань і вмінь учнів на уроках трудового навчання. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи: збірник наукових праць. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. Вип. 34. С. 17-22.
3. Мамус Г.М. Розвиток технічних здібностей майбутніх вчителів трудового навчання у процесі конструювання та моделювання швейних виробів (методичний аспект). Київ. 2001.
4. Оршанський Л., Матвісів Я., Ясеницький В., Урсу В. Моделювання процесу формування конструкторсько-технологічної компетенції вчителів технологій. *Український Педагогічний журнал*, 2023. Ч. 2 (Чер. 2023). С. 147-155.

5. Основи загальної психології: навч. посібник: у 2-х т. / укладачі: О.В. Полозенко, Л.М. Омельченко, С.В. Яшник, В.І. Свистун, В.І. Стахневич, І.А. Мартинюк, Л.М. Жуковська. Київ: НУБіП, 2009. Т. II. 257 с.
6. Терещук А.І. Технологічна підготовка учнів старшої школи: теорія і методика: монографія. Умань: ФОП Жовтий О.О., 2013. 288 с.
7. Що я знаю про здібності? Кіровоградський обласний центр зайнятості. URL: <https://kid.dcz.gov.ua/publikaciya/shcho-ya-znayu-pro-zdibnosti>
8. Янцур М.С. Основи теорії технологічної освіти: навч. посіб.: курс лекцій: для студ. напряму підготовки «Технологічна освіта» та спеціальності «Середня освіта. Трудове навчання та технології». Рівне: РВВ РДГУ, 2018. 508 с.

УДК [378.016:745.51]:694.6/7

*Олександр Анатолійович Герасименко,
канд. істор. наук, доцент кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій,
Рівненського державного гуманітарного університету
(м. Рівне, Україна)*

РЕАЛІЗАЦІЯ ТА ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕХНОЛОГІЇ ДЕКОРУВАННЯ ДЕРЕВИНИ» ДЛЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Постановка проблеми. У сучасних умовах науково-технічного прогресу, розвитку виробництва та ринкової економіки, відзначається зростання потреби в висококваліфікованих фахівцях, які були б здатні конкурувати та адаптуватися на ринку праці. Це вимагає розробки нових методик навчання, спрямованих на підготовку майбутніх спеціалістів у всіх галузях, у тому числі й учителів трудового навчання та технологій.

Процес залучення майбутніх вчителів трудового навчання до вивчення українських народних промислів та оволодіння технологіями декоративного мистецтва не лише збагачує їх знаннями і навичками, але й сприяє формуванню в них стійкої потреби у творчій діяльності, що є ключовим чинником їх професійного успіху [5, с. 255].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам вдосконалення змісту підготовки молоді до опанування традиційними декоративними технологіями обробки деревини, їх відродження та сучасної інтерпретації присвячено широкий пласт наукових, методичних та навчальних доробок: А. Афанасьєва, П. Андріюка, С. Антоновича, І. Білевича, О. Гервас, Д. Глушак, О. Гулей, Р. Захарчук-Чугай, Т. Кари-Васильєвої, К. Касьяна, М. Курача, В. Мельник, Р. Монько, Л. Оршанського, В. Потапкіна, Й. Приймака, М. Станкевича, Б. Тимківа, В. Титаренко, А. Терещука, Д. Тхоржевського, В. Хорунжого та ін.

Постановка завдання. В контексті масштабних реформ вищої освіти,

спрямованих на відповідність потребам сучасного інформаційного суспільства, виникає нагальна потреба в оновленні змісту та пошуку нових методів, форм і технологій навчання. У цій роботі ми пропонуємо власне бачення модернізації дисципліни «Технології декорування деревини» в процесі підготовки майбутніх вчителів трудового навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вчитель трудового навчання та технологій, безсумнівно, відіграє ключову роль у вихованні в учнівської молоді поваги та любові до народної творчості. Саме під час практичних занять з виготовлення та оздоблення ужиткових виробів у стилі українських народних мотивів учні отримують безцінний досвід та формують стійке позитивне ставлення до культурної спадщини нашого народу. Тому, на нашу думку, засвоєння змісту цієї дисципліни є надзвичайно важливим складником освітнього процесу.

Дисципліна «Технології декорування деревини» входить у вибірковий компонент «Освітньо-професійної програми спеціальності «Середня освіта (Трудове навчання та технології)» Рівненського державного гуманітарного університету [4].

Метою викладання навчальної дисципліни «Технології декорування деревини» є – сформувати творчо активну особистість вчителя, яка відзначається досить високим рівнем технологічної культури, володіє системою знань, умінь та навичок, необхідних для викладання дисциплін технологічного напрямку.

Основними *завданнями* вивчення дисципліни є:

- розкриття змісту технологій декорування деревини в структурі творчої перетворювальної діяльності;
- визначення суті, змісту методів і засобів композиційного формоутворення у процесі проектування виробів з деревини та розробки орнаментів;
- виробити та удосконалити навички з проектування й виготовлення декорованих виробів з деревини;
- розкриття історичних етапів розвитку технік декорування деревини;
- розкриття змісту і особливостей технік та технологічних прийомів декорування деревини;
- оволодіння майбутніми вчителями технологій вміннями виконувати декорування деревини.

Навчальна програма дисципліни «Технології декорування деревини» складається з двох навчальних та одного змістового модулів. Змістовий модуль, поділений на сім тематичних блоків, охоплює широкий спектр питань, пов'язаних з вивченням композиційних мотивів та орнаментів й декоруванням виробів з деревини у техніках розпису та різьблення.

Тема 1. Історіографія художньої обробки матеріалів та композиція.

Теоретичні та техніко-технологічні відомості. Тенденції й закономірності розвитку та виникнення художніх промислів України. Народна творчість – одна із форм суспільної свідомості й суспільної

діяльності. Види художніх промислів. Етапи розвитку українських художніх промислів та основні їх форми. Морфологія видів художньої практики.

Основне поняття і суть терміну «композиція», його етимологія. Що вивчає композиція. Методологія композиції. Найважливіші методологічні принципи теорії композиції: мімесіс, символізм, структуралізм, функціоналізм. Головні закони. Композиційні прийоми. Закони виразності. Семантичні засоби.

Вправи і лабораторно-практичні роботи. Аналіз структури і змісту основних навчальних та методичних посібників з художньої обробки матеріалів. Виконати реферативний аналіз одного з видів художньої обробки.

Розробка ескізів на створення композиції та орнаментів. Аналіз ескізної частини та вибір найбільш вдалої. Виконання композицій та орнаментів.

Орієнтовний перелік виробів. Орнаментальні композиції геометричного, рослинного та зооморфного типів.

Тема 2. Художня обробка деревини. Розробка проекту виробу з використанням художньої обробки та оздоблення.

Теоретичні та техніко-технологічні відомості. Історіографія розвитку деревообробництва. Види та техніки художнього оздоблення деревини. Інструменти, матеріали та технічні засоби, що застосовують для художньої обробки деревини. Типологія виробів.

Зміст і структура проектно-технологічної діяльності на заняттях з практикуму в навчальних майстернях. Особливості планування проектно-технологічної діяльності з художньої обробки деревини. Поняття про технологічну документацію. Ергономіка навчальних майстерень з художньої обробки деревини.

Вправи і лабораторно-практичні роботи. Виготовлення та підбір пензлів і фарб для розпису по дереву. Виготовлення інструменту. Аналіз матеріалів, які використовують різьбярі. Вправи із загострення і правки інструментів. Заготовка й підбір деревини та інших необхідних пиломатеріалів.

Провести дизайн-аналіз аналогів виробів запропонованих викладачем. Колективно визначити критерії для аналізу виробу, запропонованого викладачем (записати їх у вигляді списку), та провести його аналіз. Висунення ідей з розробки проекту виробу. Оцінка ідей за розробленими критеріями, вибір найбільш вдалої; визначення необхідної технологічної документації для виготовлення виробу з деревини з використанням художньої обробки та оздоблення.

Орієнтовний перелік виробів. Різці різних типів і видів, стамески, киянки, мантачки.

Тема 3. Проектування й оздоблення виробів розписом по дереву.

Техніко-технологічні відомості. Історіографія та види розписів. Техніки петриківського розпису. Декоративний розпис виробів з дерева.

Вправи і лабораторно-практичні роботи. Виконання вправ на папері: а) малювання простих орнаментів, що складаються з основних елементів

петриківського розпису: «хвильки», «зернинки», «цибульки» та інше; виконання бігунців, фриз; б) виготовлення трафарету, друкування орнаментів за трафаретом.

Виконання ескізу на виріб в техніці розпису по дереву. Виготовлення виробу та оздоблення його розписом згідно затвердженого ескізу.

Робота над індивідуальним творчим проектом.

Орієнтовний перелік виробів. Лінійки, указки, кухонні дошки, декоративні панно та ін.

Тема 4. Проектування орнаментальних мотивів й технологія виконання контурного різьблення.

Техніко-технологічні відомості. Види та техніки різьблення. Технологія прийоми та специфіка виконання контурної різьби (контурного гравіювання) по тонованій деревині. Ознайомлення з виробами, оздобленими контурним різьбленням, найбільш уживаними матеріалами для їх виготовлення та інструментарієм.

Варіанти рішення композицій. Характер підготовки орнаменту залежно від інструменту (штихель, косий ніж, півкруглі стамески) й характеру дерев'яної поверхні (природного кольору або тонованої).

Вправи і лабораторно-практичні роботи. Композиції рослинного й геометричного характеру. Підготовка струганої основи за розмірами зразка. Робота над підготовкою орнаменту. Підготовка інструменту. Підготовка матеріалу до виконання елементів контурної різьби. Виконання прийомів тонування поверхні матеріалу. Виконання прийомів елементів контурної різьби (за зразками): «точка», «пряма лінія», «соломка», «кривулька», «трикутники», «меандр», «овал», «коло», «спіраль». Прийоми оздоблення контурної різьби лаками та іншими захисними речовинами та матеріалами.

Робота над індивідуальним творчим проектом.

Орієнтовний перелік виробів. Дощечки оздоблені технікою контурного різьблення (навчальні вправи).

Тема 5. Проектування орнаментальних мотивів й технологія виконання геометричного різьблення.

Техніко-технологічні відомості. Технологія прийоми та специфіка виконання геометричного різьблення. Різновиди геометричного різьблення. Ознайомлення з виробами оздобленими геометричним різьбленням, найбільш уживаними матеріалами для їх виготовлення та інструментарієм.

Варіанти рішення композицій. Характер підготовки орнаменту та специфіка нанесення на виріб.

Вправи і лабораторно-практичні роботи. Композиції рослинного й геометричного характеру. Підготовка струганої основи за розмірами зразка. Робота над підготовкою орнаменту. Підготовка інструменту. Підготовка матеріалу до виконання елементів геометричної різьби. Підготовка поверхні матеріалу. Нанесення орнаменту. Виконання прийомів елементів

геометричної різьби (за зразками). Прийоми оздоблення геометричної різьби лаками та іншими захисними речовинами й матеріалами.

Робота над індивідуальним творчим проектом.

Орієнтовний перелік виробів. Дощечки, оздоблені технікою геометричного різьблення (навчальні вправи).

Тема 6. Проектування орнаментальних мотивів й технологія виконання «абрамцево-кудринського» різьблення.

Техніко-технологічні відомості. Технологія прийому та специфіка виконання «абрамцево-кудринського» різьблення. Ознайомлення з виробами оздобленими «абрамцево-кудринським» різьбленням, найбільш уживаними матеріалами для їх виготовлення та інструментарієм.

Варіанти рішення композицій. Характер підготовки орнаменту та специфіка нанесення на виріб.

Вправи і лабораторно-практичні роботи. Композиції рослинного, зооморфного та комбінованого характеру. Підготовка струганої основи за розмірами зразка. Робота над підготовкою орнаменту. Підготовка інструменту. Підготовка матеріалу до виконання елементів «абрамцево-кудринської» різьби. Підготовка поверхні матеріалу. Нанесення орнаменту. Виконання прийомів елементів «абрамцево-кудринської» різьби (за зразками). Прийоми оздоблення «абрамцево-кудринської» різьби різними декоративними та захисними речовинами й матеріалами.

Робота над індивідуальним творчим проектом.

Орієнтовний перелік виробів. Дощечки оздоблені технікою «абрамцево-кудринського» різьблення (навчальні вправи).

Тема 7. Проектування та виготовлення виробу з використанням площинних технік обробки та оздоблення деревини.

Техніко-технологічні відомості. Функціональне призначення предмету побуту і його зв'язок з декором. Вияв декоративних властивостей матеріалу в трактовці образів. Вид оздоблення і його залежність від утилітарного використання виробу.

Вправи і лабораторно-практичні роботи. Виконання проекту (ескізна частина, креслення, технологічний опис виготовлення). Виготовлення (столярним або токарним способом) основи предмету згідно проекту і виконання орнаменту (обробка готового виробу виконується в залежності від вибраного виду оздоблення – геометричної, контурної, «абрамцево-кудринської» різьби чи розпису).

Орієнтовний перелік виробів. Посуд: миски, діжки, тарілки, ложки, чашки, чарки, салатівки, мірки, коновки, двійнята, сільнички, ковші (коряки), кубки та ін.; бондарні вироби: барильця, баклагі, бочки, діжки, дійниці, рахви, коновки, кухлі та ін.; знаряддя праці, предмети господарського призначення: щітки, гребені, кружелі, веретена, човники, рублі, праники, різьбленні кісся та ін.; транспортні засоби і предмети упряжі: вози, сани, хомути, ярма, притки, сідла та

ін; культові та обрядові предмети: ікони, хрести, патериці, свічники, скарбнички; музичні народні інструменти: скрипка, кобза, ліра, бандура, цимбали та ін; прикраси й особисті речі: натільні хрестики, вервечки, гребінці, гудзики, жіночі прикраси, палиці, люльки, мундштуки, тютюнярки, сигаретниці та ін.; дитячі іграшки й «мороки»: катальця, свищики, тріскачки, човники, візочки, санчата, знаряддя праці і т. ін.

Самостійна та індивідуальна робота студентів виконується в позааудиторний час і полягає в підготовці до лабораторно-практичних занять та розробці власного творчого проекту виробу з деревини з використанням площинних технік художньої обробки й оздоблення.

В процесі вивчення дисципліни студенти повинні виконати індивідуальне навчально-дослідне завдання (далі ІНДЗ) у вигляді проекту виробу з деревини.

Мета ІНДЗ – самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студента з навчального курсу та розвиток навичок самостійної роботи.

Зміст ІНДЗ – це завершена теоретико-практична робота в межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь і навичок, одержаних під час лекційних, семінарських, практичних та лабораторних занять, охоплює декілька тем або зміст навчального курсу в цілому.

Під час роботи студентів над власним проектом (ІНДЗ) викладачу відводиться роль консультанта та критичного оцінювача. На виконання ІНДЗ заплановано 20 годин самостійної роботи.

Індивідуальні навчально-дослідні завдання мають виконуватись студентами за відповідними вказівками, які розробляються викладачами кафедри і доводяться до відома студентів на початку вивчення кожного навчального модуля [1; 2; 3].

Проекти студенти можуть розробляти індивідуально, у складі груп-бригад або колективно цілою групою або підгрупою з розподілом певних частин проекту (технічна, технологічна, економічна, маркетингова). Після завершення проекту здійснюється його захист у формі організації творчої виставки або студентської наукової конференції, демонстрації виробів та ін.

Під час виконання ІНДЗ ми прищеплюватимемо студентам звичку планувати свою роботу, підбирати необхідні пристрої й інструменти, раціонально організувати робоче місце, тощо. Для розвитку творчих здібностей студентів доцільно, щоб вони займались проектно-технологічною діяльністю котра включатиме процеси: аналізу та пошуку творчих рішень; розв'язку технічних, технологічних, економічних та маркетингових задач, розробки конструкції виробів; вдосконалення практичних навичок з виготовлення та оздоблення декоративних виробів; знайомством з сучасними досягненнями техніки та технології. Важливо навчити студентів самостійно розробляти проекти,

виконувати технологічну документацію та виготовляти вироби.

Висновки з даного дослідження. Вивчення дисципліни «Технології декорування деревини» дає майбутнім фахівцям ґрунтовні теоретичні знання та практичні навички, необхідні для успішної роботи в галузі проектування, конструювання й дизайну виробів з деревини. Ці знання та вміння дозволяють їм ефективно вирішувати професійні завдання, розробляти доцільні практичні рішення та демонструвати високий рівень професіоналізму.

Список використаних джерел:

1. Герасименко О.А. Практикум з художньої обробки матеріалів: навчальний посібник: для студентів напряму підготовки 6.010103 «Технологічна освіта (технічна праця)». Рівне: РДГУ, 2015. 120 с.
2. Герасименко О.А., Янцур М.С. Творчий проєкт учнів основної школи в трудовому навчанні. Трудова підготовка в закладах освіти. 2011. №7-8. С. 5-15.
3. Індивідуальне навчально-дослідне завдання з навчальних модулів «Комплексні роботи з художньої обробки деревини» та «Комплексні роботи з художньої обробки виробів різних матеріалів» дисципліни: «Практикум в навчальних майстернях з художньою обробкою матеріалів». Методичні рекомендації для студентів спеціальності 6.010103 «Технологічна освіта. (Технічна праця)» / автор-укл. О. А. Герасименко. Рівне: РДГУ, 2008. 39 с.
4. Симонович Н.В., Лісова С.В., Фещук Ю.В., Освітньо-професійна програма першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014.10 «Середня освіта (Трудове навчання та технології)» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка». Рівне: 2023 рік. URL: https://www.rshu.edu.ua/images/osvitni_programi/2023/osv_prog_bak_014_so_tntt_2023.pdf
5. Титаренко В. Українські народні ремесла в художньо-естетичній підготовці майбутніх учителів трудового навчання. Збірник наукових праць Уманського держ. пед. ун-ту ім. Павла Тичини. Умань, 2010. Ч. 3. С. 255-264.

УДК[377.016:745.51]:694.6/7

*Олександр Анатолійович Герасименко,
канд. істор. наук, доцент кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

*Василь Іванович Овдійчук,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
014.10. Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНИХ ЗНАТЬ І ВМІНЬ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ ЗА ПРОФЕСІЄЮ «СТОЛЯР БУДІВЕЛЬНИЙ»

Постановка проблеми. Педагогічна інноватика невпинно прагне до пошуку та впровадження новітніх, максимально результативних методів навчання й виховання, що мають за мету формування особистості, здатної творчо мислити, гнучко адаптуватися до мінливих умов, аналізувати та долати будь-які перешкоди, а також приймати самостійні рішення [6]. Завдяки інноваціям можлива модернізація освітніх дидактичних моделей, змісту освіти, освітніх технологій, методів, форм та засобів навчання й виховання, а також методів розвитку особистості, педагогічних прийомів та систем управління й забезпечення діяльності закладів професійно-технічної освіти (далі ЗПТО) [1; 7]. Сучасні реалії ринку праці диктують нові вимоги до рівня професійної підготовки учнів закладів технічної освіти (ЗТНО). На перший план виходить формування творчої, активної, відповідальної та самостійної особистості майбутнього кваліфікованого робітника, здатного конкурувати на сучасному ринку праці. На жаль, інноваційні процеси в роботі освітніх закладів зачасти мають стихійний характер, що стримує розвиток нових, прогресивних методів навчання та виховання [10].

Вчителі постійно шукають нові ідеї, технології, методики навчання й виховання, щоб зробити процес навчання максимально ефективним. Їх метою є залучення учнів до активної участі, з використанням їх власного досвіду та створюючи на уроках проблемні ситуації. Це робить навчання інтерактивним, стимулює учнів до глибокого аналізу матеріалу й розгляду різних точок зору. Викладачі ретельно обирають теми для обговорення, які є актуальними та цікавими для учнів, пов'язані з їхнім реальним життям та викликають позитивні емоції [1; 8].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням визначення, пояснення сутності інтерактивних технологій та використання їх у навчально-виховному процесі займалися такі дослідники як К. Баханов, В. Біда, П. Волошина, І. Зимня, Н. Каліцька, М. Картель, Г. Коберник, П. Матвієнко, О. Пехота, Л. Пироженко, О. Пометун, Л. Ронко, І. Шевчук та інші. Проблеми формування декоративно-прикладної культури у ЗТНО у своїх наукових дослідженнях приділяли увагу: В. Радкевич, М. Крижановський, О. Фурман, Л. Сліпчишин, М. Копчалюк та ін. Теоретичні й методологічні аспекти формування професійної культури в період підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності розглядаються в працях Р. Гуревича, С. Шевчук, Т. Десятова, В. Ковальчук, Н. Морєва, Н. Нікітіна, О. Железнякова, М. Петухова, В. Скауна, С. Багишева, М. Янчура та ін.

Постановка завдання. Проаналізувати зміст декоративно-прикладних знань і вмінь учнів закладів професійно-технічної освіти за професією

«Столяр будівельний» та окреслити особливості їх формування під час вивчення предмету «Технологія столярних робіт».

Виклад основного матеріалу дослідження. Виконання будь-якої дії, чи то праця, навчання, чи гра, потребує володіння відповідними знаннями. Знання, як результат пізнання, – це свідомо сприйняті, систематизовані, перевірені практикою та закріплені в пам'яті уявлення, поняття й судження учнів про предмети і явища дійсності, закони природи і суспільства, способи діяльності. Формування цих знань є результатом цілеспрямованого педагогічного процесу, життєвого та виробничого досвіду, а також самоосвіти [9].

Різні види діяльності потребують відповідних знань, від побутових до глибоко наукових. Цікаво, що навчальна діяльність не лише використовує, а й «виробляє» знання. Тому знання можна розглядати як необхідну умову для здійснення будь-якої діяльності, або ж як її складову частину – дію [9].

Знання – це лише основа, адже вони не гарантують вміння виконувати певну діяльність. Наприклад, можна знати принципи роботи верстата, але не вміти його налаштувати, чи знати правила водіння, але не вміти керувати автомобілем. Справжні вміння здобуваються лише на практиці, шляхом застосування знань та набуття досвіду [9].

Так, В. Скакун констатує, що трудові вміння – це комплекс знань, навичок і якостей, які дають учням можливість свідомо й правильно виконувати трудові дії. Вони включають в себе здатність підбирати та застосовувати найбільш доцільні у визначених умовах способи й засоби діяльності, і, завдяки цьому, досягати позитивних результатів у праці.

На думку вченого, знання є не лише необхідною умовою для здійснення будь-якої діяльності, але й проявляються в ній. Лише через використання знань та їх включення до певної діяльності можна зробити висновок про їхню наявність. Водночас, у процесі діяльності, в тому числі трудової і професійної, знання постійно вдосконалюються, поглиблюються, конкретизуються та розширюються [9].

Вміння, як і способи діяльності, з якими вони пов'язані, можна поділити на практичні та інтелектуальні. До практичних вмінь належать такі дії, як складання схеми, налаштування приладу, обробка деталі на верстаті. Інтелектуальні ж вміння включають виконання розрахунків, конструювання, розробку технології обробки та вирішення задач.

Рівень володіння вмінням може варіюватися від початкового до досконалого, проявляючись на різних стадіях. Проте, вміння завжди контролюється свідомістю. Однак людина не усвідомлює практично всі елементи виконання, регулювання та контролю своїх дій. Окремі прийоми, способи та операції, що входять до складу діяльності, внаслідок багаторазових повторень автоматизуються, не потребуючи прямого контролю з боку свідомості, і стають навичками [9].

Декоративно-прикладне мистецтво – це особлива грань творчої

діяльності, де естетика поєднується з практичністю. Твори цього мистецтва не лише тішать око, але й мають практичне застосування. Слово «декорувати» означає «прикрашати», а «прикладне» підкреслює, що ці речі не просто гарні, а й служать людям у повсякденному житті.

Декоративно-прикладне мистецтво має чітку мету: зробити світ навколо людини гарнішим, приємнішим для життя. Краса предметів прикладного мистецтва ґрунтується на їх декоративності, яка слугує єдиним засобом вираження художнього змісту та образності.

Різноманіття декоративно-прикладної діяльності обумовлене його поділом на жанри. Так жанри у деревообробній галузі визначаються за призначенням предмета (меблі, посуд, засоби пересування, іграшки, знаряддя праці тощо), за технікою виконання (тесання, точення, свердління, гнуття і т. ін.), за технікою оздоблення (різьблення, випалювання, розпис, фарбування, тонування, лакування і т. ін.) та за матеріалом, з якого виготовлений предмет [4].

Декоративно-прикладна діяльність відіграє важливу роль у формуванні особистості дитини. Вона не лише виховує естетичний смак, а й розвиває уяву, стимулює творчу активність. Кожен вид мистецтва має свої правила, свої закони, за якими воно «живе». Декоративне мистецтво не є винятком. Правильність форм тут знаходить своє оригінальне вираження. Велику увагу приділяється стилізації природних мотивів, ритмічному поєднанню елементів. Творець, спираючись на власні асоціації, створює цілісний образ, який підкреслює особливості виробу та його матеріалу.

Отже, декоративно-прикладна діяльність – це невід’ємна частина нашого життя, хоча іноді ми просто не звертаємо на неї уваги. Плоди цієї діяльності оточують нас з раннього дитинства, втілюючи мистецькі й технологічні традиції культури свого етносу та інших народів [3].

Декоративно-прикладна діяльність вирізняється трьома ключовими рисами: конструктивністю, декоративністю та орнаментальністю виробів. Саме ці риси, на думку багатьох дослідників, роблять вироби, виконані у різних технологічних підвидах та жанрах, справжнім продуктом естетичної діяльності майстра [5].

Для того, аби розкрити декоративно-прикладні знання та уміння визначимо їх сутність окремо. В науці існує досить широкий спектр змістовного наповнення понять: знання і вміння, у своїй роботі ми використовуємо їх означення за М. Янцуром, котрий вважав, що:

- «Знання – це система понять про предмети і явища, які засвоєні в результаті сприйняття, аналітико-синтетичного мислення, запам’ятовування і практичної діяльності. Знання – це результат процесу пізнання дійсності, адекватне її відображення у свідомості людини у вигляді уявлень, понять, суджень, теорій. Знання – це, також, розуміння, збереження в пам’яті відповідної інформації та її відтворення»;

- «Вміння – це здатність людини продуктивно, з належною якістю і у відповідний час виконувати певну діяльність чи дії у визначених, як правило нових, умовах. Будь-яке вміння включає в себе уявлення, поняття, знання, навички концентрації, розподілу і переключення уваги, навички сприйняття, мислення, самоконтролю і регуляції процесу діяльності» [11].

Пропонуємо узагальнену характеристику декоративно-прикладних знань та вмінь, котра впливає після детального аналізу шкільних програм.

- Декоративно-прикладні знання: знання з історії та регіональних особливостей декоративно-прикладного мистецтва; знання основних видів та жанрів декоративного мистецтва; володіння термінологією декоративно-прикладного мистецтва; знання основних принципів композиції та її складових частин, що лежать в основі зображувальної грамоти багатьох видів декоративно-прикладної діяльності.
- Декоративно-прикладні вміння: вміння орієнтуватися в кожному з видів декоративно-прикладного мистецтва; вміння розрізняти елементи та стилі декоративних орнаментів; вміння виконувати орнаменти та декоративні композиції виробів; вміння застосовувати різні види декоративних технік у процесі обробки матеріалів; вміння аналізувати твори сучасного мистецтва і використовувати культурну спадщину в декоративно-прикладній діяльності; вміння актуалізувати творчий потенціал та розвивати творчу самореалізацію в різних видах декоративного мистецтва та дизайну.

Однак, на нашу думку, ці визначення більш підходять професіям декоративно-ужиткового напрямку.

Зважаючи на це, було вирішено сформулювати визначення декоративно-прикладних знань та умінь, якими повинні володіти майбутні столяри будівельні при вивченні дисциплін професійно-теоретичної підготовки.

- Декоративно-прикладні знання для професії «Столяр будівельний» включають: історію та регіональні особливості декоративно-прикладних видів опорядження та оздоблення столярних виробів; основні та сучасні види опорядження та декорування; термінологію у сфері опорядження та декорування; технології підготовки поверхонь до опорядження і декорування; техніки, технології та технологічні процеси опорядження й декорування прикладних столярних виробів; інструменти, пристосіблення, пристрої, обладнання та матеріали, що застосовуються у технологіях опорядження та оздоблення прикладних столярних виробів.
- Декоративно-прикладні вміння для професії «Столяр будівельний» включають: вміння орієнтуватися в кожному з видів опорядження і декорування виробів з деревини; вміння розрізняти технології та стилі опоряджень і декорувань; вміння виявляти дефекти опоряджень і декору; вміння обґрунтовувати доцільність застосування технологій опорядження

та оздоблення в залежності від прикладного виробу та умов його експлуатації; вміння аналізувати та розробляти технологічні процеси та технології опорядження і декорування; вміння підбирати інструменти, пристосування, пристрої, обладнання та матеріали під відповідні умови та технології опорядження і декорування.

Підготовка кваліфікованих робітників нового рівня потребує модернізації навчального процесу з використанням інноваційних методів навчання.

З огляду на сучасні освітні потреби, інтерактивні технології навчання стають все більш актуальними. Вони сприяють розвитку соціокультурної компетентності, навичок критичного мислення та діалогового спілкування учнів ЗПТО, розширюють їхні можливості у сприйнятті, аналізі та застосуванні інформації, а також слугують базою для формування умінь і навичок, необхідних у майбутній професійній діяльності [2, с. 90].

Методику формування декоративно-прикладних знань і умінь в учнів ЗПТО за професією «Столяр будівельний» з використанням інтерактивних технологій доцільно реалізувати під час вивчення теми 9: «Опорядження простих столярних виробів» предмету професійно-технічної підготовки «Технологія столярних робіт». Саме під час опанування цієї теми в учнів формуються кваліфікаційні декоративно-прикладні знання та вміння щодо технологій опорядження та оздоблення столярних виробів, виражених у вигляді технологічних операцій. Тут розкриваються технологічні операції, необхідні для оздоблення продуктів праці.

У своїй методиці ми пропонуємо використати наступні інтерактивні методи (технології): інтерактивні технології кооперативного навчання (робота в парах під час вирішення кросворду, робота в малих групах з використанням міні-тренінгів); інтерактивні технології колективно-групового навчання (велике коло, мікрофон, пилка, обговорення навчальних відеофільмів); технології ситуативного моделювання (дидактичні ігри: «Доміно», «Брейн-ринг»); технології опрацювання дискусійних питань (евристична бесіда; тематична дискусія). Залежно від теми до кожного заняття будуть підбиратись різні інтерактивні методи.

Також у своїй методиці ми застосуємо й інші групи методів: словесні, наочні, практичні, які також спрямовані на передачу і засвоєння учнями знань та формування умінь і навичок.

Словесні методи навчання, які ми будемо застосовувати у своїй методиці, це: пояснення, розповідь, інструктаж, самостійна робота з картами-завданнями. Головна їх особливість у тому, що інформація подається учням через слово вчителя, а її сприйняття здійснюється під час її слухання. Усе різноманіття словесних методів іноді зводять до двох методів: евристичного (запитального) – бесіда; та акроматичного (викладального) – пояснення, розповідь, лекція, інструктаж, робота з підручником.

Також, у своїй методиці ми застосуємо практичні методи навчання: тренувальні вправи, практичні роботи з розробки технологічних процесів опорядження. Їх використовують для безпосереднього пізнання дійсності, поглиблення знань, формування вмінь і навичок. До них належать: вправи, лабораторні, практичні, графічні й дослідні роботи.

Для контролю і самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності використаємо методи: усного опитування, спостереження, практичної контрольної перевірки, тести.

Висновок з даного дослідження. У ході цього дослідження було визначено роль декоративно-прикладної діяльності у технологічному процесі при виготовленні виробів, окреслені її ключові риси: конструктивність, декоративність та орнаментальність; розкрито зміст декоративно-прикладних знань та умінь в учнів ЗПТО за професією «Столяр будівельний»; розкрито особливості формування декоративно-прикладних знань та умінь учнів при вивченні предмету професійно-технічної підготовки «Технологія столярних робіт» з використанням інтерактивних методів навчання.

Плануємо у наступних доробках детально розкрити методику формування декоративно-прикладних знань та умінь з використанням інтерактивних технологій при вивченні теми «Опорядження простих столярних виробів» предмету професійно-технічної підготовки «Технологія столярних робіт» професії «Столяр будівельний».

Список використаних джерел:

1. Гаврилюк О.О. Спрямування освітніх інноваційних процесів на модернізацію професійного навчання. *Педагог професійної школи: методичний посібник (21 вересня 2009 р.)* / за заг. ред. Т.М. Герлянд. Київ: ІПТО НАПН України, 2009. Вип. 1. С. 21-31.
2. Дахновська Н.П. Використання інтерактивних методів навчання у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників. *Педагог професійної школи: методичний посібник* / за заг. ред. Т.М. Герлянд. Київ: ІПТО АПН України, 2009. Вип. 1. С. 90-95.
3. Декоративно-прикладне мистецтво. URL: <http://estetica.etica.in.ua/dekorativno-prikladne-mistetstvo/>
4. Декоративно-ужиткове мистецтво. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Декоративно-ужиткове_мистецтво
5. Загальнотехнічні дисципліни в контексті підготовки майбутніх спеціалістів. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/9662/1/M_Ladonenko_DZ_DPM_UK_RNP.pdf
6. Оршанський Л.В., Сидоренко В.К. Професійна педагогіка: Навчальний посібник для студентів спеціальності «Професійне навчання». Київ, 2006. 360 с.

7. Паржницький В.В. Інноваційні педагогічні технології та шляхи впровадження їх у навчальний процес ПТНЗ. Професійно-технічна освіта: інноваційний досвід, перспективи: науково-методичний збірник / упорядник Н.І. Бугай. Вип. 1. Київ, 2005. 236 с.
8. Селізар В. М. Впровадження в навчально-виховний процес ПТНЗ інноваційних технологій. *Педагог професійної школи: методичний посібник* / за заг. ред. Т.М. Герлянд. Київ: ІІТО НАПН України, 2009. Вип. 1. С. 73-81.
9. Скакун В.О., Янцур М.С. Методика викладання загальнотехнічних і спеціальних дисциплін у закладах професійно-технічної освіти: навчальний посібник: курс лекцій: для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності «Середня освіта. Трудове навчання та технології». Переклад і наукова редакція М.С. Янцура. Рівне: РДГУ, 2020. 272 с.
10. Слатвінська О. Дидактичні засади щодо використання Case study технологій у профтехосвіті. URL: http://library.udpu.org.ua/library_files/zbirnuk_nayk_praz/2012/2012_2_38.pdf.
11. Янцур М.С. Основи теорії технологічної освіти: навчальний посібник: курс лекцій: для студентів напряму підготовки «Технологічна освіта» та спеціальності «Середня освіта. Трудове навчання та технології». Рівне: РВВ РДГУ, 2018. 508 с.

УДК 373.5.015.31:331

*Олександр Анатолійович Герасименко,
канд. істор. наук, доцент кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

*Михайло Анатолійович Одинець,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
014.10. Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ В УЧНІВ 10 КЛАСІВ НА УРОКАХ З ТЕХНОЛОГІЙ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ОПОРНИХ СХЕМ

Постановка проблеми. У сучасному світі, де панує динамізм та постійні зміни, проблема творчості набуває особливої ваги. Саме креативні люди, здатні генерувати нові ідеї та нестандартні рішення, стають рушійною силою прогресу в усіх сферах життя.

Питання розвитку та реалізації здібностей учнів залишається одним із найактуальніших у сучасній освіті. Незважаючи на декларовану увагу до цієї проблеми, реальна ситуація значно складніша. У багатьох школах відсутні сучасні методики та підходи, які б дозволяли учням з різними здібностями та нахилами розкрити свій потенціал.

Ми вважаємо своїм першочерговим завданням не лише давати учням знання, але й розвивати їх творчий потенціал, сприяти їх всебічному інтелектуальному зростанню. У цьому контексті уроки технології відіграють неоціненну роль. Вони не лише формують у дітей трудові та практичні навички, а й готують їх до самостійного життя у сучасному світі, де вміння працювати руками та знаходити креативні рішення стають все більш затребуваними.

Сучасна педагогічна наука стверджує, що основою всебічного розвитку особистості є активна діяльність, у процесі якої людина реалізує свої нахили, творчі здібності, самостійність та активність. Найбільш сприятливим для розвитку дитини є той вид діяльності, який створює умови для розкриття її творчого потенціалу [10].

Творча діяльність дитини – це шлях до самопізнання та гармонійного розвитку, де вона здобуває цінний досвід, що слугує фундаментом для її особистісного зростання [13].

Сучасне суспільство, що стрімко розвивається, диктує нові вимоги до особистості, роблячи актуальним дослідження проблем творчого розвитку школярів. Ця актуальність зумовлюється низкою ключових чинників: зростанням потреб у творчих ресурсах дитини, активізації творчої активності в усіх сферах, провідною роллю творчості у розвитку особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідники ґрунтовно вивчили здібності людини, зосередившись на їх природі: Д. Богоявленська, В. Моляко, С. Рубінштейн, Б. Теплов, В. Шадріков; структурі та класифікації: Б. Ананьєв, В. Зінченко, Є. Ігнат'єв, Є Коваленко, А. Ковальов, В. Крутецький, В. Кузін, О. Леонт'єв, А. Маслоу, Б. Мещеряков, К. Платонов, П. Якобсон; зв'язку зі знаннями, вміннями та навичками: Б. Ананьєв, А. Ковальов, В. М'ясищев, Б. Теплов; а також на особливостях їх формування та розвитку: Ю. Гільбух, А. Ковальов, Л. Крутченко, Н. Лінькова, К. Платонов, С. Рубінштейн, Б. Теплов, М. Янцур та ін.

Вплив схематичного унаочнення на процес навчання досліджували філософи: Арістотель, Сократ, Р. Декарт, Дж. Локк, Я. Коменський, Ж.-Ж. Руссо, Й. Песталоцці та ін.; педагоги К. Ушинський, В. Сухомлинський, А. Макаренко та ін., а також психологи Л. Виготський, Д. Богоявленський, Ю. Гільбух, П. Гальперін та ін. Значний внесок у розробку використання схем на уроках закладів загальної середньої освіти зробили Ю. Бабанський, М. Винокур, Л. Крутчик, С. Кобернік, Р. Коваленко, Л. Нечипоренко, В. Онищук, О. Скуратович та ін. Системи інтенсифікації навчання з використанням схем

розробили прогресивні педагоги: М. Гузик, С. Лисенкова, М. Мірошніченко, Л. Нечипоренко, Н. Силич, В. Шаталов та ін.

Однак питання використання опорних таблиць і схем у викладанні предмету технології потребує ґрунтовного наукового вивчення та практичного впровадження. Це робить дослідження теоретичних і методичних засад розробки та використання таких опорних матеріалів актуальним завданням для сучасної педагогічної теорії та практики [12].

Постановка завдання. Проаналізувати й розкрити аспекти творчих здібностей та особливостей їх розвитку в учнів 10-х класів на уроках з технологій з використанням опорних схем.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дисципліна «Технології» відіграє ключову роль у розвитку творчої активності учнів. Її зміст і методика орієнтовані не лише на формування практичних навичок, але й на стимулювання творчого мислення, уяви та креативності. Замість ремісничого підходу, що робить акцент на механічному виконанні завдань, курс «Трудове навчання» («Технології») пропонує: розширення можливостей для творчої ініціативи, створення сприятливих умов для саморозкриття, пошук та розвиток індивідуальних здібностей [4, с. 18].

Сучасна освіта має виходити за межі простого набуття знань, адже її мета – не лише інформувати, а й надихати учнів на саморозвиток, цікавитися новим та отримувати від цього щире задоволення. Творча діяльність, як потужний інструмент, здатна впливати на всі аспекти життя особистості. Вона не лише задовольняє потреби у самопізнанні та активній діяльності, але й спрямовує до пошуку нових знань, рішень і можливостей. Саме тому вкрай важливо стимулювати розвиток творчих здібностей учнів, адже саме вони стають ключем до їхньої успішності та самореалізації [7, с. 28].

Провідний методист у галузі трудового навчання та технологій М.С. Янцур стверджує, що здібності людини проявляються лише у певній, чітко визначеній діяльності. Вони не існують у вакуумі, а формуються та розвиваються в процесі виконання конкретних завдань. Тобто, неможливо точно визначити здібності людини, не знаючи, чим вона буде займатися. Зміна характеру та специфіки діяльності неминуче веде до зміни вимог до здібностей. Наприклад, від косаря, який працював вручну, вимагалися одні навички та фізичні якості, а від комбайнера, який керує складною технікою, – зовсім інші. Це свідчить про те, що здібності не є вродженими фіксованими характеристиками, а формуються й розвиваються впродовж життя під впливом конкретної діяльності.

М.С. Янцур пропонує власне визначення здібностей, характеризуючи їх як сукупність індивідуально-психологічних особливостей особистості, які роблять її готовою до оволодіння певними видами діяльності, успішного їх виконання та постійного вдосконалення в них [17, с. 91-92].

Поняття «здібності» стосується індивідуально-психологічних

особливостей людини, які є необхідною внутрішньою умовою для її успішної діяльності. Вони проявляються в процесі навчання, набутті певних знань, умінь та навичок [8, с. 111].

М. Варій визначає здібності, у підручнику з психології, як позитивні індивідуальні якості психіки, які проявляються в швидкості, ефективності та якості виконання відповідних дій з мінімальними витратами сил, енергії і часу [2].

Сучасна наука пропонує різноманітні підходи до визначення та класифікації видів здібностей. Найбільш комплексним і ґрунтовним, на нашу думку, є визначення, сформульоване в навчальному посібнику з основ загальної психології [14]. Згідно нього, здібності – це сукупність індивідуально-психологічних особливостей особистості, які гарантують успішність у будь-якій діяльності, роблять її опанування легким та швидким. Важливо підкреслити, що не всі особливості людини можна вважати здібностями. До цієї категорії належать лише ті, що мають прямий зв'язок з успішним виконанням певної діяльності. Окрім того, здібності – це не просто набір знань та умінь, а й потенціал, сприятливі умови для досягнення результатів у будь-якій сфері діяльності.

Вирішення проблеми розвитку творчих здібностей учнів неможливе без чіткого розуміння сутності поняття «творчість». Це поняття є досить складним та багатограним, адже його трактування залежить від низки чинників, а саме: соціальні установки та культурно-історичні умови [8, с. 111].

Деякі дослідники розглядають творчість як спосіб вирішення існуючих протиріч. Вони підкреслюють важливість як об'єктивних, зовнішніх (соціальних, матеріальних) передумов, так і суб'єктивних, особистісних (знань, умінь, навичок, творчих здібностей та задатків). Зважаючи на ці чинники, результат творчої діяльності має не лише володіти новизною, оригінальністю та особистою цінністю, а й нести в собі позитивний характер [8, с. 111].

За визначенням В. Клименка, творчість – це процес генерування нового, який об'єктивно реалізується в природі або людині. Результатами творчості стають відкриття, винаходи, нові художні образи, твори мистецтва, наукові теорії, інноваційні технології [6].

Український психолог В. Моляко, досліджуючи природу творчості з психологічної точки зору, визначає її як процес генерування нового, що є суб'єктивно новим для конкретної людини. Це підкреслює, що творчість не обов'язково має бути абсолютним новим для всього світу. Вона може бути новою для конкретної людини, її досвіду, знань та уявлень [3].

Згідно визначення В. Рогозіної, творчі здібності – це особливий вид розумових здібностей, що проявляються в умінні: виходити за рамки заданих умов та вимог, відхилятися від традиційних шаблонів мислення, генерувати оригінальні, нестандартні ідеї, знаходити практичні способи втілення цих ідей у життя [15].

Погоджуючись з думкою В. Моляко, ми вважаємо за доцільне визначити ключові методологічні принципи, які стануть орієнтиром для досліджень у сфері творчості та творчої діяльності. Від обраних принципів та їх інтерпретації значною мірою залежить подальший розвиток досліджень у цій галузі. В рамках парадигми «Творчої організації діяльності людини», де пріоритетом є пошук оригінальних та нових рішень традиційних і нововиниклих проблем і задач, ми прагнемо виділити ті з них, які вже наразі можуть органічно вписатися в цю парадигму [11].

Застосування опорних конспектів значно збільшує час активного мовлення учнів. Дослідження показують, що в середньому учень 7-11 класу впродовж 6-7 уроків у школі говорить активно лише 1,5-2 хвилини, а решту часу мовчить. Це свідчить про те, що діти йдуть до школи не для того, щоб навчатися, як часто помилково вважають їхні батьки, а щоб мовчати. Використання опорних конспектів суттєво збільшує час активного мовлення учнів, адже воно стимулює їх: відповідати на запитання, спираючись на конспект (схему), проговорювати про себе відповіді на запитання, спілкуватися в групах, ставлячи запитання однокласникам та даючи відповіді на їхні запитання.

В основі технології інтенсифікації навчання В. Шаталова лежать наступні принципи: часте і багаторазове повторення, регулярний контроль засвоєння матеріалу протягом усього навчального процесу, складний матеріал, структуроване навчання, активність та різноманітність діяльності, включення опорних елементів у процес навчання [9].

Опорні схеми, розроблені Г. Селевко, мають такі особливості: великий об'єм поданої інформації, поблочний підхід, візуалізація знань, символічна система, смислове навантаження.

Суть методу полягає в розбитті складного завдання на чіткі етапи, візуалізації цих етапів за допомогою схем та чіткому розмежуванні головних і другорядних моментів, що полегшує розуміння та виконання завдання завдяки опору на зорову пам'ять [5].

Різнманіття підручників створює проблему вибору. Деякі з них не дають чіткої картини, інші ж перевантажені зайвою інформацією. Тому найкращим джерелом знань стає власний зошит, де можна систематизувати та доповнити матеріал з різних джерел.

Опорні схеми – це динамічні висновки, які створюються учнями на очах під час пояснення нового матеріалу та фіксуються в зошитах у вигляді таблиць, карток, креслень або малюнків [1].

Опорні схеми – це чудовий інструмент для розвитку творчих здібностей учнів на уроках технологій. Їх використання дозволяє:

- Візуалізувати інформацію: схеми роблять абстрактні поняття й ідеї зрозумілішими та доступнішими для сприйняття.

- Структурувати знання: за допомогою схем учні можуть чітко бачити зв'язки між різними елементами теми, що полегшує її засвоєння.
- Стимулювати креативне мислення: схеми дають учням можливість по-новому поглянути на проблему, генерувати нові ідеї та шукати нестандартні рішення.
- Розвивати аналітичні навички: аналіз опорних схем допомагає учням виділити головне, систематизувати інформацію та робити висновки.
- Підвищити мотивацію до навчання: цікаві та динамічні опорні схеми роблять уроки цікавішими та більш захоплюючими, що підвищує мотивацію учнів до навчання.

Ось кілька прикладів використання опорних схем на уроках технологій:

- Для створення алгоритмів виконання практичних завдань: це допоможе учням чітко виконувати всі етапи роботи та не пропустити жодного важливого кроку.
- Для демонстрації принципів роботи механізмів: схеми з чіткими позначеннями деталей та їх взаємодії допоможуть учням краще зрозуміти принципи роботи різних пристроїв.
- Для порівняння різних технологій або матеріалів: схеми дозволяють наочно порівняти характеристики та особливості різних технологій або матеріалів, що полегшує вибір оптимального варіанту для виконання того чи іншого завдання.
- Для розробки проєктів: схеми можуть використовуватися для планування проєкту, визначення його цілей, етапів роботи та необхідних ресурсів.
- Для мозкового штурму: схеми можуть допомогти учням генерувати нові ідеї та шукати нестандартні рішення проблем.

Важливо зазначити, що опорні схеми не повинні бути статичними. Їх можна доповнювати, змінювати та доопрацьовувати в процесі роботи. Це робить їх ще більш гнучким та ефективним інструментом для розвитку творчих здібностей учнів.

Окрім вищезазначеного, використання опорних схем має й інші переваги:

- Вони економлять час: завдяки чіткій структурі та лаконічному викладенню інформації опорні схеми дозволяють економити час на уроці.
- Вони покращують засвоєння матеріалу: візуальне сприйняття інформації та чітка структура опорних схем сприяють кращому засвоєнню матеріалу.
- Вони розвивають пам'ять: запам'ятовування інформації, поданої у вигляді опорних схем, є більш ефективним, адже воно ґрунтується на асоціативних зв'язках.

- Вони розвивають мову: опис схем та пояснення їх змісту сприяють розвитку мовних навичок учнів.

Висновки з даного дослідження. Таким чином, використання опорних схем на уроках технологій є дієвим методом розвитку творчих здібностей учнів, який сприяє кращому засвоєнню матеріалу, підвищує мотивацію до навчання та робить уроки цікавішими та захоплюючими. Також опорні схеми забезпечують дружню роботу всього класу, дозволяють працювати на майбутні теми програми, здійснювати їхній перспективні вивчення. Час, зекономлений завдяки сконцентрованому вивченню теорії, збільшується для виконання творчих завдань.

Список використаних джерел:

1. Бакалюк В.І. Психологічний аспект новаторського застосування опорних сигналів у методиці В.Ф. Шаталова. *Упр. шк.* 2008. № 7. С. 21–25.
2. Варій М.Й. Психологія: навч. пос. [для студ. вищ. навч. закл.] [2-ге вид.]. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 288 с.
3. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / За ред. В.О. Моляко, О.Л. Музики. Житомир: Вид-во Рута, 2006. 320 с.
4. Кава Л.Г. Розвиток творчих здібностей на уроках трудового навчання. Жидачівська гімназія, 2013. 35 с.
5. Калощин В.Ф., Гоменюк Д.В., Сушенцева Л.Л. Методика Шаталова В.Ф.: сутність, здобутки, перспективи: метод. посібн. Київ: ТОВ «Журнал «Радуга»», 2008. 37 с.
6. Клименко В. Психологічна підтримка творчості учня. *Психолог.* 2002. № 46-47.
7. Кравченко Т., Коберник О. Використання інтерактивних методик на уроках трудового навчання. *Трудова підготовка в закладах освіти.* № 2, 2003. С. 28-31.
8. Курчій О.В., Цибулько Г.Я., Тютюнник А.О. Розвиток творчих здібностей учнів загальноосвітніх шкіл на уроках трудового навчання. «Молодий вчений». №5 (20). Частина 3. Травень, 2015 р. С. 110-113.
9. Мазур П. Чому у Шаталова "важких" дітей не буває? *Освіта України.* 2004. 10 серп. (№ 60/61). С. 13.
10. Мартиненко С.М., Хоружа Л.Л. Загальна педагогіка: навч. посіб. Київ: МАУП, 2002. 176 с.
11. Моляко В.О. Психологія творчості – нова парадигма дослідження конструктивної діяльності людини. *Практична психологія та соціальна робота.* 2004. №8. С.1-4.
12. Мотяшок Х. Використання опорних таблиць і схем під час навчання біології та екології в 11 класі [Текст]: Дипломна робота магістра середньої освіти: 014.05. Хмельницький: ХНУ, 2022. 93 с.

13. Моцаренко М. Дитяча творчість на уроках трудового навчання URL: <https://phm.cuspu.edu.ua/nauka/konferentsii/fizyka-tekhnologii-navchannia/97-2017/teoriia-ta-metodyka-tekhnologichnoi-osvity/1166-dytyacha-tvorchist-na-urokakh-trudovoho-navchannya.html>
14. Полозенко О.В., Омельченко Л.М., Яшник С.В., Свистун В.І., Стахневич В.І., Мартинюк І.А., Жуковська Л.М. Основи загальної психології: навч. посібник: У 2-х т. / Укл.: Полозенко О.В., Київ: НУБіП, 2009. Т. II. 257 с.
15. Рагозіна В. Теоретичний аспект проблеми творчих здібностей Творчість, духовність, гуманізм в просторі освіти: збірник доповідей науково-практичної конференції. Вінниця: «Універсум-Вінниця», 1998. С. 127-132.
16. Сухомлинський В.О. Народження громадянина. Вибр. тв. в 5 т. Київ: Рад. шк., 1977. 390 с.
17. Янцур М.С. Основи теорії технологічної освіти: навч. посібник: курс лекцій: для студентів напряму підготовки «Технологічна освіта» та спеціальності «Середня освіта. Трудове навчання та технології». Рівне: РВВ РДГУ, 2018. 508 с.

УДК [373.5.15.31:331]:373.5.091.33

*Олександр Анатолійович Герасименко,
канд. істор. наук, доцент кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

*Роман Ярославович Ностер,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
014.10. Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 10-ГО КЛАСУ НА ЗАНЯТТЯХ ПРЕДМЕТУ «ТЕХНОЛОГІЇ» З ВИКОРИСТАННЯМ ТРЕНІНГОВИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

Постановка проблеми. В епоху інформаційного буму вчитель ризикує втратити ексклюзивне володіння знаннями, адже тепер інформація доступна будь-кому, хто має підключення до інтернету. Натомість на перший план виходять так звані «м'які навички»: критичне та креативне мислення, аналітичні здібності, вміння генерувати рішення, ефективне комунікація, налагодження стосунків, попередження та конструктивне вирішення конфліктів, володіння собою та стресостійкість. Їх складно опанувати в рамках традиційного уроку, тому останнім часом дедалі популярнішими

стають активні та інтерактивні методи навчання, які часто об'єднують під загальною назвою «тренінг».

Тренінг і традиційні форми навчання суттєво різняться за своєю методологією та цілями. Традиційний підхід зосереджується на наданні готових знань та пошуку «правильних» відповідей. Натомість, тренінг акцентує увагу на постановці запитань, дослідженні та пошуку власних рішень. Тренінгові програми охоплюють увесь спектр людських можливостей: розвивають соціальну, емоційну та інтелектуальну компетентність, формують самостійність, вчать приймати рішення та ефективно взаємодіяти з іншими. Звичайно, традиційна форма передачі знань, певною мірою, є корисною. Проте, в динамічному світі, де знання швидко стають застарілими, її застосування має певні обмеження. Водночас тренінг пропонує гнучкий та інтерактивний підхід, що, на нашу думку, краще відповідає потребам сучасного суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна психолого-педагогічна наука не дає однозначної відповіді на питання щодо сутності креативності, адже досліджує її з різних сторін. Дослідники визначають загальні основи (Дж. Гілфорд, А. Маслоу, В. Моляко та ін.) та механізми креативного мислення (Г. Альтшуллер, Е. де Боно, Дж. Гілфорд та ін.). Деякі науковці розглядали креативність через призму інтелектуальної поведінки (Г. Айзенк, Д. Векслер, Р. Стернберг), інші досліджували зв'язок креативності з «самоактуалізацією» людини (Л. Гольдштейн, А. Маслоу, К. Роджерс). Окремо вивчалися особливості мотивації креативних людей (С. Голлан, Р. Кеттел) та рефлексія креативності, що впливає на творчу продуктивність особистості (В. Пятруліс) [10, с. 6].

Теоретичні аспекти тренінгу, як інноваційної форми навчання, глибоко вивчалися зарубіжними та вітчизняними науковцями. Р. Барклі, Дж. Кейпл, К. Торн, Д. Маккей та К. Фоппель дослідили теоретичні засади тренінгу, І. Вачков, С. Дерябо та Л. Шкарбан проаналізували ключові аспекти проведення групових тренінгів. Вітчизняні фахівці М. Артюшина, Н. Бутенко, О. Герасименко, Г. Ковальчук та А. Черпак розкрили проблематику ефективних бізнес-тренінгів та тренінгів з розвитку управлінських компетенцій [2].

Однак, питання про ширше впровадження тренінгових форм навчання в освітній процес залишається недостатньо дослідженим, що відкриває широкі перспективи для подальших наукових розвідок.

Постановка завдання. Проаналізувати та розкрити теоретичні засади розвитку креативної компетентності учнів старших класів на заняттях предмету «Технології» з використанням тренінгових методів навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним з найважливіших завдань сьогодення є модернізація освітнього простору, який би не лише відповідав актуальним потребам суспільства, але й забезпечував поступальний розвиток освіти з його власними перевагами та досягненнями.

Це потребує формування нової особистості з креативним мисленням, здатної до самореалізації та генерування інноваційних ідей [9].

Відсутність єдиного визначення поняття «креативність» зумовлює неоднозначне трактування її місця в структурі особистості, рівня усвідомлення її проявів, а також джерел та умов розвитку. Цей феномен досліджується з різних ракурсів, що призводить до розмаїття теорій та підходів, які по-різному описують та пояснюють природу креативності.

Дослідники розглядають креативність як багатогранне явище, що охоплює: загальну здатність до творчості; особистісну рису, яка дозволяє генерувати новаторські ідеї; вміння виходити за межі заданих рамок та створювати оригінальні продукти; а також процес самовираження та реалізації власної індивідуальності.

У 1922 році психолог Д. Сімпсон вперше запропонував термін «креативність», визначивши його як здатність людини вирватися з кайданів стереотипного мислення [8, с. 280].

Креативність, за Джоном Као, професором Стенфордського університету, – це цілісний процес, що охоплює генерування ідей, їх розвиток та втілення в життя. Цей динамічний процес є основою для інновацій та втілення нових цінностей [11].

Хоча поняття «творчі здібності» та «креативність» вживаються паралельно вже давно, досі не існує єдиного чіткого визначення, що їх об'єднує. Їх походження сягає коренів латинського слова «creatio», що дослівно означає «створення». То що ж це – чи йдеться мова про синоніми, чи, все ж, ці терміни розкривають різні аспекти однієї й тієї ж здатності людини творити? Це питання й досі залишається предметом дискусій серед науковців. На початку XXI століття, з появою низки освітніх проєктів, що активно використовували іншомовну термінологію («Розвиток критичного мислення для читання та письма», «Метод проєктів», інтерактивні техніки), термін «креативність» набув широкого вжитку в українській науці. Він майже витіснив раніше поширене словосполучення «творчі здібності» [10, с. 6-7].

Сучасна наука пропонує різні теорії, що пояснюють природу та механізми розвитку креативності. Серед них: «Концепція креативності Дж. Гілфорда», яка визначає креативність як сукупність здібностей, що дозволяють генерувати нові та оригінальні ідеї; «Теорія інвестування» Р. Стернберга та Д. Лаверта, що розглядає креативність як процес інвестування ресурсів у нові ідеї; «Теорія креативної особистості А.Г. Маслоу», яка пов'язує креативність із самоактуалізацією та прагненням до самореалізації; «Знакова теорія Е.П. Торренса», що описує креативність як процес генерування нових знаків та символів. Ці та інші теорії дають цінне розуміння креативності та її ролі в житті людини.

Отже, креативність – це багатогранне явище, що має безліч визначень. Її описують як здатність генерувати оригінальні ідеї, ставити під сумнів

стереотипи, формулювати гіпотези, знаходити нові зв'язки та комбінації. Незважаючи на різноманітність трактувань, суть креативності полягає в здатності створювати щось нове, незвичайне, те, чого раніше не було.

Однак, чіткої концептуальної єдності щодо цього поняття не існує. В науковій літературі дедалі частіше використовується термін "креативність" як синонім "творчості", що створює ще більше плутанини [10, с. 7-9].

З думкою О. Дунаєвої, яка розглядає творчість як усвідомлену активну діяльність, спрямовану на відтворення та перетворення дійсності, важко не погодитися. Її визначення креативності як здатності особистості не лише сприймати проблему, але й використовувати найоптимальніші можливості для її вирішення та створення нового, оригінального продукту соціальної важливості, чітко підкреслює не лише когнітивний, а й практичний аспект креативності [7, с. 140].

Хоча поняття «креативність» та «творчість» близькі, вони мають нюанси у значенні. Творчість ґрунтується на натхненні та здібностях автора, і неможлива без нього. Вона представлена як процесуальна характеристика, адже іноді не призводить до створення продукту, але необхідна для розвитку навичок, що сприяють креативності.

Натомість, креативність ґрунтується на прагматизмі, тобто доцільності й корисності результату. Креативність – це загальна здатність до інновацій та творчості у різних сферах. Її суть полягає не лише у створенні нового, але й у створенні нового з певною метою. Креативність у більшості досліджень представлена як якісна характеристика, адже пов'язана з оригінальним продуктом, який можна оцінити за певними критеріями [10, с. 10].

Згідно С. Дорофєєва, процес становлення креативності особистості – це не просто набуття знань та навичок, а й формування готовності до творчої діяльності. Це реалізація не лише вроджених здібностей, але й усього потенціалу, яким володіє людина. Важливим є поєднання особистих якостей з актуальними потребами суспільства, а також уміння використовувати креативні механізми для розкриття й демонстрації найвищого рівня своїх здібностей.

Розвиток креативності – це комплексна задача, що потребує цілеспрямованих зусиль. Важливим є актуалізація когнітивного компонента, тобто активного розширення інтелектуальної сфери, яка слугує фундаментом для формування творчих здібностей. Необхідно також формувати понятійний категоріальний апарат, що стане інструментом для вирішення дослідницьких і творчих завдань, які мають характер проблемних ситуацій. Постановка проблемних питань стимулює активну розумову діяльність, а ерудиція та розвинені творчі здібності стають рушійною силою цього процесу. Для сприяння креативності важливо створити невимушене середовище, де панують рівні відносини й підтримка творчої особистості. Мікросередовище та наслідування відіграють значну роль у розвитку креативності, адже вони формують систему мотивів та особистісних якостей. Однією з ключових тенденцій розвитку

особистісної креативності є інтеграція в освітній процес не лише пізнавальної, але й емоційно-особистісної сфери людини [5, с. 110-111].

Компетентність – це не просто знання, а й вміння їх використовувати для вирішення реальних проблем. Ця здатність формується впродовж життя під впливом навчання, виховання в школі, сім'ї, оточення та культури. Тому успішне втілення компетентнісного підходу в освіті залежить від особливостей освітнього та культурного середовища, в якому розвивається школяр.

Питання формування компетентностей в сучасній українській освіті ґрунтується на низці ключових документів: Закон України «Про освіту», Концепція Нової української школи, Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, нові навчальні програми. Цей комплекс документів забезпечує системний підхід до формування компетентностей учнів, роблячи освітній процес динамічнішим, практико-орієнтованим та особистісно зорієнтованим.

Креативна компетентність, за Т. Воробйовою, – це не лише вміння творити, але й готовність до творчості в умовах складної та багатогранної сучасної культури. Вона ґрунтується на володінні "мовами" різних видів творчої діяльності, що дозволяє людині черпати інформацію з різних галузей та втілювати її у власних творчих проєктах. Окрім того, креативна компетентність передбачає розвинену систему навичок і вмінь, необхідних для реалізації задумів [4, с. 114].

Отже, на нашу думку, креативна компетентність – це складна багатогранна структура, що об'єднує різні психологічні аспекти особистості. Ми пропонуємо її розділити на кілька ключових компонентів: мотиваційний компонент (внутрішня мотивація, зовнішня мотивація); когнітивний компонент (гнучкість мислення, дивергентне мислення, конвергентне мислення, креативна уява, критичне мислення); діяльнісний компонент (навички генерування ідей, навички прийняття рішень, навички вирішення проблем, навички проєктного менеджменту, комунікативні навички); особистісний компонент (відкритість до нового, впевненість у собі, незалежність, відповідальність, працелюбність, емоційний інтелект).

Одним із пріоритетних напрямків сучасної освіти є впровадження педагогами інтерактивних педагогічних технологій. Ці технології ґрунтуються на активному залученні учнів до навчального процесу, мають практичну спрямованість та формують у них навички, необхідні для професійної самореалізації. Серед таких технологій особливо ефективними є тренінгові форми навчання, які дозволяють здобувачам освіти не лише отримати знання, а й одразу відпрацювати їх на практиці [1].

Тренінг, похідне від англійського слова «training», що означає «навчання», «виховання», «тренування», «підготовка», є однією з ефективних форм групової роботи, спрямованих на розвиток особистості. Цей метод активного навчання виходить за рамки простого отримання знань, адже він

ґрунтується на поглибленні вже засвоєної інформації, формуванні практичних навичок, умінь та соціальних установок. Завдяки своїй практично орієнтованій структурі, тренінг стає незамінним інструментом, коли бажаним результатом є не лише здобуття нових знань, а й вміння застосовувати їх у реальному житті [12].

Тренінгова технологія в навчальному закладі ґрунтується на партисипаторному підході, методі активної участі. Це означає, що учні не просто слухають і конспектують, а стають активними творцями навчального процесу. Завдяки цьому тренінгова технологія дає можливість учням реалізувати свої потреби в активній діяльності, спілкуванні та самовираженні. Фахівці порівнюють тренінг з мініатюрою життя, де учасники отримують не лише знання, а й радість від спілкування, навички співпраці та нові перспективи.

Поділяючи думку Л. Волковської, ми стверджуємо, що тренінг, як інтерактивний та динамічний метод навчання, відіграє незамінну роль у сучасній системі підготовки та розвитку здобувачів освіти у будь-якому навчальному закладі [3].

В сучасній освіті тренінгова робота охоплює широкий спектр напрямків, що відповідають актуальним потребам ринку праці та розвитку особистості, наприклад: тренінги професійного навчання, психологічні тренінги, навчальні тренінги.

Навчальний тренінг – це не просто передача знань, а інтенсивна групова робота, де акцент робиться на отриманні особистого досвіду професійної діяльності. На відміну від інших форм навчання, навчальні тренінги чітко підпорядковані головній меті – розвитку практичних навичок.

Тренінгові форми роботи можуть базуватися на використанні одного або кількох методів: сюжетної гри, міні-лекції, дискусії, кейс-методу, управлінської гри тощо. Вибір методів залежить від складності тренінгових завдань та їх тривалості.

На уроках технології ми зануримося у світ тренінгових вправ, використовуючи їх різноманіття: організаційні, мотиваційні, комунікативні, креативні, спрямовані на розвиток когнітивних процесів та рефлексивні.

Дотримуючись принципів активності, творчості, усвідомлення та партнерства, ми створимо атмосферу, де кожен учень зможе розкрити свій потенціал. Перед кожною вправою буде проведено короткий інструктаж, аби робота була цікавою та ефективною. Для цього учням важливо бути активними, відкритими, толерантними, висловлювати власні думки та дотримуватися регламенту.

Завдяки тренінговим вправам на уроках технології учні зможуть: соціалізуватися, розвивати когнітивні процеси, розкрити творчі здібності, здобути креативну компетентність [6].

Висновки з даного дослідження. Отже, тренінг в системі освіти ЗЗСО

виступає особистісно орієнтованою інноваційною технологією навчання, що інтенсифікує процес засвоєння знань. Завдяки унікальним можливостям мотивувати, стимулювати, створювати ситуації успіху, забезпечувати особистісне та професійне зростання, формувати й розвивати необхідні якості, застосовувати інтерактивні методи й поєднувати форми колективної, групової та індивідуальної роботи, тренінгові технології стають одними з провідних технологій навчання сьогодення. Тому навчальний тренінг розглядається як перспективна технологія розвитку креативної компетентності учнів.

Список використаних джерел:

1. Астахова М.С., Кравченко Г.Ю. Упровадження тренінгових технологій в освітній процес вищої школи. V International Scientific and Practical Conference. 2020. С. 262-264.
2. Веземоська С.Ж. Впровадження тренінгових технологій в освітньому процесі: досвід і перспективи. Освітній дискурс: збірник наукових праць. 2019. Випуск 13 (5). С.32-43.
3. Волковська Л.О. Тренінгові технології навчання у процесі формування особистості. Розвиток українського села – основа аграрної реформи в Україні: матеріали причорноморської регіональної науково-практичної конференції професорсько-викладацького складу, м. Миколаїв, 22-24 квітня 2016 р. Миколаїв: МНАУ, 2016. С. 73-76.
4. Воробйова Т. Диференціація компонентів креативної компетентності молодших школярів. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: зб. наук. праць УПДПУ ім. П. Тичини. 2012. Вип. 43 (2). С. 113-118.
5. Дорофей С.В. Психологічні особливості розвитку креативних здібностей як елемента професійної підготовки здобувачів ЗВО. Вікова та педагогічна психологія. 2024. Випуск 57. С. 107-111.
6. Дрючило О.А., Кордонська А.В. Тренінгові технології навчання як засіб розвитку професійних компетенцій майбутніх фахівців. 2013. URL: <https://fpo.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2013/10>
7. Дунаєва О.М. Інтерактивна технологія формування педагогічної креативності. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: зб. наук. праць УПДПУ ім. П. Тичини. 2007. Вип. 19. С. 138-143.
8. Здібності, творчість, обдарованість : теорія, методика, результати досліджень: монографія / за ред. В.О. Моляко, О.Л. Музики. Житомир: Рута, 2006. 320 с.
9. Павленко В.В. Креативність: сутність, структура, закономірності формування і розвиток. Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка. 2015. № 23. С. 15-21.
10. Павлюх В.В. Розвиток креативності в учнів різного віку: навч.-метод. посіб. КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського». 2023. 72 с.

11. Пономарьова Г.Ф., Петриченко Л.О., Полякова І.В., Харківська А.А. Технології розвитку креативних здібностей майбутніх учителів: монографія. Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Харків: Видавець О.А. Мірошніченко, 2019. 272 с.
12. Федорчук В.М. Тренінг особистісного зростання, [текст]: навч. посіб. К.: «Центр учбової літератури», 2016. 250 с.

УДК 373.5.015.31:331

*Олександр Анатолійович Герасименко,
канд. істор. наук, доцент кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

*Віталій Володимирович Корнійчук,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
014.10. Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

Постановка проблеми. У сучасній освіті пріоритетним визнано компетентнісний підхід до навчання, який дає можливість учням не лише здобувати знання, а й бути готовими до вирішення актуальних проблем у навчанні, соціальній сфері та повсякденному житті. Цей підхід відрізняється від знанневого та діяльнісного, адже він передбачає орієнтацію на кінцевий результат, а саме на сформовані компетенції учнів.

Закон України «Про освіту» визначає 11 ключових компетентностей, які є необхідними для успішного життя в сучасному суспільстві. Ці компетентності лягли в основу нового Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого Кабінетом Міністрів України 30 вересня 2020 року (постанова № 898). Новий стандарт ґрунтується на компетентнісному підході, який визначає вимоги до результатів навчання. Це означає, що фокус зміщується з простого засвоєння знань на вміння їх застосовувати в реальних ситуаціях. Як і в попередніх навчальних програмах, новий стандарт описує компетентнісний потенціал кожної освітньої галузі. Це означає, що всі 11 ключових компетентностей мають формуватися через розвиток умінь, ставлень та базових знань учнів. [6, с. 6].

У часи бурхливого розвитку української культури перед загрозою її знищення та стрімкого прогресу інформаційних технологій, особливої ваги набуває виховання дітей у дусі народних традицій. Народне (декоративно-ужиткове) мистецтво нерозривно пов'язане з життям та побутом людей. З давніх часів краса визнана потужним інструментом морального вдосконалення особистості. Краса, втілена в творах декоративно-ужиткового мистецтва, завжди мала значний вплив на формування духовного світу людини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відомі науковці, такі як І. Зимня, В. Кремень, В. Луговий, О. Пометун та А. Хуторський, заклали теоретичну основу для компетентнісного підходу в системі вищої та середньої освіти [11, с. 194].

У сучасній науці питанню формуванню загальнокультурної компетентності приділяли увагу багато науковців, як вітчизняних: Н. Бібік, В. Білицька, Л. Божович, І. Варнавська, О. Черемісін, Л. Ващенко, С. Кондратенко, В. Кульчицький, В. Левченко, В. Лозова, О. Локшина, О. Овчарук, Л. Паращенко, С. Подрушняк, О. Пометун, Л. Рясна, О. Савченко, Н. Смоляк, І. Форостюк, С. Трубачева, І. Якиманська, А. Ярош так і зарубіжних: Р. Бойл Джонсон, Дж. Дбюї, П. Фрейре, К. Роджерс, Х. Гарднер, Д. Бель, П. Жирар, Чжоу Тінтін [12, с. 60-61].

У сучасному світі, де глобалізація та інтеграція стають дедалі виразнішими, загальнокультурна компетентність набуває все більшої ваги для успішного життя в суспільстві. Цей факт робить дослідження даної теми актуальним та перспективним напрямком наукових розвідок. Зважаючи на це, виникає потреба в чіткому визначенні змісту та структури загальнокультурної компетентності. Це стосується як загального поняття, так і специфічних складових, щодо учнів старшої школи.

Постановка завдання. Проаналізувати та розкрити теоретичні аспекти формування загальнокультурної компетентності в учнів старших класів на уроках технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. У науковій літературі зустрічаються близькі за значенням до загальнокультурної компетентності поняття: «культурна», «соціокультурна», «культурологічна», «полікультурна», «крос-культурна». Хоча всі вони підкреслюють аспекти взаємодії людей з різних культур, кожен термін має свій зміст і визначення, що залежить від контексту та сфери застосування [2, с. 79].

Слід зазначити, що суть феномену загальнокультурної компетентності розкривається на стику понять «компетентність» та «культура».

Чжоу Тінтін глибоко та всебічно розкрила поняття «культура», підтверджуючи його багатогранність, про що свідчить понад 500 визначень у науковій літературі. Це поняття є одним із «найгостріших» у філософських дискусіях, що пронизують епохальний простір і час цивілізації. В освіті

концепція «людини культури» набуває вагомого значення. Ця людина пов'язана з життєвим світом, який розкривається як результат «особистісної смислотворчості». Це усвідомлене ставлення людини до світу, що формується в процесі самопізнання та взаємодії з довкіллям. Важливо підкреслити, що людина стає «людиною культури» лише в діалозі. Саме завдяки діалогу вона стає «видимою в культурі й відкритою до нових знань, умінь і загалом до вдосконалення». Цей процес постійного самовдосконалення та взаємодії з іншими людьми є ключовим для формування особистості як носія культури. Рекомендації Ради Європи чітко окреслюють сутність культурної компетентності, визначаючи її як знання й розуміння місцевого, державного та європейського культурного спадку в світовому контексті. До цього належать не лише видатні твори мистецтва, а й популярна сучасна культура. Важливо усвідомлювати культурне та мовне різноманіття Європи й світу, прагнути до його збереження та цінувати естетичні аспекти у повсякденному житті [8; 10, с. 178-179].

Згідно концепції Нової української школи, «компетентність» – це не просто набір знань, а динамічна комбінація знань, мислення, цінностей, навичок та особистих якостей, що дають можливість людині успішно навчатися і працювати протягом життя. В основу цього підходу покладено ключові компетентності, необхідні для самореалізації, розвитку, активної громадянської позиції та життєвого успіху в сучасному суспільстві. До них належать: спілкування державною (та, за бажанням, іноземною) мовами; математична грамотність; компетентності у природничих науках, техніці та технологіях; екологічна грамотність; інформаційно-комунікаційні навички; здатність до самонавчання; громадянська та соціальна активність; культурна компетентність; підприємливість, фінансова грамотність та інноваційність [5].

У програмі з навчального предмету «Технології 10-11 класи» (рівень стандарту) досить чітко зазначено, що:

- «Ключові компетентності – це знання, уміння і навички з комплексу основних загальноосвітніх предметів, які учень набуває або систематизує і поглиблює у контексті технологічної освіти в процесі проектно-технологічної діяльності.
- Ключові компетентності формуються на основі запровадження проектно-технології та інших інтерактивних методик навчання, які створюють відповідне навчальне середовище, засноване на партнерській взаємодії між усіма учасниками проекту. Це має змістити учителя з позиції основного джерела знань, на протипагу самостійного набуття учнем власного досвіду пізнавальної діяльності.
- До ключових компетентностей відносять: спілкування рідною мовою, спілкування іноземними мовами; математична компетентність та основні компетентності у природничих науках і технологіях; компетентність у

цифрових технологіях; уміння вчитися; соціальна і громадянська компетентності; ініціативність і підприємливість; усвідомлення та вираження культури» [7].

Отже, через призму освітньої діяльності компетентність – це комплексна здатність особистості, що ґрунтується на знаннях, досвіді, цінностях та навилах, набутих завдяки навчанню. Серед ключових компетентностей старшокласників особливе місце посідає культурна, яка в програмі з технології виступає як «усвідомлення та вираження культури». Ця компетентність формується під час вивчення модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва», де учні знайомляться з різними техніками предметно-перетворювальної та духовної культурної спадщини українського народу. Виготовлення виробів декоративно-ужиткового мистецтва дає учням можливість самовиявитися через цінності та трудові традиції української культури [7].

Здатність людини ефективно діяти в різних культурних середовищах, яку науковці П. Ерлі та С. Анг у 2003 році окреслили як «культурну компетентність», ґрунтується на культурній обізнаності та сприйнятті. Цей термін, запозичений соціологами для пояснення міжкультурної комунікації та залучення до культурного життя, набув поширення в українській науці, проте й досі залишається новим, особливо в контексті підготовки фахівців [1].

Згідно думки В. Білицької, загальнокультурна компетентність, визначена принципами Євросоюзу, є ключовою та наскрізною, адже формується вона протягом життя людини і охоплює соціокультурну та культурологічну компетенції. Державний стандарт базової та повної загальної середньої освіти, що діє з 1 вересня 2018 року, визначає загальнокультурну компетентність як здатність аналізувати та оцінювати досягнення національної та світової культури, орієнтуватися в сучасному суспільстві з його культурним та духовним контекстом, застосовувати методи самовиховання, що ґрунтуються на загальнолюдських цінностях. Розвиток цієї компетентності, на думку науковців, передбачає формування культури міжособистісних відносин, знання культурної спадщини світу та особливостей культури окремих народів, розуміння культурологічних основ сімейних, соціальних, суспільних явищ і традицій, ролі науки та релігії в житті людини та їх впливу на світ [2, с. 8-82].

Хоча чіткий компонентний склад загальнокультурної компетентності ще не остаточно визначений, можна виділити кілька ключових складових, що ґрунтуються на очікуваних результатах навчання учнів з модуля «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва» предмета «Технології». Ці складові включають:

- Знання: культурні реалії, предмети матеріальної культури, явища; технології та техніки створення виробів декоративно-ужиткового мистецтва; історію технік та технологій декоративно-ужиткового мистецтва; значення символів, властивих видам декоративно-ужиткового мистецтва; традиції використання кольорової гами під час виготовлення

виробів декоративно-ужиткового мистецтва; творчість народних майстрів України та інших народів, що проживають в Україні; перелік традиційних інструментів та пристосувань, необхідних для виготовлення виробів відповідною технологією; іноземну термінологію в декоративно-ужитковому мистецтві.

- Уміння та навички: оцінювання творів української культури; застосування традиційних методів проєктування для створення виробів декоративно-ужиткового мистецтва; вираження ідей, досвіду та почуттів за допомогою декоративно-ужиткового мистецтва; добір традиційних матеріалів, інструментів та пристосувань, необхідних для виготовлення виробу; виготовлення виробу з дотриманням народних традицій (форми, кольорового рішення, символів та орнаментальних мотивів); утвердження цінності національної культури на особистісному рівні.
- Ставлення та оцінки: шанування традицій свого народу та матеріальної культури інших народів; шанобливе ставлення до творчості народних майстрів; усвідомлення необхідності збереження народних традицій як автентичності народу та зв'язку поколінь; усвідомлення специфіки української культури, що проявляється у цінностях, традиціях, звичаях і звичках; сприйняття української культури як невід'ємної складової загальнолюдської; усвідомлення культурних відмінностей між народами; готовність успадкувати й передавати духовні й культурні надбання українського народу; демонстрація міжкультурного взаєморозуміння, толерантності до представників інших культур; виявлення здатності вести діалог в розрізі міжкультурної комунікації, не втрачаючи власної ідентичності [3].

Формування загальнокультурної компетентності у школярів є надзвичайно важливим, адже воно знайомить їх з культурними цінностями як рідного народу, так і інших країн, розширюючи їхній духовний, естетичний та світоглядний кругозір. Цей процес відбувається протягом усього навчання, виховання та соціалізації, формуючи в учнів не лише культурну, але й інші ключові компетентності, необхідні для життя в сучасному світі [9].

Вчителю технології, прагнучи сформувати загальнокультурну компетентність учнів під час дослідницької, творчої та пізнавальної діяльності, варто зосередитися на пошуку методів, що стимулюють креативність у навчальному процесі. Це дозволить створити сприятливе середовище для розквіту творчого потенціалу учнів, що, у свою чергу, сприятиме розвитку їхньої загальнокультурної компетентності.

Р. Гуревич, М. Кадемія та Л. Шевченко одностайні в тому, що для якісного і результативного навчання вкрай важливо, щоб педагоги володіли готовністю та вмінням інтегрувати інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) у навчальний процес. Це передбачає не лише знання ІТ-інструментів, але й розуміння методик їхнього ефективного використання для досягнення навчальних цілей. Ця теза підкреслює, що ІКТ не є самоціллю, а лише

інструментом, який може суттєво покращити процес навчання за умови його грамотного та цілеспрямованого застосування.

У сучасному навчанні широко використовуються мультимедійні технології, які поєднують в собі текст, зображення, звук, відео, анімацію та інші візуальні ефекти. Це робить їх одними з найефективніших та популярних інструментів освіти. Завдяки мультимедіа можна створювати цілісні колекції навчальних матеріалів, які не лише інформують, але й захоплюють учнів, стимулюючи їхню активність та зацікавленість. Інтерактивний інтерфейс та інші механізми управління роблять процес навчання більш динамічним та гнучким, дозволяючи учням самостійно обирати темп та методи вивчення матеріалу [4, с. 34].

З метою підвищення ефективності методики формування загальнокультурної компетентності пропонується впровадити систему мультимедійних засобів навчання. До цієї системи будуть входити: відеофільми з участю відомих народних майстрів (вони допоможуть учням знайомитися з традиційними ремеслами та техніками виконання виробів); тематичні презентації (дозволять візуалізувати інформацію, зробити її більш доступною та цікавою для учнів); віртуальні екскурсії в музеї рідного краю (дадуть можливість учням ознайомитися з експонатами музеїв, не виходячи з класу); графічні програми (допоможуть учням створювати власні ескізи та проекти виробів); мультимедійна презентація в реальному режимі під час проведення вступного інструктажу (дозволить чітко та лаконічно донести до учнів необхідну інформацію); мережа Інтернет (дасть можливість учням самостійно шукати та досліджувати інформацію з теми, що вивчається).

Завдяки впровадженню системи мультимедійних засобів навчання процес формування загальнокультурної компетентності учнів стане більш ефективним та результативним.

Висновки з даного дослідження. Отже, загальнокультурна компетентність – це не просто знання про культуру, а й уміння їх використовувати. Це здатність: аналізувати та оцінювати здобутки національної та світової культури; орієнтуватися в сучасному світі з його різноманітним культурним та духовним контекстом; застосовувати методи самовиховання, ґрунтуючись на загальнолюдських цінностях.

Важливішу роль у формуванні загальнокультурної компетентності учнів відіграють мультимедійні технології. Їх інтеграція в процес вивчення традиційних технологій декоративно-ужиткового мистецтва українського народу відкриває нові можливості:

Список використаних джерел:

1. Білицька В.М. Культурна компетентність та культурний інтелект сучасного фахівця. Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка, Психологія. Київ, 2020. №16. С. 16–22.

2. Білицька В.М. Порівняльний аналіз визначення культурної, загальнокультурної, соціокультурної, культурологічної, полікультурної та крос-культурної компетентності. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. 2019. № 2. С. 77-86.
3. Бондаренко Н. Формування культурної компетентності як ключової на уроках української мови. Молодь і ринок. 2019. № 8. С. 94-99.
4. Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю., Шевченко Л.С. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід: навчальний посібник; за ред. Гуревича Р.С. Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. 348 с.
5. Клименко А. Ключова культурна компетентність школярів як провідний орієнтир мистецької освіти новій українській школі: лекція. URL: <http://surl.li/utavb>
6. Ліскович О.В. Культурна компетентність учня в контексті освітнього процесу фізики. Теорія, методика і практика навчання. Науково-методичний, інформаційно-освітній журнал. 2022. Том 3. №94 Вересень. С. 6-16.
7. Навчальна програма «Технології 10-11 класи (рівень стандарту)»: затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 № 1407. URL: <http://surl.li/utawa>
8. Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя» від 18 грудня 2006 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975#Text; Чжоу Тінтін. Культурна компетентність як результат фахової підготовки вчителів музичного мистецтва. Молодь і ринок. 2021. № 5. С. 177-182.
9. Рясна Л.В. Засоби формування культурної компетентності в учнів початкової школи. Нова українська школа: стратегія розвитку особистості: зб. тез доп. II Всеукр. студ. наук.-практ. конф., Мукачєво, 15 лют. 2021 р. / Мукачев. держ. ун-т ; [за ред. Г.В. Товканець]. Мукачєво, 2021. С. 120-121.
10. Чжоу Тінтін. Культурна компетентність як результат фахової підготовки вчителів музичного мистецтва. Молодь і ринок. 2021. № 5. С. 177-182.
11. Шаров С. Компетентнісний підхід: переваги, структура та особливості. Науковий Вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки. 2018. № 4 (63). С. 194-199.
12. Ярош А. Загальнокультурна компетентність: проблеми, досвід, перспективи. Формування загальнокультурної компетенції майбутніх фахівців: збірник наукових праць / за ред. О.С. Березюк, О.М. Власенко. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. 122 с. С. 59-63.

УДК 373.5.015.31:331

*Світлана Валеріївна Лісова,
докт. пед. наук, професор кафедри
професійної освіти, трудового навчання та технологій
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

*Катерина Валентинівна Сиротюк,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
014.10. Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Рівненського державного гуманітарного університету,
(м. Рівне, Україна)*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ НА ЗАНЯТТЯХ ТЕХНОЛОГІЙ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

Постановка проблеми. Сучасна освіта ставить собі за мету виховати покоління, яке здатне до безперервного навчання протягом життя. Освітнє середовище має відповідати актуальним суспільним потребам та очікуванням самих учнів.

Ключовим викликом у формуванні творчої особистості є подолання розриву між здатністю до генерування нових ідей та навичками використання накопичених знань та вмій [7].

Згідно Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті, затвердженою Указом Президента України від 17 квітня 2002 року № 347/2002, головна мета української освіти полягає у створенні умов для особистісного розвитку і творчої самореалізації кожного громадянина України [2]. Згідно Закону України «Про повну загальну середню освіту», розвиток здібностей та обдарувань учнів є одним із ключових принципів державної політики у сфері загальної середньої освіти (ст. 10, пункт 1) [1].

Використання інтерактивних методів навчання на уроках технології дозволяє визначити ефективні методи та підходи до розвитку творчих здібностей учнів, а також покращити якість освіти в цій галузі. Це не лише стимулює мотивацію до трудового навчання, але й спонукає до самостійного вивчення та розвитку творчого потенціалу.

Таким чином, вивчення творчості учнів на уроках технології є ключовим фактором їхнього особистісного зростання та підготовки до майбутнього життя [14].

Педагогічна наука розглядає творчість із позицій розвитку творчих якостей у навчально-виховному процесі. Психологія досліджує психологічні механізми перебігу самого акту творчості як суб'єктивного прояву індивіда. Із погляду педагогічної творчості, важливою є проблема зв'язку цього

феномена з іншими психічними явищами. Розуміння таких зв'язків лежить є основою розробки методик розвитку креативності й стимулювання творчої діяльності, дозволяє виявити багатоаспектність творчості, її сутнісний зміст [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Творчість, здібності до неї та творча діяльність протягом століть досліджуються науковцями всього світу. Видатні педагоги, такі як П. Блонський, О. Духнович, Я. Коменський, С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський та інші, також присвятили свої роботи цій темі, роблячи значний внесок у розуміння та розвиток творчого потенціалу особистості.

Українські психологи та педагоги (В. Андреев, Г. Балл, Д. Богоявленська, М. Лейтес, О. Лук, Я. Пономарьов, Г. Костюк, М. Холодна, О. Кульчицька та ін.) глибоко вивчали проблему загальної обдарованості та творчих здібностей дітей. Деякі дослідники (Н. Кузьміна, Л. Уманська, Б. Теплов, В. Крутецький, П. Якобсон, В. Моляко, В. Кириєнко) зосереджувалися на творчості в певних галузях (педагогіка, організація, музика, математика, техніка, образотворче мистецтво). Зарубіжні вчені (Дж. Гілфорд, О. Матюшкін, Е. Торранс, С. Рубінштейн та ін.) досліджували природу, структуру, критерії розвитку, методи та прийоми формування творчих здібностей [7, с. 82].

Постановка завдання. Проаналізувати та розкрити теоретичні основи розвитку творчих здібностей учнів старших класів на заняттях технологій з використанням інтерактивних методів навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Здібності – це комплекс психічних властивостей та даних, які роблять людину придатнішою до певної діяльності. Вони проявляються в успішному навчанні та виконанні завдань, пов'язаних з цією діяльністю. Рівень розвитку здібностей визначається складністю та вимогами певної діяльності [8, с. 410].

Люди відрізняються за здібностями, що впливає на їх успішність у певній діяльності, швидкість її освоєння та мінімізацію помилок. Здібності не тотожні знанням, умінням та навичкам, але виявляються через них і, водночас, визначають їх розвиток.

Творчі здібності – це не просто набір рис, а цілісний комплекс властивостей особистості, що відповідає вимогам певної творчої діяльності. Цей синтез визначає рівень результативності людини в цій сфері [6].

Хоча поняття творчості, творчої діяльності та творчих здібностей часто вживаються синонімічно, вони мають суттєві відмінності.

Творчі здібності – це комплекс особистісних характеристик, які визначають рівень відповідності людини певній творчій діяльності та зумовлюють її результативність (Н. Будій, М. Лук'янчук).

Творчість – це системна якість інтелекту, що проявляється в умінні відходити від стереотипів мислення (М. Холодна).

Креативність у широкому сенсі – це сукупність властивостей

особистості, які сприяють її включенню у творчий процес (Н. Хрящева, М. Шуть).

Українські дослідники (Д. Богоявленська, Л. Бурлачук) трактують креативність як здібності, що проявляються в різних видах психічної діяльності.

Ототожнення цих понять часто пояснюється запозиченням терміну «creativity» з англійської мови, де він має ширше значення, охоплюючи все нове (В. Моляко).

Однак, ми підтримуємо думку М. Лук'ячук, креативність не слід розуміти як сукупність певних творчих здібностей, а радше як здатність до творчості, тобто до генерування нових ідей та їх практичного втілення [7, с. 83].

Творчі здібності – це не просто одна риса, а поєднання різних якостей особистості. Незважаючи на те, що питання про те, з яких компонентів складається творчий потенціал людини, досі залишається відкритим, існує декілька гіпотез щодо його структури.

Виходячи з ґрунтовного аналізу широкого пласту наукових досліджень І. Середи приходимо до загального висновку, що творчі здібності ґрунтуються на особливостях мислення, зокрема дивергентному, яке лежить в основі креативності.

До компонентів творчих здібностей належать: творче мислення (здатність генерувати нові ідеї, знаходити нестандартні рішення проблем); творча уява (здатність створювати нові образи та асоціації); інші психічні явища (емоції, мотивація, пам'ять, воля тощо).

Деякі дослідники виділяють такі складові творчих здібностей: мотивація (інтереси, нахили); темперамент (емоційність); розумові здібності (здатність до аналізу, синтезу, гнучкість мислення); здатність до саморегуляції та самооцінки; психомоторика (координація рухів, пластичність); енергопотенціал (готовність до дії, мотиви).

Показниками розвитку творчих здібностей можуть бути: продуктивність мислення (кількість висунутих ідей); гнучкість мислення (здатність змінювати способи дій); оригінальність (нестандартність ідей); деталізація (вміння описувати нові ідеї).

Важливо зазначити, що творчі здібності не є вродженими, а розвиваються протягом життя під впливом різних факторів [12].

Вчені поділяють творчі здібності людини на два типи: загальні (ці здібності не залежать від конкретної діяльності людини і проявляються в різних сферах життя) та спеціальні (ці здібності пов'язані з певною діяльністю, наприклад, науковою, педагогічною, літературною тощо). Дослідження загальних творчих здібностей все ще тривають. Вчені ще не до кінця розуміють, як вони формуються і розвиваються [15].

На жаль, протягом навчання у школі творчі здібності, які так яскраво проявлялись у молодшому віці, можуть не лише загальмувати свій розвиток,

а й зникнути зовсім. Це пов'язано з тим, що шкільна система переважно орієнтована на виконавчу діяльність, розвиваючи відповідні навички. В цьому контексті, уроки технології відіграють важливу роль у вирішенні цієї проблеми. Цей предмет тісно пов'язаний з розвитком творчих здібностей учнів через проєктно-технологічну діяльність. Трудова активність стимулює творчу активність, уяву, фантазію, моторику рук, активізує навчально-пізнавальну діяльність та сприяє співтворчості в колективі. Таким чином, технології стають потужним інструментом для збереження та розвитку творчого потенціалу учнів, формуючи особистість та готуючи їх до майбутнього [3].

Інтерактивні методи навчання стають все більш популярними в сучасній освіті, адже вони дозволяють активно залучати учнів до навчального процесу, стимулювати їхню пізнавальну активність та критичне мислення. На уроках технологій інтерактивні методики можуть бути особливо корисними, адже вони дають можливість учням не лише отримувати теоретичні знання, але й практикувати їх, розробляючи та втілюючи в життя власні проєкти.

Інтерактивний метод навчання ґрунтується на взаємодії (від англ. «interact»: «inter» – взаємний, «act» – діяти). Це означає, що учень не пасивно сприймає інформацію, а активно бере участь у процесі навчання: виконує дії, спілкується, моделює, малює, пише тощо. Завдяки цьому він стає не просто слухачем чи спостерігачем, а повноцінним учасником навчального процесу, що сприяє кращому засвоєнню знань та розвитку навичок [5].

Інтерактивне навчання, за О. Пометун, – це особлива організація пізнавальної діяльності, що ґрунтується на створенні комфортних умов, де кожен учень відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність [9].

Інтерактивні методи навчання набули широкого поширення в сучасній педагогіці завдяки їх здатності активно залучати учнів до процесу навчання, стимулювати їхню пізнавальну активність та критичне мислення. Одну з найпоширеніших класифікацій інтерактивних методів було запропоновано О. Пометун та Л. Пироженко. Вони поділили методи на чотири групи, ґрунтуючись на меті уроку та формах організації навчальної діяльності учнів [10].

1. Кооперативне навчання. Суть: учні об'єднуються в невеликі групи для спільної роботи над завданням, яке неможливо виконати самостійно. Кожен член групи має певну роль та відповідальність, а успіх групи залежить від співпраці всіх її учасників. Приклади методів: «Мозковий штурм», «Два кошики», «Навчальні пари», «Командні проєкти» і т.ін.

2. Колективно-групове навчання. Суть: учні працюють разом над загальним завданням, яке поділено на кілька підзавдань. Кожен учень виконує свою частину роботи, а потім результати об'єднуються та презентуються всій групі. Приклади методів: «Метод пилки», «Акваріум»,

«Метод шести капелюхів», «Дискусія в стилі ток-шоу» та ін.

3. Ситуативне моделювання. Суть: учні імітують реальні життєві ситуації, беручи на себе ролі різних людей або персонажів. Це допомагає їм краще зрозуміти певні концепції та вміння, а також розвинути навички вирішення проблем та прийняття рішень. Приклади методів: рольові ігри, ділові ігри, сценарії, симуляції та ін.

4. Опрацювання дискусійних питань: Суть: учні обговорюють спірні або складні теми, висловлюючи свої думки та аргументи. Це допомагає їм розвинути критичне мислення, навички аргументації та ведення дискусії. Приклади методів: «Дебати», «Круглий стіл», «Метод дискусії», «Метод проблемних питань» та ін.

Окрім чотирьох груп, запропонованих О. Пометун та Л. Пироженко, існують й інші методи інтерактивного навчання, які можна класифікувати за різними ознаками, наприклад:

На думку С.С. Кашлева, варто виокремлювати інтерактивні методи, спрямовані на створення сприятливої атмосфери, організацію комунікації, обмін діяльностями, мислєдіяльність, смислотворчість, рефлексію, а також інтеграційні методи, зокрема інтерактивні ігри [11].

М.І. Скрипнік, виходячи з основної спрямованості інтерактивних методів на реалізацію окремих функцій діалогічної навчальної взаємодії, вважає доцільним класифікувати їх за цими функціями, виокремлюючи відповідні групи: інформаційні методи, що передбачають обмін духовними або матеріальними цінностями та поділяються на слухові, зорові й кінестетичні; пізнавальні методи, що охоплюють отримання нових знань, умінь і навичок; мотиваційні методи, спрямовані на створення умов для визначення кожним учасником своєї позиції у навчанні; та регулятивні методи, що визначають правила здійснення навчальної взаємодії [13].

Цікава класифікація інтерактивних технологій запропонована В. Ревенком, який розглядає їх як багатоаспектне явище. Дослідник розробив класифікацію за п'ятьма критеріями: формами організації навчальної діяльності (колективно-групове навчання, навчання у малих групах, індивідуальні); цільовим призначенням (інструктивно-консультаційні, інформативні, мотиваційні, пізнавальні, контролюючі); характером діяльності (імітаційні та неімітаційні); характером взаємодії (відповідно до суб'єктів взаємодії, як-от викладач, учень, група учнів, комп'ютер); та ступенем прояву самостійності учасників навчання (репродуктивні та творчі) [11].

Впровадження інтерактивних методів навчання на уроках з технологій робить процес навчання більш цікавим, динамічним та ефективним. Це дозволяє учням не лише отримувати теоретичні знання та практичні навички, але й розвивати критичне мислення, креативність, комунікативні здібності та навички командної роботи.

Переваги використання інтерактивних методів з предмету технології:

- Підвищення мотивації та зацікавленості учнів: інтерактивні методи роблять навчання більш інтерактивним, що сприяє підвищенню мотивації та зацікавленості учнів у процесі роботи над проектом.
  - Розвиток критичного мислення та навичок вирішення проблем: учні вчать самостійно аналізувати інформацію, генерувати ідеї, оцінювати різні варіанти та приймати обґрунтовані рішення.
  - Підвищення комунікативних здібностей та навичок командної роботи: учні вчать працювати разом, ділитися ідеями, домовлятися та вирішувати конфлікти.
  - Розвиток креативності та нестандартного мислення: учні вчать мислити нестандартно, генерувати нові ідеї та шукати творчі рішення.
  - Підвищення відповідальності та самостійності: Учні беруть на себе відповідальність за свою частину роботи над проектом, що сприяє розвитку самостійності та ініціативності.
- Вибір інтерактивного методу залежить від:
- Мети проекту: Що хочуть отримати учні в результаті роботи над проектом?
  - Віку та рівня підготовки учнів: Які знання та навички мають учні?
  - Матеріально-технічної бази: Які ресурси доступні для реалізації проекту?
  - Вподобань вчителя: Які методи подобаються вчителю та учням?
  - Важливо, щоб інтерактивний метод був правильно підібраний та організований. Вчитель повинен чітко пояснити учням правила роботи та очікувані результати.

Висновки з даного дослідження. Отже, використання інтерактивних методів у проектній діяльності з предмету технології робить навчання більш цікавим, ефективним та результативним. Це дозволяє учням не лише отримати знання та навички, але й розвинути творчі здібності, необхідні для успішного життя в XXI столітті.

Список використаних джерел:

9. Закон України «Про повну загальну середню освіту»: чинне законодавство зі змінами та допов. Київ: ПАЛИВОДА А.В., 2021. 92 с.
10. Національна доктрина розвитку освіти: затв. Указом Президента України від 17 квіт. 2002 р. № 347. Освіта. 2002. 24 квіт. С. 2-4.
11. Андрощук І., Харевич Л. Розвиток творчих здібностей учнів. Педагогічний вісник Поділля. №3. 2022. С. 9-10.
12. Бабакіна О., Колесникова О. Виховання творчої особистості учнів початкової школи шляхом використання інтерактивних технологій. Наукові записки педвідділу. вип. 31ю Липень 2015. С. 21-27.

13. Зубенко О. В., Медведєва С. О. Інтерактивні технології навчання при вивченні іноземних мов в технічному вузі. Вісник Вінницького політехнічного інституту. 2008. № 4. С. 119-122.
14. Кривонос О.М. Основні методики формування творчих здібностей. Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. 2006. Вип. 26. С. 14-18.
15. Лук'янчук М. Розвиток творчих здібностей молодших школярів: психолого-педагогічний контекст. Педагогічний часопис Волині. 2016. № 2(3). С. 82-87.
16. Павелків Р.В. Загальна психологія. Підручник. Київ: Кондор, 2009. 576 с.
17. Пометун О.І. Активні та інтерактивні методи навчання: до питання про диференціацію понять. Шлях освіти. 2004. №3. С. 10-15.
18. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. навч.-метод. посібник; за заг. ред. О.І. Пометун. Київ: «Вид-во А.С.К.», 2004. 192 с.
19. Сердюк Т.В. Щодо класифікації інтерактивних методів навчання. ДВНЗ «Мелітопольський промислово-економічний коледж» [Електронний ресурс]. URL: <http://surl.li/iejhfw>
20. Середа І. О. Творчі здібності людини: визначення, сутність, структура [Електронний ресурс]. URL: <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2009-04/09siodnf.pdf>
21. Скрипник М. Інтерактивне навчання: основні поняття. Ігри дорослих. Інтерактивні методи навчання / [Упоряд Л. Галіцина]. Київ: Ред. загальнопед. газ., 2005. С. 30-43.
22. Тимченко В. Розвиток творчих здібностей учнів на уроках трудового навчання засобами народної вишивки (при вивченні розділу «Вишивання лічильними швами», 5 клас): дипломна робота. Кривий Ріг: КДПУ, 2023. 82 с.
23. Чубар В.В., Липка Д.М. Розвиток творчих здібностей учнів загальноосвітньої школи в процесі трудового навчання. Наукові записки [Центральноукраїнського державного пед. університету імені Володимира Винниченка]. Серія : Педагогічні науки. 2018. Вип. 168. С. 284-288.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

1. **Балдич Аміна Федорівна** – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) Рівненського державного гуманітарного університету.
2. **Басюк Михайло Петрович** – вчитель трудового навчання комунального закладу «Костопільський ліцей-інтернат спортивного профілю II-III ступенів» Рівненської обласної ради (Рівненська обл., м. Костопіль, Україна).
3. **Бірук Валентин Петрович** – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) Рівненського державного гуманітарного університету.
4. **Борисовець Таїсія Григорівна** – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) Рівненського державного гуманітарного університету.
5. **Волчецький Микола Методійович** – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) Рівненського державного гуманітарного університету.
6. **Герасименко Олександр Анатолійович** – кандидат історичних наук, доцент кафедри професійної освіти, трудового навчання та технологій Рівненського державного гуманітарного університету.
7. **Гречко Владислав Олегович** – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) Рівненського державного гуманітарного університету.
8. **Григорчук Віталіна Петрівна** – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) Рівненського державного гуманітарного університету.
9. **Делідон Юрій Степанович** – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) Рівненського державного гуманітарного університету.
10. **Дупак Надія Василівна** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри професійної освіти, трудового навчання та технологій Рівненського державного гуманітарного університету.
11. **Івашко Олександр Георгійович** – викладач ВСП «Рівненський технічний фаховий коледж НУВГП».
12. **Кватерчук Тарас Олександрович** – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) Рівненського державного гуманітарного університету.
13. **Козяр Микола Миколайович** – доктор педагогічних наук, завідувач кафедри теоретичної механіки, інженерної графіки та машинознавства Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна).
14. **Корнійчук Віталій Володимирович** – здобувач другого (магістерського)

- рівня вищої освіти спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) Рівненського державного гуманітарного університету.
15. **Лісова Світлана Валеріївна** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри професійної освіти, трудового навчання та технологій Рівненського державного гуманітарного університету.
  16. **Мотринець Ярослава Ярославівна** – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 122 «Комп'ютерні науки» ПВНЗ "Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янука (м. Рівне, Україна).
  17. **Неплюхіна Наталія Леонідівна** – викладач креслення та інженерної і комп'ютерної графіки ВСП Рівненський автотранспортний фаховий коледж Національного університету водного господарства та природо-користування.
  18. **Ностер Роман Ярославович** – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) Рівненського державного гуманітарного університету.
  19. **Овдійчук Василь Іванович** – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) Рівненського державного гуманітарного університету.
  20. **Одинець Михайло Анатолійович** – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) Рівненського державного гуманітарного університету.
  21. **Парфенюк Олексій Володимирович** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теоретичної механіки, інженерної графіки та машинознавства Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна).
  22. **Савич Сергій Олексійович** – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) Рівненського державного гуманітарного університету.
  23. **Савченко Олександр Святославович** – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) Рівненського державного гуманітарного університету.
  24. **Сасюк Зоя Костянтинівна** – кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри теоретичної механіки, інженерної графіки та машинознавства Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна).
  25. **Симонович Наталія Василівна** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійної освіти, трудового навчання та технологій Рівненського державного гуманітарного університету.
  26. **Сиротюк Катерина Валентинівна** – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) Рівненського державного гуманітарного університету.
  27. **Тимошук Олександр Станіславович** – кандидат педагогічних наук,

- доцент кафедри теоретичної механіки, інженерної графіки та машинознавства Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна).
28. **Трофімчук Володимир Миколайович** – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри загальнотехнічних дисциплін і технологій та цивільної безпеки Рівненського державного гуманітарного університету.
29. **Трохлюк Роман Вікторович** – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) Рівненського державного гуманітарного університету.
30. **Фещук Юрій Вікторович** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійної освіти, трудового навчання та технологій Рівненського державного гуманітарного університету.
31. **Хильчук Юрій Петрович** – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) Рівненського державного гуманітарного університету.
32. **Шурин Олена Іванівна** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійної освіти, трудового навчання та технологій Рівненського державного гуманітарного університету.
33. **Ярмолович Дмитро Васильович** – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) Рівненського державного гуманітарного університету.

ЗМІСТ

Івашко О.Г. Важливість графічної підготовки в сучасній професійній освіті.	3
Козяр М.М., Тимошук О.С., Парфенюк О.В. Методичне викладання графічних дисциплін в освітньому просторі Європи.	4
Неплюхіна Н.Л. Дослідницька і пошукова робота здобувачів освіти коледжу з інженерної графіки.	8
Сасюк З.К., Нечипорук К.О., Волошин В.А. Сучасні вимоги до інженерної підготовки в проектуванні деталей для верстатів з ЧПУ: перспективи моделювання.	10
Дупак Н.В. Зарубіжний досвід розвитку професійної освіти у сфері готельно-ресторанного обслуговування.	13
Лісова С.В. Вдосконалення системи професійної підготовки фахівців готельно-ресторанної справи на основі компетентнісного підходу.	19
Шурин О.І., Басюк М.П. Теоретичні засади формування предметно-перетворювальної компетентності учнів старших класів, яка формується на заняттях технологій.	24
Лісова С.В., Борисовець Т.Г. Теоретичні аспекти формування проектно-технологічної компетентності учнів старших класів на заняттях технологій з використанням методів проблемного навчання.	27
Фещук Ю.В., Волчецький М.М. Теоретичні аспекти діагностики та контролю знань учнів 11 класів на заняттях технологій засобами комп'ютерного тестування.	31
Фещук Ю.В., Делідон Ю.С. Теоретичні засади формування здоров'язбережувальної компетентності в учнів старших класів у процесі профільного навчання з використанням інноваційних педагогічних технологій.	34
Фещук Ю.В., Кватерчук Т.О. Теоретичні аспекти формування дослідницьких умінь в учнів 8-9 класів на уроках трудового навчання.	38
Фещук Ю.В., Савич С.О. Теоретичні основи формування графічних понять учнів 11 класів на уроках креслення засобами хмарних технологій.	42
Фещук Ю.В., Савченко О.С. Теоретичні основи формування вмінь комп'ютерного проектування виробів в учнів 10-11 класів на заняттях технологій з використанням програми AUTOCAD.	45
Трофімчук В.М., Трохлюк Р.В. Теоретичні основи професійної орієнтації учнів старшої школи на професії деревообробки в процесі профільного навчання.	49
Трофімчук В.М., Хильчук Ю.П. Теоретичні засади формування декоративно-ужиткових знань та вмінь в учнів старшої школи в процесі профільного навчання.	53
Фещук Ю.В., Мотринець Я.Я. Використання систем 3D-моделювання в процесі фахової підготовки студентів спеціальності 122 «Комп'ютерні науки».	57

Трофімчук В.М., Балдич А.Ф. Теоретичні підходи щодо формування технологічної компетентності учнів ЗПТО з використанням методів колективного пошуку альтернативних варіантів розв'язку.	59
Трофімчук В.М., Григорчук В.П. Теоретичні аспекти формування загальношкільних умінь старшокласників у процесі профільного навчання. .	64
Шурин О.І., Гречко В.О. Використання ігрових методів навчання на заняттях з технологій.	68
Шурин О.І., Ярмолевич Д.В. Теоретичні аспекти формування творчої особистості учнів старшої школи в процесі профільного навчання.	72
Герасименко О.А., Бірук В.П. Теоретичні аспекти розвитку конструкторсько-технологічних здібностей учнів старших класів на заняттях технологій із використанням методів практичної роботи.	76
Герасименко О.А. Реалізація та зміст дисципліни «Технології декорування деревини» для майбутніх вчителів технологій.	83
Герасименко О.А., Овдійчук В.П. Теоретичні основи формування декоративно-прикладних знань і вмінь учнів закладів професійно-технічної освіти за професією «Столяр будівельний».	89
Герасименко О.А., Одинець М.А. Теоретичні основи розвитку творчих здібностей в учнів 10 класів на уроках з технологій із використанням опорних схем.	96
Герасименко О.А., Ностер Р.Я. Теоретичні засади розвитку креативної компетентності учнів 10-го класу на заняттях предмету «Технології» з використанням тренінгових методів навчання.	103
Герасименко О.А., Корнійчук В.В. Теоретичні аспекти формування загальнокультурної компетентності в учнів старших класів на уроках технологій.	110
Лісова С.В., Сиротюк К.В. Теоретичні основи розвитку творчих здібностей учнів старших класів на заняттях технологій з використанням інтерактивних методів навчання.	117
Відомості про авторів.	125

Наукове видання

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ
ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ
ПРОЦЕСІВ**

**Матеріали Всеукраїнської Інтернет-конференції
(25 квітня 2024 р.)**

Упорядники: *Світлана Валеріївна Лісова,
Юрій Вікторович Фещук,
Олександр Анатолійович Герасименко,
Надія Василівна Дупак,
Наталія Василівна Симонович,
Олена Іванівна Шурін.*

Друкується без редакційної правки

Технічний редактор: Т.К. Хильчук,
Коректор: Н.Р. Скачук.

Здано до набору 19.03.2024 р. Підписано до друку 28.05.2024 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman.
Друк різнографічний. Ум. друк. арк. 9,79. Обл. вид. арк. 4,55.

Адреса: 33028 м. Рівне, вул. Пластова, 39
Рівненський державний гуманітарний університет,
кафедра професійної освіти, трудового навчання та технологій
(тел. 0362-40-75-80; e-mail: kpotnt@rshu.edu.ua)

